

**Η σκιαγράφηση του προφίλ της γυναίκας ποδοσφαιρίστριας και ζητήματα που
άπτονται του επαγγελματικού της προσανατολισμού.**

Της Αικατερίνης Φαλίδα

**Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία που υποβάλλεται
στο καθηγητικό σώμα για τη μερική εκπλήρωση των υποχρεώσεων
απόκτησης του μεταπτυχιακού τίτλου του Μεταπτυχιακού Προγράμματος
«Οργάνωση και Διοίκηση Αθλητικών Οργανισμών και Επιχειρήσεων» του
Τμήματος Οργάνωσης και Διαχείρισης του Παν/μίου Πελοποννήσου στην κατεύθυνση
«Μάρκετινγκ αθλητικών οργανισμών και επιχειρήσεων»**

**Σπάρτη
(2016)**

Εγκεκριμένο από το Καθηγητικό σώμα:

1ος Επιβλέπων: Αλεξόπουλος Παναγιώτης, Επικ. Καθηγητής

2ος Επιβλέπων: Αθανάσιος Κριεμάδης, Καθηγητής

3ος Επιβλέπων: Ιωάννης Δουβής, Καθηγητής

Υπεύθυνη Δήλωση

Με ατομική μου ευθύνη και γνωρίζοντας τις κυρώσεις που προβλέπονται από τις διατάξεις του άρθρου 14 της παραγράφου 2 (Διαγραφές Μεταπτυχιακών Φοιτητών) του Κανονισμού Λειτουργίας Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών, δηλώνω υπεύθυνα ότι για τη συγγραφή της Μεταπτυχιακής Διπλωματικής μου Εργασίας(ΜΔΕ) δεν χρησιμοποίησα ολόκληρο ή μέρος έργου άλλου δημιουργού ή τις ιδέες και αντιλήψεις άλλου δημιουργού χωρίς να γίνεται αναφορά στην πηγή προέλευσης (βιβλίο, άρθρο από εφημερίδα ή περιοδικό, ιστοσελίδα κλπ.).

Ημερομηνία: 7/6/2016

Η Δηλούσα
Φαλίδα Αικατερίνη

Copyright © Φαλίδα Αικατερίνη, 2016

Με επιφύλαξη κάθε δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου του Τμήματος Οργάνωσης και Διαχείρισης Αθλητισμού

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Φαλίδα Αικατερίνη: Η σκιαγράφιση του προφίλ της γυναίκας ποδοσφαιρίστριας και ζητήματα που άπτονται του επαγγελματικού της προσανατολισμού.

(Με την επίβλεψη του κ. Παναγιώτη Αλεξόπουλου, Επικ. Καθηγητή Τ.Ο.Δ.Α.)

Η προβληματική της παρούσας μελέτης σχετίστηκε με το ότι παρά τη ραγδαία ανάπτυξη του γυναικείου ποδοσφαίρου οι γυναίκες εξακολουθούν να μη απολαμβάνουν τα ίδια προνόμια σε σχέση με τους άνδρες συναδέλφους τους. Δηλαδή υπό-εκπροσωπούνται σε διοικητικές αλλά και προπονητικές θέσεις, και εν γένει σε θέσεις ηγεσίας. Επιπλέον δεν χαίρουν των ιδίων οικονομικών απολαβών και ταυτόχρονα δεν γνωρίζουν την ίδια προβολή από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Εντός του πλαισίου αυτού κρίθηκε σκόπιμη η αναζήτηση και ανάλυση των λόγων όπου συντέλεσαν στην εμφάνιση του προαναφερθέντος φαινομένου. Μια σημαίνουσα αιτία εντοπίζεται στις ανισότητες μεταξύ των φύλων. Προκειμένου να διαπιστωθούν οι υποθέσεις της έρευνας εκπονήθηκε πρωτογενής ποσοτική & ποιοτική ανάλυση δεδομένων. Συνεκδοχικά η μεθοδολογική προσέγγιση της παρούσας μελέτης ήταν μεικτή συνδυάζοντας κλειστές και ανοιχτές ερωτήσεις. Εργαλείο της έρευνας αποτέλεσε το ερωτηματολόγιο του οποίου οι κλειστές ερωτήσεις αναλυθήκαν ποσοτικά και οι ανοιχτές ποιοτικά. Κατά τα αποτελέσματα της έρευνας θεωρήθηκε απαρέγκλιτη προϋπόθεση η υπέρβαση των κατεστημένων αντιλήψεων περί φύλου ώστε το γυναικείο ποδόσφαιρο να γνωρίσει περισσότερη προβολή και να καταστεί όχι μόνο προσοδοφόρο αλλά και εφάμιλλο του ανδρικού ποδοσφαίρου.

Λέξεις κλειδιά: *Γυναικείο ποδόσφαιρο, οργανωτική δομή, υπό-εκπροσώπηση των γυναικών, ανισότητες μεταξύ των φύλων.*

ABSTRACT

Aikaterini Falida: The outline of the woman football player profile and matters concerning her professional orientation.

(With the supervision of Dr. Alexopoulos Panagiotis, Assist. Professor)

The problematic of this study was associated with the fact that despite the rapid growth of women's football, women still do not enjoy the same privileges in relation to their male colleagues. They are under-represented in managerial and coaching positions, and generally in leadership positions. Furthermore they are not enjoying the same financial rewards while they do not have the same treatment in respect to their promotion by the media. Within this framework it was considered appropriate the search and analysis of the reasons that contributed to the appearance of the abovementioned phenomenon. An influential reason lies in gender inequalities. In order to detect the suppositions of the research primary quantitative and qualitative data analysis was conducted. Consequently, the methodological approach of this study was mixed combining closed and open questions. The research tool of the current research was the questionnaire whose closed and opened answers were analyzed quantitatively and qualitatively respectively. According to the results of the present study it was perceived as unswerving condition the excess of the established gender stereotypes in order female soccer to obtain more visibility and be rendered not only profitable but also comparable to male football.

Key words: *Female soccer, organizational structure, under - representation of women, gender inequalities.*

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου κύριο Αλεξόπουλο (Τάκη) Παναγιώτη για την συνδρομή του στην περάτωση της παρούσας διπλωματικής εργασίας και τους καθηγητές της συμβουλευτικής επιτροπής κυρίους Κριεμάδη Αθανάσιο και Δουβή Ιωάννη.

Πίνακας Περιεχομένων

Περίληψη.....	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
Abstract	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
Ευχαριστίες.....	1
Πίνακας Περιεχομένων	2
Εισαγωγή	11
Θεωρητικοί στόχοι	13
Ερευνητικοί στόχοι	13
Ερευνητικές υποθέσεις	14
Περιορισμοί & Οριοθετήσεις της Έρευνας	14
Θεωρητικοί & λειτουργικοί Ορισμοί της σημαντικότερης ορολογίας	15
Κεφάλαιο 1: Εννοιολογική προσέγγιση του γυναικείου Ποδοσφαίρου	17
1.1	Σύντομη ιστορική αναδρομή 17
1.2	Παγκόσμιο Ποδόσφαιρο (World Football) 18
1.3	Παγκόσμιο Κύπελλο Ποδοσφαίρου Γυναικών (FIFA Women’s World Cup). 19
1.4	Παγκόσμιο Πρωτάθλημα της FIFA Νεανίδων (FIFA Women’s Youth Competitions)..... 19
1.5	Ευρωπαϊκό Ποδόσφαιρο, European Football 19
1.6	Το γυναικείο Ποδόσφαιρο στην Ελλάδα 20
Κεφάλαιο 2: Το ζήτημα του ρόλου της ηγεσίας στον αθλητισμό και της θέσης της γυναίκας μέσα σε αυτόν	23
2.1	Η σπουδαιότητα του ρόλου του ηγέτη μιας αθλητικής ομάδας και κύρια χαρακτηριστικά γνωρίσματα αυτού 23
2.2	Η εννοιολογική προσέγγιση της ηγεσίας 25
2.3	Ο ρόλος της ηγεσίας στο πεδίο του αθλητισμού 27

2.4	Ηγεσία και ο ρόλος της γυναίκας-ηγέτη μέσα στο πεδίο του αθλητισμού	29
	Κεφάλαιο 3:Επαγγελματική απασχόληση των αθλητριών γυναικείου ποδοσφαίρου και ζητήματα διοίκησης αυτού	35
3.1	Θέματα επαγγελματικής απασχόλησης των γυναικών του ποδοσφαίρου	35
3.2	Η Ευρωπαϊκή προσέγγιση του αθλητισμού	36
3.3	Οργάνωση και διοίκηση του γυναικείου ποδοσφαίρου	37
3.4	Ζητήματα οικονομικής φύσης & γυναικείο ποδόσφαιρο	39
3.5	Γυναίκες και διακυβέρνηση	42
3.6	Γυναίκες και Επιτροπές	44
3.7	Γυναίκες σε διαιτητικές θέσεις στο ποδόσφαιρο	46
3.8	Προπονητικές θέσεις στο γυναικείο ποδόσφαιρο	49
3.9	Το ζήτημα της προώθησης του γυναικείου ποδοσφαίρου	50
3.10	Πιθανές εξηγήσεις της υπό-εκπροσώπησης των γυναικών σε ηγετικές θέσεις στον Αθλητισμό.....	52
	Κεφάλαιο 4: Κατεστημένες αντιλήψεις περί φύλου στον αθλητισμό	54
4.1	Ύπαρξη των κατεστημένων αντιλήψεων περί φύλου στις αθλητικές δραστηριότητες των ΗΠΑ & της Ευρώπης.....	54
4.2 ..	Η ύπαρξη κατεστημένων αντιλήψεων περί φύλου στις αθλητικές δραστηριότητες της Αμερικής	55
4.3 ..	Η ύπαρξη κατεστημένων αντιλήψεων περί φύλου στις αθλητικές δραστηριότητες σε Ευρωπαϊκό επίπεδο	57
4.4	Ανάλυση του ζητήματος των κατεστημένων αντιλήψεων περί φύλου στο πεδίο της προπονητικής.....	59
	Κεφάλαιο 5: Μεθοδολογική προσέγγιση της έρευνας	64

5.1	Εισαγωγή	64
5.2	Μέθοδος της έρευνας	65
5.3	Το δείγμα (Συμμετέχοντες)	66
5.4	Εργαλείο της έρευνας	67
5.5	Διαδικασία κατάρτισης ερωτήσεων του ερωτηματολογίου	68
5.6	Τύποι ερωτήσεων	69
5.7	Σειρά των ερωτήσεων & θεματικά πεδία του ερωτηματολογίου	77
5.8	Ζητήματα εγκυρότητας & αξιοπιστίας της έρευνας	80
5.9	Προβλήματα στη διεξαγωγή της έρευνας	81
Κεφάλαιο 6: Ευρήματα της έρευνας		82
6.1	Α Ενότητα: Ανάλυση κοινωνικό-δημογραφικών στοιχείων	82
6.1.1	Ηλικία & εκπαιδευτικό επίπεδο	82
6.1.2	Έναρξη, σημεία & τρόπος ενασχόλησης του δείγματος με το ποδόσφαιρο	83
6.1.3	Βαθμός ενασχόλησης του δείγματος με το ποδόσφαιρο	86
6.1.4	Είδος ενασχόλησης του δείγματος με το ποδόσφαιρο	88
6.1.5	Πρόθεση περαιτέρω ενασχόλησης του δείγματος με το ποδόσφαιρο	90
6.1.6	Απολαβές του δείγματος από το ποδόσφαιρο	91
6.2	Β Ενότητα: γυναικείο ποδόσφαιρο & στοιχεία που το συνθέτουν	93

6.2.1	.....Χαρακτηριστικά γνωρίσματα της γυναικείας ενασχόλησης με το ποδόσφαιρο	93
6.2.2	.....Αιτίες υπό-εκπροσώπησης των γυναικών στο ποδόσφαιρο	94
6.2.3	..... Ικανοποίηση ή μη του δείγματος σχετικά με την πορεία του γυναικείου ποδοσφαίρου.....	97
6.2.4	..... Ικανοποίηση ή μη του δείγματος σχετικά με το ζήτημα των μισθολογικών απολαβών από το χώρο του γυναικείου ποδοσφαίρου.....	98
6.2.5	.....Ηγεσία & γυναικείο ποδόσφαιρο	99
6.2.6	Κατεστημένες αντιλήψεις περί φύλου στον αθλητισμό & περιορισμένη προβολή από τα media του γυναικείου ποδοσφαίρου.....	101
6.2.7	.....Βαθμός υστέρησης ή μη της Ελληνίδας ποδοσφαιρίστριας σε σχέση με τις συναδέλφους της στο εξωτερικό.....	106
6.2.8	Προοπτικές του Γυναικείου ποδοσφαίρου σε παγκόσμιο αλλά και σε εθνικό επίπεδο	108
Κεφάλαιο 7: Συζήτηση-Συμπεράσματα		110
7.1	..... Συζήτηση	110
7.2	..... Συμπεράσματα	113
7.3	..... Προτάσεις για πρακτική εφαρμογή	117
7.4	..... Προτάσεις για μελλοντικές έρευνες.	117
Βιβλιογραφία.....		119
Ξενόγλωσσες Αναφορές		119
Ελληνόγλωσσες Αναφορές		128
Διαδικτυακές Αναφορές.....		129
Παράρτημα Α: Ερωτηματολόγιο της έρευνας.....		132
Παράρτημα Β: Έγκριση της ΕΠΟ.....		137

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1:Σύνολο εγγεγραμμένων ποδοσφαιριστριών 1985-2015	18
Διάγραμμα 2: Κάλυψη διοικητικών θέσεων ποδοσφαίρου από γυναίκες.....	43
Διάγραμμα 3: Κάλυψη διοικητικών θέσεων ποδοσφαίρου πλήρους και μερικής απασχόλησης από γυναίκες.....	43
Διάγραμμα 4: Σύνολο χωρών όπου διαθέτουν γυναικείες επιτροπές.....	45
Διάγραμμα 5: Κατανομή ανδρών & γυναικών στις γυναικείες επιτροπές ποδοσφαίρου.....	45
Διάγραμμα 6: Αριθμός των εθνικών ενώσεων όπου ασκούν διαιτησία γυναίκες.....	48
Διάγραμμα 7: Κάλυψη προπονητικών θέσεων ποδοσφαίρου από άνδρες &γυναίκες	49

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1: Προϋπολογισμός δαπανών για το γυναικείο ποδόσφαιρο 2012-2014	39
Εικόνα 2: Μέση κατανομή δαπανών των προϋπολογισμών των χωρών για το γυναικείο ποδόσφαιρο	40
Εικόνα 3: Κύριες δαπάνες των ενώσεων στα πλαίσια του γυναικείου ποδοσφαίρου	41
Εικόνα 4: Αριθμός χωρών όπου διαθέτουν επιτροπή γυναικών	44
Εικόνα 5: Αριθμός καταγεγραμμένων γυναικών διαιτητών.....	47

Κατάλογος Σχημάτων

Σχήμα 1: Ηλικιακή κατηγοριοποίηση του δείγματος.....	82
Σχήμα 2: Εκπαιδευτικό επίπεδο του δείγματος.....	83
Σχήμα 3: Αγωνιστική προϋπηρεσία του δείγματος.....	84
Σχήμα 4: Ηλικία έναρξης ενασχόλησης του δείγματος με το ποδόσφαιρο.....	84
Σχήμα 5: Σημεία έναρξης ενασχόλησης του δείγματος με το ποδόσφαιρο.....	85
Σχήμα 6: Επίπεδο ενασχόλησης του δείγματος με το ποδόσφαιρο.....	86
Σχήμα 7: Συχνότητα προπονήσεων του δείγματος.....	87
Σχήμα 8: Αγωνιστικό επίπεδο του δείγματος.....	88
Σχήμα 9: Περαιτέρω ή μη ενασχόληση του δείγματος με το χώρο του ποδοσφαίρου.....	88
Σχήμα 10: Έτη εργασίας του δείγματος σε προπονητικό ή διοικητικό επίπεδο.....	89
Σχήμα 11: Ασχολίες εκτός ποδοσφαιρικού πεδίου του δείγματος.....	90
Σχήμα 12: Διερεύνηση της πρόθεσης επαγγελματικής ενασχόλησης του δείγματος με το ποδόσφαιρο.....	91
Σχήμα 13: Επιθυμητοί τομείς ενασχόλησης του δείγματος με το ποδόσφαιρο.....	91
Σχήμα 14: Καθαρές απολαβές του δείγματος.....	92
Σχήμα 15: Ικανοποίηση του δείγματος από την πορεία του γυναικείου ποδοσφαίρου στον Ελλαδικό χώρο.....	97
Σχήμα 16: Ικανοποίηση του δείγματος από την πορεία του γυναικείου ποδοσφαίρου Παγκοσμίως.....	98
Σχήμα 17: Διερεύνηση του βαθμού ικανοποίησης του δείγματος σε θέματα μισθολογικών απολαβών από το χώρο του ποδοσφαίρου.....	99
Σχήμα 18: Βαθμός σπουδαιότητας του ρόλου της ηγεσίας στο αθλητικό πεδίο.....	100
Σχήμα 19: Βαθμός σπουδαιότητας της ανάληψης ηγετικών θέσεων από μέρους των γυναικών στο πεδίο του αθλητισμού.....	101
Σχήμα 20: Βαθμός επίδρασης των κατεστημένων αντιλήψεων περί φύλου στην απόκτηση προσόντων στο πεδίο της προπονητικής.....	103
Σχήμα 21: Βαθμός υπό-αμοιβής & ελλειπούς προβολής του ποδοσφαίρου των γυναικών..	104
Σχήμα 22: Βαθμός προκατάληψης έναντι της γυναικείας ενασχόλησης με το ποδόσφαιρο στην Ελλάδα.....	106

Σχήμα 23: Βαθμός υστέρησης των Ελληνίδων αθλητριών ποδοσφαίρου σε μορφωτικό επίπεδο & δεξιότητες σε σχέση με τις αθλήτριες ποδοσφαίρου του εξωτερικού.....	107
Σχήμα 24: Διερεύνηση του βαθμού περιορισμού των δυνατοτήτων των αθλητριών του ποδοσφαίρου	108

Εισαγωγή

Το 1995 μέσα από τη συνέντευξη τύπου της Διεθνούς Ποδοσφαιρικής Ομοσπονδίας της FIFA, σε σχέση με την διοργάνωση του Παγκοσμίου Κυπέλλου όπου έλαβε χώρα στη Σουηδία ειπώθηκε για πρώτη φορά η φράση ότι: «*το μέλλον στο ποδόσφαιρο θα είναι γυναικείο*» (“*the future in football will be feminine*”) (Blater, 1995). Το σημαίνον γεγονός της δήλωσης αυτής είναι ότι ειπώθηκαν αυτά τα λόγια μέσω των δηλώσεων ενός ιδιαίζοντος ισχυρού άνδρα της FIFA δηλαδή του Γιόζεφ Μπλάτερ. Επί της ουσίας η δήλωση αυτή συνιστά την επισφράγιση της ραγδαίας εξέλιξης του γυναικείου ποδοσφαίρου το οποίο όσο και αν προκαλεί εντύπωση αποτελεί ένα από τα πλέον εξελισσόμενα γυναικεία αθλήματα γνωρίζοντας ανάπτυξη σε 102 χώρες από τα 109 κράτη μέλη της Διεθνούς Ποδοσφαιρικής Ομοσπονδίας. Σύμφωνα με υπολογισμούς ο αριθμός των γυναικών οι οποίες ασχολούνται με το ποδόσφαιρο διαμορφώνεται στις 35.000.000 παγκοσμίως (Σωτηρόπουλος, et.al., 2005).

Αδιαφιλονίκητα επισημαίνεται σοβαρή υπό-εκπροσώπηση των γυναικών ως προπονητών και διαχειριστών του ποδοσφαιρικού αθλήματος. Μάλιστα σύμφωνα με εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατά μέσο όρο, μόνο το 10 % των ηγετικών θέσεων καταλαμβάνεται από γυναίκες σε αθλητικούς οργανισμούς. Επιπλέον, πιστεύεται ότι οι γυναίκες καταλαμβάνουν λιγότερο από το 20 % των προπονητικών θέσεων στον αθλητισμό ενώ το ποσοστό αυτό είναι αισθητά χαμηλότερο σε ότι άπτεται των ελίτ επίπεδων του αθλητισμού. Ταυτόχρονα επισημαίνεται έλλειψη διαθέσιμων επαρκών στοιχείων σε σχέση με την εκπροσώπηση των γυναικών σε ηγετικές θέσεις του ποδοσφαίρου, ενώ τα στοιχεία που είναι διαθέσιμα κατατείνουν στο φλέγον ζήτημα της σοβαρής υπό-εκπροσώπησης των γυναικών στο ηγετικό πεδίο του αθλητισμού (Sevat, 2014).

Το 2014, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακοίνωσε την πρόθεσή της να παρέμβει στη σύνθεση των δύο φύλων σε ηγετικές θέσεις του αθλητισμού. Προκειμένου οι γυναίκες να καταλάβουν περισσότερες ηγετικές θέσεις στον αθλητισμό είναι σημαντικό να ανακτηθεί η γνώση σε σχέση με τα κίνητρα όπου παρωθούν τις

εκπροσώπους του γυναικείου φύλου στο να διεκδικήσουν μια ηγετική θέση (Sevat, 2014).

Κατά τους Schlesinger & Weigelt-Schlesinger, (2011), είναι εξίσου σημαντικό να μελετηθεί το πώς τα στερεότυπα του φύλου επιδρούν ως ανασταλτικοί παράγοντες ώστε οι γυναίκες να αποκτήσουν τα απαραίτητα προσόντα σε σχέση με την εκπαίδευση τους ως προπονητές ποδοσφαίρου. Η μελέτη των παραγόντων οι οποίοι επηρεάζουν την πρόθεση των ελίτ γυναικών ποδοσφαιριστών της Δυτικής Ευρώπης ώστε να γίνουν προπονητές ή διαχειριστές συνιστά ένα επιπλέον σημαντικό προς εξέταση ζήτημα.

Η προβληματική της παρούσας μελέτης εντοπίζεται στο ότι παρά τη ραγδαία ανάπτυξη του γυναικείου ποδοσφαίρου οι γυναίκες εξακολουθούν να μη απολαμβάνουν τα ίδια προνόμια σε σχέση με τους άνδρες συναδέλφους τους. Δηλαδή υπό-εκπροσωπούνται σε διοικητικές αλλά και προπονητικές θέσεις, και εν γένει σε θέσεις ηγεσίας, δεν χαιρούν των ιδίων οικονομικών απολαβών και ταυτόχρονα δεν γνωρίζουν την ίδια προβολή από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Εντός του πλαισίου αυτού κρίνεται σκόπιμη η αναζήτηση και ανάλυση των λόγων όπου συντελούν στην εμφάνιση του προαναφερθέντος φαινομένου. Μια σημαίνουσα αιτία εντοπίζεται στα στερεότυπα των φύλων, και στις επισημανθείσες ανισότητες μεταξύ των φύλων (gender stereotypes, gender inequalities).

Επίσης υπό το πρίσμα της προβληματικής αυτής ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και η μελέτη της πορείας του γυναικείου ποδοσφαίρου στην Ελλάδα καθώς και η εξέταση των στοιχείων όπου δομούν και απαρτίζουν το προφίλ της Ελληνίδας ποδοσφαιρίστριας και των ευκαιριών ή μη επαγγελματικής της ανέλιξης σε εγχώριο αλλά και διεθνές επίπεδο.

Το εύρος του πεδίου μελέτης είναι σημαίνον για αυτό και συλλέχθηκε υλικό προγενέστερων μελετών απαραίτητων για τη δόμηση των θεωρητικών ερευνητικών πεδίων της παρούσας μελέτης. Παράλληλα η ερευνήτρια προχώρησε και σε διεξαγωγή και πρωτογενούς ποσοτικής και ποιοτικής μελέτης προκειμένου να εξαχθούν πληρέστερα συμπεράσματα σε σχέση με την μελέτη της Ελληνικής πραγματικότητας.

Η σημασία της παρούσας μελέτης έγκειται στο να συμπληρώσει το σημαίνον βιβλιογραφικό κενό μελέτης του γυναικείου ποδοσφαίρου υπό το πρίσμα κυρίως της

Ελληνικής πραγματικότητας. Η πρακτική αξία της μελέτης έγκειται στο να παρακινήσει τον κλάδο ώστε να δοθεί ακόμα περισσότερη έμφαση στην προώθηση των γυναικών σε προπονητικό και ηγετικό επίπεδο.

Η σπουδαιότητα της παρούσας μελέτης εντοπίζεται στο να συγκεράσει αρμονικά 3 στοιχεία: α) την πορεία του γυναικείου ποδοσφαίρου (σε παγκόσμιο, ευρωπαϊκό αλλά και εθνικό επίπεδο β) στο να αποτυπώσει τις κυριότερες αιτίες υπό-εκπροσώπησης του γυναικείου φύλου στο ποδόσφαιρο τουτέστιν σε ηγετικό, προπονητικό και διοικητικό επίπεδο γ) στο να φωτίσει την επίδραση των κατεστημένων αντιλήψεων περί φύλου στο πεδίο του ποδοσφαίρου και δ) στο να εμβαθύνει στα βήματα όπου έχουν σημειωθεί στην εγχώρια Ελληνική πραγματικότητα σε σχέση με το ποδόσφαιρο γυναικών αποτυπώνοντας παράλληλα τα δομικά στοιχεία του προφίλ της Ελληνίδας ποδοσφαιρίστριας.

Ο σκοπός της παρούσας μελέτης εντοπίζεται γύρω από την αποτύπωση και ανάλυση των στοιχείων όπου συνθέτουν την οργανοδιοικητική δομή του γυναικείου ποδοσφαίρου, σε παγκόσμιο, ευρωπαϊκό αλλά και εθνικό πεδίο με αφορμή το γεγονός του ότι το γυναικείο ποδόσφαιρο συνιστά ένα από τα πλέον ταχέως αναπτυσσόμενα αθλήματα στον κόσμο.

Θεωρητικοί στόχοι

Οι **θεωρητικοί στόχοι** της παρούσας μελέτης σχετίζονται με τη μελέτη των στοιχείων όπου απαρτίζουν ζητήματα οργανωσιακής δομής του γυναικείου ποδοσφαίρου σε παγκόσμιο ευρωπαϊκό και τοπικό επίπεδο. Ταυτόχρονα συνίστανται στην αποτύπωση των αιτιών υπό-εκπροσώπησης των γυναικών σε διοικητικές και ηγετικές αλλά και προπονητικές θέσεις γεγονός που οδηγεί ή και δύναται να ταυτιστεί και με την αναζήτηση των αιτιών μειωμένης προβολής του γυναικείου ποδοσφαίρου από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Ερευνητικοί στόχοι

Οι **ερευνητικοί στόχοι** της παρούσας μελέτης συνίστανται στην παρουσίαση της Ελληνικής πραγματικότητας σε σχέση με την αποτύπωση των κυριότερων αιτιών υπό-εκπροσώπησης του γυναικείου φύλου αλλά και στην σκιαγράφηση των

χαρακτηριστικών γνωρισμάτων των γυναικών που ασχολούνται με το ποδόσφαιρο (μορφωτικό επίπεδο, προσόντα/δεξιότητες, εμπειρίες, επιτεύγματα στο πεδίο του ποδοσφαίρου, σκιαγράφιση της γνώμη τους για τις προοπτικές του γυναικείου ποδόσφαιρου κλπ).

Ερευνητικές υποθέσεις

Υ1: Ο χώρος του γυναικείου ποδοσφαίρου στελεχώνεται κυρίως από άντρες σε όλα τα επίπεδα.

Υ2: Οι κατεστημένες αντιλήψεις περί φύλου επιδρούν ως ανασταλτικοί παράγοντες ώστε οι γυναίκες να αποκτήσουν τα απαραίτητα προσόντα σε σχέση με την εκπαίδευση τους ως προπονητές ποδοσφαίρου.

Υ3: Οι αθλήτριες που ασχολούνται με το ποδόσφαιρο αναλογικά με τους άντρες είναι πολύ λιγότερες, είναι υπό-αμειβόμενες και δεν χαίρουν της ίδιας αναγνωρισιμότητας και προβολής μέσω media συγκριτικά με τους άνδρες συναδέλφους τους.

Υ4: Οι Ελληνίδες ποδοσφαιρίστριες δεν υστερούν σε μορφωτικό επίπεδο και δεξιότητες σε σχέση με τις συναδέλφους τους του εξωτερικού και δεν ενδιαφέρονται μόνο ερασιτεχνικά για το ποδόσφαιρο.

Υ5: Ανεξάρτητα από την κατάρτιση και τις δεξιότητες μιας γυναίκας ποδοσφαιρίστριας οι δυνατότητες επαγγελματικής της ανέλιξης είναι περιορισμένες.

Περιορισμοί & Οριοθετήσεις της Έρευνας

Προϋπόθεση της μελέτης συνιστούσε η αναζήτηση δευτερογενών δεδομένων προερχομένων από βιβλία, επιστημονικά άρθρα και από το διαδίκτυο προκειμένου να καθίστατο εφικτή η συγκέντρωση όσο το δυνατόν πληρέστερου όγκου δευτερογενούς υφής δεδομένων για την πλήρωση των θεωρητικών στόχων της έρευνας. Η έλλειψη μεγάλου φάσματος διαθέσιμων στοιχείων περί του ποσοστού των γυναικών όπου

κατέχουν ηγετικές θέσεις στο ποδόσφαιρο αποτέλεσε έναν ενδεχόμενο περιορισμό της έρευνας.

Σε ότι άπτεται των ερευνητικών στόχων της έρευνας προϋπόθεση συνιστούσε η εξασφάλιση της συναίνεσης των ερωτώμενων στην διεξαγωγή της έρευνας και συνεκδοχικά στην συμπλήρωση των ερωτήσεων του ερωτηματολογίου ενώ περιοριστικά δύναται να ειπωθεί ότι επέδρασε το γεγονός του ότι η πρωτογενής έρευνα επικεντρώθηκε μόνο στη διερεύνηση των στάσεων και αντιλήψεων Ελληνίδων ποδοσφαιριστριών και προπονητριών.

Θεωρητικοί & λειτουργικοί Ορισμοί της σημαντικότερης ορολογίας

Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Ποδοσφαίρου-(Union des Associations Européennes de Football, European Federation of Football Associations – UEFA): συνιστά τη μεγαλύτερη ποδοσφαιρική ομοσπονδία της Ευρώπης η οποία και φέρει την ευθύνη της διεξαγωγής διοργανώσεων ευρωπαϊκού επιπέδου. Η UEFA έχει ιδρυθεί το 1954 στην περιοχή της Βασιλείας της Ελβετίας έπειτα από διαβουλεύσεις ανάμεσα σε ιταλικούς, γαλλικούς και βέλγικους συλλόγους. Στην αρχή η σύνθεση της απαρτιζόταν από 25 μέλη ενώ τα μέλη της διπλασιάστηκαν την περίοδο των αρχών της δεκαετίας του 1990. Σε γενικές γραμμές τα μέλη τα οποία απαρτίζουν την UEFA συμπίπτουν, στην συντριπτική τους πλειοψηφία με τα αναγνωρισμένα κυρίαρχα κράτη της Ευρώπης παρόλο που επισημαίνονται και ορισμένες εξαιρέσεις. Για παράδειγμα το Βατικανό δεν είναι μέλος της UEFA. Ταυτόχρονα κάποια μέλη της UEFA δεν συνιστούν κυρίαρχα κράτη αλλά μέρος ενός μεγαλύτερου αναγνωρισμένου κράτους εντός των πλαισίων του διεθνούς δίκαιου όπως επί παραδείγματι η Αγγλία και η Σκωτία. Βέβαια εντός των πλαισίων των λειτουργιών κυβερνητικής υφής συναφών με τον αθλητισμό, τείνουν να λαμβάνουν χώρα αθλητικές δραστηριότητες στο έδαφος του κάθε μέλους της UEFA (European Federation of Football Associations –UEFA, 2014b).

Διεθνής Ποδοσφαιρική Ομοσπονδία (Fédération Internationale de Football Association, International Federation of Association Football-FIFA): αποτελεί τον οργανισμό ο οποίος διοικεί παγκοσμίως το ποδόσφαιρο και ενσαρκώνει τον πλέον σημαίνοντα αθλητικό οργανισμό σε παγκόσμια βάση. Εδρεύει στη Ζυρίχη

της Ελβετίας. Η FIFA είναι εκείνη η οποία φέρει την ευθύνη διεξαγωγής των σπουδαιότερων ποδοσφαιρικών διοργανώσεων εκ των οποίων το πλέον γνωστό είναι το Παγκόσμιο Κύπελλο Ποδοσφαίρου το οποίο λαμβάνει χώρα από το 1930 (Fédération Internationale de Football Association-FIFA 2014a).

Παγκόσμιο Κύπελλο Ποδοσφαίρου-FIFA (FIFA World Cup): Συνιστά ένα είδος ποδοσφαιρικής διοργάνωσης η οποία λαμβάνει χώρα ανά τετραετία υπό την εποπτεία της Διεθνούς Ποδοσφαιρικής Ομοσπονδίας-FIFA. Στην εν λόγω διοργάνωση συμμετέχουν μόνο οι εθνικές ομάδες των χωρών μελών της ομοσπονδίας οι οποίες έχουν εξασφαλίσει την πρόκριση τους ύστερα από τη διεξαγωγή προκριματικών αγώνων. Το Παγκόσμιο Κύπελλο Ποδοσφαίρου αδιαμφισβήτητα εκλαμβάνεται ως η πλέον σημαντική διοργάνωση του ποδοσφαίρου η οποία και επιτυγχάνει να προσελκύσει μεγάλο φάσμα τηλεθεατών αλλά και χορηγών (Fédération Internationale de Football Association-FIFA 2014b).

Ελληνική Ποδοσφαιρική Ομοσπονδία (ΕΠΟ): Αποτελεί τον ανώτατο οργανισμό υπεύθυνο για το ζήτημα της διοίκησης του Ελληνικού ποδοσφαίρου, του οποίου η ίδρυση χρονολογείται την 14^η Νοεμβρίου 1926 υστερά από τη λήψη κοινής απόφασης των τριών σημαντικών Ενώσεων της Ελλάδας, δηλαδή της Αθήνας, του Πειραιά και της Θεσσαλονίκης. Το 1927 η ΕΠΟ γίνεται μέλος της FIFA της Διεθνούς Ποδοσφαιρικής Ομοσπονδίας δηλαδή και το 1954 μέλος της UEFA τουτέστιν της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας Ποδοσφαίρου (EPO.GR-Hellenic Football Federation, 2014).

Κεφάλαιο 1: Εννοιολογική προσέγγιση του γυναικείου Ποδοσφαίρου

1.1 Σύντομη ιστορική αναδρομή

Το γυναικείο ποδόσφαιρο δεν συνιστά ένα καινοφανές άθλημα δεδομένου του ότι η οργάνωση γυναικείων ομάδων αναφέρεται αρχικά το 1895 στη γεωγραφική περιοχή της Αγγλίας. Σημειώνεται ότι στην Αγγλία επισημαίνεται σημαντική ανάπτυξη του γυναικείου ποδοσφαίρου κυρίως φιλανθρωπικού χαρακτήρα ειδικά κατά τη διάρκεια αλλά και στο τέλος του 1ου Παγκοσμίου πολέμου συγκεντρώνοντας περί τους 10.000- 20.000 θεατές. Ο πρώτος διεθνούς εμβέλειας γυναικείος αγώνας ποδόσφαιρου έλαβε χώρα το 1920 ανάμεσα στην καλύτερη γυναικεία Αγγλική ομάδα την Dick Kerr Ladies και την γαλλική France XI. Ο προαναφερθείς αγώνας έλαβε χώρα στο Παρίσι και έληξε με ισοπαλία 1-1. Ένα χρόνο αργότερα στην Αγγλία συγκροτείται η ποδοσφαιρική ένωση γυναικών απαριθμώντας 60 ομάδες (Σωτηρόπουλος, et.al., 2005).

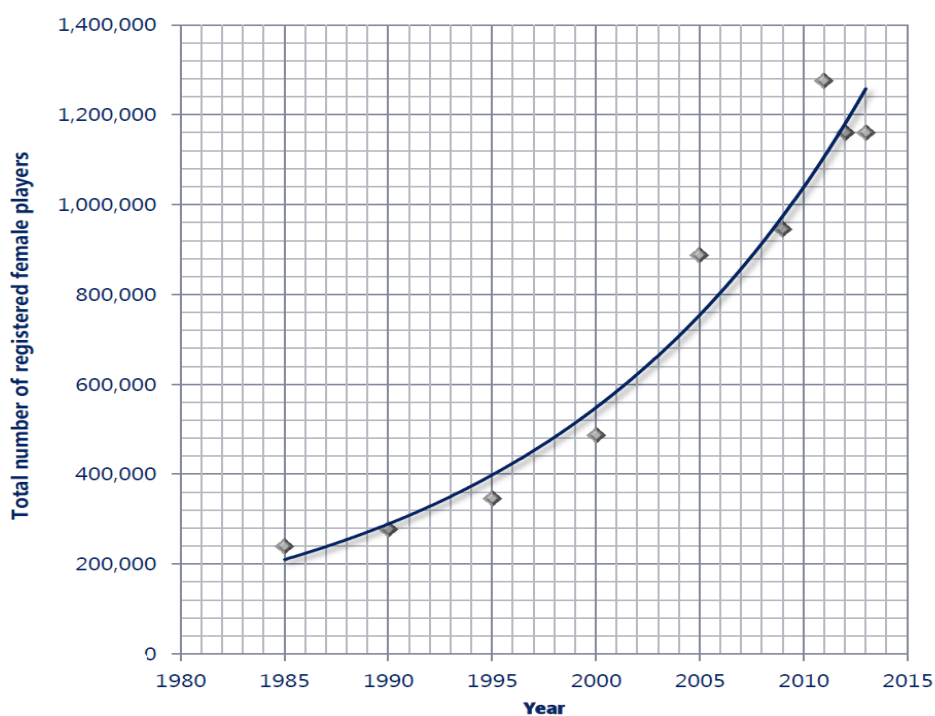
Επί της ουσίας όμως η έναρξη του γυναικείου ποδοσφαίρου τοποθετείται χρονικά στη δεκαετία του '60, καθώς αυτή η δεκαετία σηματοδοτεί την ανάπτυξη του σε αρκετές χώρες της Ευρώπης. Το 1971 σημειώνεται παράλληλα και η επίσημη αναγνώριση του γυναικείου ποδοσφαίρου μέσω της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας Ποδόσφαιρου UEFA. Στην τρέχουσα χρονική συγκυρία η FIFA και η UEFA φέρουν την ευθύνη όλων των διοργανώσεων του Γυναικείου Ποδοσφαίρου. Ειδικότερα η UEFA προβαίνει στην οργάνωση Πανευρωπαϊκών πρωταθλημάτων γυναικών, Πανευρωπαϊκού νεανίδων κάτω των 19 ετών (Under-19) καθώς και Πανευρωπαϊκού Κυπέλλου γυναικείων συλλόγων (Σωτηρόπουλος, et.al., 2005).

Χρήζει επισήμανσης το γεγονός του ότι η FIFA έδωσε ώθηση όχι μόνο στην ανάπτυξη του γυναικείου ποδοσφαίρου αλλά και ευρύτερα στο ζήτημα της προώθησης των γυναικών στο ποδόσφαιρο σε άλλα πόστα. Κατά συνέπεια επισημαίνεται αύξηση των γυναικών διαιτητών ενώ αξιοσημείωτο είναι το γεγονός του ότι στις μεγάλες γυναικείες διοργανώσεις διαιτητεύουν μόνο γυναίκες. Ακόμα επισημάνθηκε εντατικοποίηση της προώθησης γυναικών στις επιτροπές του γυναικείου Ποδοσφαίρου της UEFA και FIFA, αλλά και στις Ομοσπονδίες. Δεν θα

πρέπει να παραλειφτεί η μνεία ότι από το 2000 στην επιτροπή γυναικείου ποδοσφαίρου της Ελληνικής Ποδοσφαιρικής Ομοσπονδίας κατέχει ενεργό ρόλο και η 1η γυναίκα η κ.Ευαγγελοπούλου-Βέργου Δήμητρα (Σωτηρόπουλος, et.al., 2005).

1.2 Παγκόσμιο Ποδόσφαιρο (World Football)

Οι Hong & Mangan, (2004), επισημαίνουν το γεγονός ότι το γυναικείο ποδόσφαιρο ανθεί και έχει κατασταθεί ένα από τα πλέον δημοφιλή ομαδικά γυναικεία αθλήματα παγκοσμίως. Το γυναικείο ποδόσφαιρο αποτελεί πλέον ένα παγκόσμιο αθλητικό φαινόμενο και μια βασική κινητήρια δύναμη της ανάπτυξης για το άθλημα του ποδοσφαίρου σε όλο τον κόσμο. Σήμερα, σχεδόν 30 εκατομμύρια γυναίκες και κορίτσια παίζουν ποδόσφαιρο και περίπου ένας στους δέκα ποδοσφαιριστές στον πλανήτη είναι γένους θηλυκού. (Lumka & Kappel, 2013). Αξιοσημείωτο παραμένει το γεγονός του ότι ο αριθμός των εγγεγραμμένων αθλητριών ποδοσφαίρου την περίοδο 2012-2013 ανήλθε σε 1,162,314 όπως φαίνεται στο διάγραμμα 1.

Διάγραμμα 1:Σύνολο εγγεγραμμένων ποδοσφαιριστριών 1985-2015

Πηγή: (European Federation of Football Associations –UEFA, 2014a).

Η FIFA υποστηρίζει την ανάπτυξη του γυναικείου ποδοσφαίρου από τα τέλη της δεκαετίας του 1980 και έχει σχεδιάσει πολιτικές για την προώθηση του στέλνοντας παράλληλα ένα σαφές μήνυμα προς τις ενώσεις ότι το μέλλον του ποδοσφαίρου είναι γένους θηλυκού (Fédération Internationale de Football Association-FIFA 2008).

1.3 Παγκόσμιο Κύπελλο Ποδοσφαίρου Γυναικών (FIFA Women's World Cup).

Το πρώτο Παγκόσμιο Πρωτάθλημα Γυναικών της FIFA διεξήχθη στην Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας το 1991. Εδώ, η ομάδα των γυναικών των ΗΠΑ κέρδισε τον πρώτο από τα δύο τίτλους τους. Οι επόμενες εκδόσεις της ναυαρχίδας του ανταγωνισμού της FIFA για τις γυναίκες πραγματοποιήθηκαν στη Σουηδία το 1995, ενώ στις ΗΠΑ το 1999 και το 2003 αντίστοιχα, επίσης το 2007 έλαβαν χώρα στη Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας και στη Γερμανία το 2011. Σημειώνεται ότι το επερχόμενο Παγκόσμιο Κύπελλο ποδοσφαίρου πρόκειται να πραγματοποιηθεί στον Καναδά το 2015 (Fédération Internationale de Football Association-FIFA 2008).

1.4 Παγκόσμιο Πρωτάθλημα της FIFA Νεανίδων (FIFA Women's Youth Competitions)

Προκειμένου να καθοριστεί μια πορεία ανάπτυξης εθνικών ομάδων γυναικών, η FIFA θέσπισε Παγκόσμιο Πρωτάθλημα της FIFA για γυναίκες κάτω των 19 ετών (Under – 19) το 2002, ενώ το 2006 έλαβε χώρα το Παγκόσμιο Κύπελλο της FIFA για γυναίκες κάτω των 20 ετών (Under – 20). Αγώνες Παγκοσμίου κυπέλλου για γυναίκες κάτω των 20 ετών πραγματοποιήθηκαν το 2002 στον Καναδά, το 2004 στη Ταϊλάνδη, το 2006 στη Ρωσία, το 2008 στη Χιλή, το 2010 στην Γερμανία, το 2012 στο Ουζμπεκιστάν (2012) και φέτος στον Καναδά (2014) (Lumka & Kappel, 2013).

1.5 Ευρωπαϊκό Πόδοσφαιρο, European Football

Το ποδόσφαιρο των γυναικών στην Ευρώπη έχει σημειώσει τεράστια πρόοδο, ιδίως τα τελευταία 15 χρόνια. Αυτό δεν προκύπτει μόνο από την εκτίμηση της αύξησης του αριθμού των μελών των ενώσεων, αλλά και από την αύξηση του κοινωνικού και οικονομικού ενδιαφέροντος όπου προσελκύει το γυναικείο ποδόσφαιρο (Chaplin, 2013; Lumka & Kappel, 2013).

Η αύξηση του γυναικείου ποδοσφαίρου μπορεί να κατασταθεί σαφής όχι μόνο μέσω της Γερμανίας η οποία και αποτελεί τον νικητή του Ευρωπαϊκού Πρωταθλήματος έξι φορές, αλλά επίσης και μέσω της άνθισης που γνωρίζει το γυναικείο ποδόσφαιρο στις σκανδιναβικές χώρες (κυρίως στη Σουηδία και τη Νορβηγία) και την Ιταλία, καθώς και σε ένα βαθμό, και στην Ισπανία. Το Ποδόσφαιρο γυναικών της Μεγάλης Βρετανίας ανήκει επίσης σε ένα από τα ταχέως αναπτυσσόμενα ομαδικά γυναικεία αθλήματα ενώ πρόοδο στο πεδίο του γυναικείου ποδοσφαίρου σημειώνουν και χώρες όπως η Γαλλία και η Φινλανδία. Σημειώνεται όμως ότι στις χώρες της πρώην ανατολικής ζώνης, το ποδόσφαιρο των γυναικών εξακολουθεί να είναι υποανάπτυκτο. Ωστόσο, 52 ομάδες συμμετέχουν στα προκριματικά για το πρωτάθλημα των γυναικών της UEFA (Lumka & Kappel, 2013).

1.6 Το γυναικείο Ποδόσφαιρο στην Ελλάδα

Το γυναικείο ποδόσφαιρο έκανε για πρώτη φορά την εμφάνιση του το 1979 στην Ελλάδα και άρχισε κατά ανεπίσημο τρόπο να αναπτύσσεται για ένα διάστημα δέκα ετών, δηλαδή έως και το 1990 όποτε και τελέστηκε η πρώτη επίσημη οργάνωση του πρώτου πρωταθλήματος γυναικών. Σε ότι άπτεται της χρονικής περιόδου 1979-1982 ξεκινά η ίδρυση της πρώτης ποδοσφαιρικής ομάδας γυναικών στην περιοχή της Θεσσαλονίκης το 1979 η οποία φέρει την ονομασία «ΟΛΥΜΠΙΑΣ», ενώ λίγο αργότερα ιδρύεται και στην Αθήνα η Ολυμπιάδα Κηφισιάς. Την περίοδο 1979-1982 δημιουργούνται περί τις 12 ποδοσφαιρικές ομάδες γυναικών με σημαντικότερες εξ' αυτών τη Θεσσαλονίκη 80 και την γυναικεία ομάδα ποδοσφαίρου του Παναθηναϊκού. Τελέστηκαν αρκετοί αγώνες κατά κύριο λόγο με ανδρικές ομάδες καθώς και ορισμένοι διεθνείς αγώνες με αντιπάλους τη Μίλαν και τη Μασίνιατς Νις, τουτέστιν με ξένες ομάδες

(Σωτηρόπουλος, et.al., 2005).

Την περίοδο 1984-1989 ο αριθμός των γυναικείων ομάδων αυξάνεται σε 17 και λαμβάνουν χώρα αρκετά φιλικά παιχνίδια, με αποτέλεσμα οι ομάδες αυτές να ασκούν πιέσεις για αναγνώριση στην ομοσπονδία. Σημαίνουν γεγονός της προαναφερθείσας περιόδου είναι η διεξαγωγή του ανεπίσημου πανελληνίου τουρνουά το οποίο και τελέστηκε στην περιοχή της Θεσσαλονίκης τον Απρίλιο του 1987 και στο οποίο συμμετείχαν 12 ομάδες ενώ νικήτης ανακηρύχτηκε ο ΑΟ Ηλιούπολης Θεσσαλονίκης. Επίσης το 1987 έλαβε χώρα και το τουρνουά ανάμεσα σε 4 ομάδες στην περιοχή της Κρήτης. Από το προαναφερθέν τουρνουά νικήτρια ανακηρύχτηκε η Δόξα Πειραιά. Επίσης το 1987 συντελέστηκε και η διεξαγωγή του ανεπίσημου πρωταθλήματος Βορείου Ελλάδος όπου συμμετείχαν 8 ομάδες. Μετά την πάροδο της προαναφερθείσας δραστηριότητας η Ελληνική Ποδοσφαιρική Ομοσπονδία (ΕΠΟ) προέβη στην αναγνώριση των γυναικείων σωματείων την άνοιξη του 1988 (Σωτηρόπουλος, et.al., 2005).

Επιπρόσθετα αξίζει να αναφερθεί ότι από την περίοδο του 1990 μέχρι και σήμερα ξεκινά η επίσημη οργάνωση του Πανελληνίου Πρωταθλήματος Γυναικών αλλά και η οργάνωση της εθνικής ομάδας. Από το 1979 έως και σήμερα ποδοσφαιρική δραστηριότητα επισημαίνεται σε 55 γυναικείες ομάδες ανά την Ελλάδα. Από το σύνολο των 55 προαναφερθεισών ομάδων άλλες οδηγήθηκαν σε διάλυση και άλλες σε συγχώνευση ενώ το 2001 υφίστανται περίπου 600 εν ενεργεία παίκτριες. Επιπρόσθετα την περίοδο 2001-2002 λαμβάνει χώρα η διεξαγωγή του Πανελληνίου Πρωταθλήματος το οποίο αποτελείται από 12 ομάδες οι οποίες συμμετέχουν σε έναν όμιλο, ενώ διεξάγεται και το περιφερειακό πρωτάθλημα το οποίο αποτελείται από 16 ομάδες οι οποίες συμμετέχουν σε δυο ομίλους (Σωτηρόπουλος, et.al., 2005).

Σημαίνοντες σταθμούς της πορείας του γυναικείου ποδοσφαίρου συνιστούν το 1979 όπου δημιουργείται η πρώτη γυναικεία ομάδα, το 1987 όπου διοργανώνεται το πρώτο ανεπίσημο πανελλήνιο τουρνουά Θεσσαλονίκης, το 1988 όπου εκδίδονται τα δελτία ΕΠΟ γυναικών, το 1990 όπου συντελείται η διοργάνωση του πειραματικού πρωταθλήματος αλλά και η συγκρότηση της εθνικής ομάδας γυναικών. Αξίζει να τονιστεί ότι από το 1990 και μετά η εθνική γυναικών συμμετέχει ανελλιπώς στα προκριματικά των Παγκόσμιων και Πανευρωπαϊκών πρωταθλημάτων. Επίσης ορόσημα στην πορεία του ποδοσφαίρου των γυναικών συνιστούν τα έτη 1991 όπου

επισημαίνεται η πρώτη συμμετοχή της εθνικής γυναικών σε Πανευρωπαϊκό Πρωτάθλημα αλλά και ταυτόχρονα η διοργάνωση του 1^{ου} Πανελληνίου Πρωταθλήματος. Επιπλέον το 1995 διοργανώνεται το Πανελλήνιο Πρωτάθλημα σε ενιαίο όμιλο για τις γυναικείες ομάδες που συμμετέχουν σε αυτό, ενώ δυο χρόνια μετά το 1997 συγκροτείται η εθνική ομάδα νεανίδων. Ακόμα αξίζει να σημειωθεί ότι το 2001 αρχίζει η Ολυμπιακή προετοιμασία της εθνικής ομάδας ποδοσφαίρου γυναικών (Σωτηρόπουλος, et.al., 2005).

Κεφάλαιο 2: Το ζήτημα του ρόλου της ηγεσίας στον αθλητισμό και της θέσης της γυναίκας μέσα σε αυτόν

2.1 Η σπουδαιότητα του ρόλου του ηγέτη μιας αθλητικής ομάδας και κύρια χαρακτηριστικά γνωρίσματα αυτού

Οι αποτελεσματικοί ηγέτες σε αρκετές περιπτώσεις διέπονται από το στοιχείο της διορατικότητας συγκριτικά με τα υπόλοιπα μέλη μιας ομάδας για αυτό και είναι σε θέση οι ίδιοι να διαμορφώνουν τα γεγονότα αντί να διαμορφώνονται και να καθορίζονται οι ίδιοι από αυτά. Ειδικότερα μέσα στο πλαίσιο μιας ομάδας ένας ηγέτης είναι αναγκαίο να διέπεται από το στοιχείο της πειθούς ώστε τα άτομα των οποίων προΐσταται να παραμερίζουν σημαντικά το πεδίο των ατομικών τους επιδιώξεων και να αποδύονται σε μια κοινή προσπάθεια επίτευξης των ομαδικών στόχων οι οποίοι και κρίνονται ως σημαίνουσας σπουδαιότητας για την επίτευξη της ευημερίας της ομάδας (Μπουραντάς, 2008).

Αδιαμφισβήτητα ο ρόλος όπου δύναται να διαδραματίσει ο ηγέτης μιας ομάδας είναι ιδιαιζόντως σπουδαίος δεδομένου του ότι είναι εκείνος ο οποίος είναι σε θέση να επηρεάσει και να καθοδηγήσει την ομάδα ώστε εύρυθμα η ομάδα να οδηγηθεί στην επίτευξη των στόχων της. Παράλληλα ο ηγέτης μιας ομάδας συνιστά το πρόσωπο εκείνο το οποίο καταβάλλει προσπάθειες να διατηρήσει τη συνοχή της ομάδας σε τέτοια επίπεδα ώστε να διασφαλίζεται η επιτυχημένη πορεία της (Ασπρίδης, 1999). Παράλληλα ο ηγέτης είναι εκείνος ο οποίος χρειάζεται να είναι σε θέση να εμπνεύσει εμπιστοσύνη και παράλληλα να διαπνέεται από το στοιχείο της αυτοπεποίθησης. Καταλυτικής σημασίας κριτήριο σε ότι άπτεται της αποτελεσματικότητας ή μη ενός ηγέτη συνιστά το ζήτημα της διασφάλισης επιτυχημένης επικοινωνίας μεταξύ των μελών της ομάδας (Μπουραντάς, 2008).

Συνεκδοχικά προκειμένου να κριθεί ένας ηγέτης ως αποτελεσματικός είναι απαραίτητο μέσα στο πλαίσιο της ομάδας να γνωρίζει τον εαυτό του και ταυτόχρονα διηλεκώς να αποζητά να βελτιώνεται έχοντας παράλληλα ενδελεχή και πλήρη γνώση του εργασιακού του αντικειμένου (Babcock-Roberson & Strickland, 2010). Παράλληλα ο ηγέτης μιας ομάδας οφείλει να είναι σε θέση να προβαίνει σε ανάληψη των ευθυνών του σε περιπτώσεις αποτυχίας και συνεκδοχικά να αποφεύγει να

μεταθέτει σε τρίτους δικές του ευθύνες (Bass & Bass, 2008). Επιπλέον ο αποτελεσματικός ηγέτης μιας ομάδας είναι απαραίτητο να διέπεται από το στοιχείο της ευθυκρισίας σε ότι άπτεται του ζητήματος της λήψης αποφάσεων ενώ είναι εξίσου απαραίτητο να μπορεί να ενισχύει την υπευθυνότητα των αθλητών του (Μακρυδημήτρης, 2004).

Ακόμα άλλο ένα σημαίνον χαρακτηριστικό γνώρισμα ενός αποτελεσματικού ηγέτη ομάδας είναι η δυνατότητα του να ενημερώνει τους αθλητές του για τις αποφάσεις που λαμβάνει όπως και για ενδεχόμενες αλλαγές επί των αποφάσεων του. Απαραίτητο επίσης είναι ένας ηγέτης ομάδας να μπορεί να καθίσταται κατανοητός στις απαιτήσεις του διατηρώντας παράλληλα ένα πνεύμα ομαδικότητας. Επίσης ο ηγέτης μιας ομάδας είναι επιβεβλημένο να γνωρίζει καλά του αθλητές του και να εκδηλώνει πραγματικό ενδιαφέρον για αυτούς (Μακρυδημήτρης, 2004; Vroom & Yeton, 1973).

Οι Wang και Straub (2012) επισημαίνουν ότι το ζήτημα της επιτυχίας μιας αθλητικής ομάδας εξαρτάται σε σημαίνοντα βαθμό από την ποιότητα των ικανοτήτων ηγετικής υφής του προπονητή που διαθέτει όπως και από το θέμα της καθοδήγησης όπου τα μέλη της ομάδας δέχονται από τον προπονητή τους. Ακόμα επισημαίνεται ότι ένα σύνολο προπονητών, επαγγελματιών και αθλητικών ψυχολόγων προβαίνουν στη διερεύνηση αποτελεσματικών προσεγγίσεων σε ότι άπτεται του ζητήματος των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων τα οποία διέπουν τους επιτυχημένους προπονητές (Babcock-Roberson & Strickland, 2010).

Ταυτόχρονα χρήζει επισήμανσης και η έρευνα των Hartmann και Pfister (2003) η οποία κατατείνει στο ζήτημα της υπό-εκπροσώπησης των γυναικών σε όλο το φάσμα των τομέων και σε όλα τα επίπεδα όπου σχετίζονται με την κάλυψη ή μη των αθλητικών ηγετικών θέσεων από εκπροσώπους του γυναικείου φύλου και η οποία διεξήχθη σε ένα φάσμα 16 χωρών. Καθίσταται λοιπόν προφανές με βάση τα ευρήματα και της προαναφερθείσας έρευνας των Hartmann και Pfister (2003) το γεγονός του ότι οι γυναίκες συνιστούν μειοψηφία σε ότι άπτεται της εκπροσώπησης τους στο πεδίο των διοικητικών θέσεων του αθλητισμού.

2.2 Η εννοιολογική προσέγγιση της ηγεσίας

Περαιτέρω σε αδρές γραμμές δύναται να ειπωθεί ότι η ικανότητα, τα επιτεύγματα, η ανάληψη ευθύνης, η εκδήλωση πνεύματος συνεργασίας και συμμετοχής, η κοινωνικοοικονομική και επαγγελματική θέση αλλά και το πλέγμα των διανοητικών ικανοτήτων, των δεξιοτήτων αλλά και των αναγκών κατά τον Stodgill (1974) συνιστούν ορισμένα από τα θεμελιώδη χαρακτηριστικά γνωρίσματα ενός ηγέτη. Ακόμα ως κύρια χαρακτηριστικά γνωρίσματα ηγετών αναγνωρίζονται τα χαρακτηριστικά της ικανότητας κατανόησης και υποκίνησης των ατόμων, της ικανότητας έμπνευσης και εμπύχωσης των μελών της ομάδας την οποία διευθύνουν καθώς και το ζήτημα της ικανότητας του ηγέτη να δημιουργεί ικανοποιητικό κλίμα στην ομάδα (Ασπρίδης, 1999; Bass, 1985; 1990a).

Υπό τη θεώρηση του ίδιου πρίσματος οι Ross και Hendrey (1957) εστιάζουν σε ζητήματα που άπτονται της ευφυΐας, της παρακίνησης των υφισταμένων, των ικανοτήτων, αλλά και της συνέπειας, της σύνεσης, όπως και της επίδειξης αυτοπεποίθησης ως σπουδαία χαρακτηριστικά γνωρίσματα ενός ανθρώπου ο οποίος προϊσταται μιας ομάδας. Ταυτόχρονα κατά τα όσα αναφέρουν οι Ross και Hendrey (1957) εξίσου σημαντικό είναι και το γεγονός της ικανότητας του ηγέτη για παροχή κάθε δυνατής βοήθειας στα μέλη της ομάδας όταν ανακύπτει ένα πρόβλημα, όπως και της δυνατότητας του να συνιστά ενεργό μέλος της ομάδας αλλά και να μπορεί να προβαίνει σε καταμερισμό των αρμοδιοτήτων των μελών της ομάδας ενισχύοντας δηλαδή την αποκέντρωση της εξουσίας, των ευθυνών και των συναφών αρμοδιοτήτων.

Συνεκδοχικά ο αποτελεσματικός ηγέτης μιας ομάδας κρίνεται επιβεβλημένο να διέπεται από ένα σύνολο βασικών δεξιοτήτων. Ο ηγέτης επιβάλλεται να διέπεται από όραμα για την ομάδα του αλλά και προσδοκίες για την μελλοντική πορεία της. Χρειάζεται επίσης να είναι σε θέση να παρέχει ενδυνάμωση και ενθάρρυνση των εργαζομένων του παρωθώντας τους να συμμετέχουν σε όλο το φάσμα των βελτιωτικών προσπαθειών των λειτουργιών της ομάδας αλλά και της ποιότητας του παρεχόμενου προϊόντος τους (Torrington, Hall, & Taylor, 2008). Σπουδαίο επίσης κρίνεται ο εκάστοτε ηγέτης της ομάδας να διαθέτει διαίσθηση και διορατικότητα (Kanter Stein, & Jick, 1992).στην οποία θα καταφεύγει σε ότι άπτεται της λήψης

αποφάσεων ειδικά σε στιγμές αβεβαιότητας και σημειουσών μεταρρυθμίσεων (Torrington, Hall, & Taylor, 2008).

Ταυτόχρονα η ύπαρξη εσωτερικής κατανόησης είναι αλληλένδετη με το ζήτημα της εσωτερικής αναζήτησης και της αναγνώρισης των υφισταμένων σχέσεων του ηγέτη μιας ομάδας με τα μέλη και τους υπαλλήλους που την συνθέτουν. Ακόμα ιδιαίτερα σημαίνουν στοιχείο ενός αποτελεσματικού ηγέτη είναι το στοιχείο της ύπαρξης συμβατότητας αξιών και εύρυθμης ενσωμάτωσης αυτών στο πλαίσιο λειτουργίας της ομάδας (Burns, 1978). Ο ηγέτης δηλαδή της ομάδας πρέπει να έχει την πρόθεση και την θέληση να σέβεται τα άτομα της ομάδας, να επιδεικνύει εμπιστοσύνη σε αυτά, να εργάζεται ομαδικά και βέβαια να διανθίζεται ως προσωπικότητα από το στοιχείο της εντιμότητας (Torrington, Hall, & Taylor, 2009).

Στην τρέχουσα χρονική συγκυρία ο ηγέτης καλείται να αναπτύξει την αντιληπτική του ικανότητα και στην συνέχεια να αξιοποιήσει κατά βέλτιστο τρόπο τα εύρος των προσωπικών του συναισθημάτων εκδηλώνοντας ένα πλήθος βασικών συμπεριφορικών στοιχείων. Συνακόλουθα ένας ηγέτης ομάδας ο οποίος έχει αναπτύξει την συναισθηματική του νοημοσύνη σε ικανοποιητικά επίπεδα είναι απαραίτητο να μην τηρεί επικριτική στάση έναντι των υφισταμένων του και παράλληλα να αναπτύσσει αισθήματα κατανόησης για τους γύρω του αλλά και για τα συναισθήματα όσων τον περιβάλλουν ανακαλώντας παραδείγματα από τις δικές του εμπειρίες αλλά και βοηθώντας τους άλλους να αποκρυπτογραφήσουν αποτελεσματικότερα και τον εαυτό τους (Österberg, 2009).

Παράλληλα ο ηγέτης ομάδας ο οποίος διακρίνεται για την συναισθηματική του νοημοσύνη διέπεται από το στοιχείο της ειλικρίνειας σε ότι σχετίζεται με το πεδίο των συναισθημάτων και των προθέσεων του (Hayashi & Ewert, 2006). Διαθέτει επίσης το στοιχείο της ευθύτητας και της αντικειμενικότητας προβαίνοντας παράλληλα στη διαμόρφωση στόχων με ενάργεια και χωρίς να αποσκοπεί κάπου. Επίσης σε κάθε περίπτωση δίνει το παρόν και είναι σε θέση να προβεί στην ανάληψη των ευθυνών του όντας παράλληλα διατεθειμένος να δεχτεί κριτική. Επίσης διέπεται από το στοιχείο της εκφραστικότητας και εστιάζει σε σημαίνοντα βαθμό στο ζήτημα της ανάπτυξης προσωπικής επικοινωνίας με τα μέλη της ομάδας (Österberg, 2009).

Ακόμα ο αποτελεσματικός ηγέτης μιας ομάδας είναι σε θέση να παρέχει υποστήριξη στα μέλη της ομάδας κάνοντας τα να αισθάνονται αναντικατάστατα και

πολύτιμα (Leithwood, Janzi & Steinbach, 1999). Έχει επιπλέον τη δυνατότητα άμεσης επίλυσης των ενδεχόμενων συγκρούσεων αποφεύγοντας έτσι οι διαφωνίες, ή οι ενδεχόμενες διχογνωμίες να λάβουν τεράστιες διαστάσεις και να κατασταθούν ανεξέλεγκτες. Επίσης ο αποτελεσματικός ηγέτης μιας ομάδας δεν πιστεύει ότι είναι υποχρεωμένος να αποδείξει κάτι στους άλλους αλλά έχει πλήρη συναίσθηση της ευθύνης που έχει αναλάβει έναντι του εαυτού του, των υφισταμένων του και της επιχείρησης του. Επιπρόσθετα διαθέτει αυτοπεποίθηση και επιτρέπει σε όσους των περιστοιχίζουν να εξελιχθούν παρακινώντας τους να αναλάβουν μεγαλύτερα ρίσκα αλλά και να θέσουν ένα πλαίσιο υψηλότερων στόχων αξιοποιώντας με αυτόν τον τρόπο το ύψιστο των δυνατοτήτων τους (Επιτροπάκη, 2005; Vlok, 2012). Περαιτέρω οι Υψηλάντης και Συρακούλης (2005) δεν παραλείπουν να επισημάνουν ότι ανεξαρτήτως των διαφόρων υφισταμένων μοντέλων ηγεσίας καταλυτικής σημασίας παράγοντας κρίνεται το ζήτημα της ανθρώπινης προσωπικότητας του ηγέτη.

2.3 Ο ρόλος της ηγεσίας στο πεδίο του αθλητισμού

Δεδομένου του ότι η ηγεσία συνίσταται στην ύπαρξη εκείνης της δύναμης η οποία δρα καθοδηγητικά στο ζήτημα της συμπεριφοράς που αναπτύσσει η κάθε ομάδα δύναται να ειπωθεί ότι η ηγεσία είναι η γενεσιουργός αιτία δημιουργίας της κατάλληλης ενέργειας προκειμένου να παραχθεί το βέλτιστο αποτέλεσμα. Σε αντιστοιχία με τα παραπάνω τα πρόσωπα των προπονητών εκλαμβάνονται ως σημαίνουσες σπουδαιότητας πρόσωπα κλειδιά ικανά να επηρεάσουν με την συμπεριφορά τους τον τρόπο όπου λειτουργεί η ομάδα. Περαιτέρω επισημαίνεται ότι μέσω των αποτελεσμάτων της έρευνας των Nikaien, Ganjouie, Tondnevis και Kamkari (2012) αναδεικνύεται η σπουδαιότητα των διαφόρων υφιστάμενων στυλ ηγεσίας στο ζήτημα της επιτυχίας ή μη των εθνικών ομάδων.

Ομοίως η έρευνα των Nikaien et al. (2012) εστίασε στο ζήτημα συσχετισμού των στυλ ηγεσίας με τις αντιλήψεις των αθλητών περί νίκης η οποία και παίζει καθοριστικό ρόλο στην ψυχολογία του αθλητή προκειμένου να επιτευχθεί το ζητούμενο της επιτυχούς έκβασης του εκάστοτε αγώνα. Επίσης μέσω της συνδρομής των ερωτηματολογίων των Avolio και Bass (2004) το οποίο άπτεται των στυλ ηγεσίας όπως και μέσω της συνδρομής των ερωτηματολογίων των Roberts και

Balajio (1989;1991) το οποίο άπτεται της αντίληψης του εκάστοτε αθλητή περί της επιτυχίας η έρευνα των Nikaien et al. (2012) ανέδειξε καταφανώς την σπουδαιότητα του ρόλου των προπονητών ως καθοριστικής σημασίας παραγόντων ικανών να ασκήσουν επιρροή στον τρόπο συμπεριφοράς αλλά και λειτουργίας της ομάδας. Παράλληλα οι Chelladurai και Riemer (1998), δεν παραλείπουν να τονίσουν ότι τόσο οι αθλητές όσο και οι προπονητές εκλαμβάνουν ως ιδιαζόντως σημαντικό το ρόλο της ηγεσίας στο πεδίο του αθλητισμού μολονότι η συντριπτική πλειοψηφία των ερευνών εστιάζουν στις στάσεις των προπονητών σχετικά με την ηγεσία.

Αξίζει επιπλέον στο σημείο αυτό να αναφερθεί ότι η έρευνα των Bucci, Bloom, Loughhead και Caron (2012) ανέδειξε ότι οι προπονητές επιλέγουν και προβαίνουν στην ανάπτυξη αθλητών-ηγέτων ενισχύοντας παράλληλα το ζήτημα της σχέσης μεταξύ του προπονητή και του εκάστοτε αθλητή ηγέτη καθώς επίσης και το πεδίο ευθύνης το οποίο άπτεται των συγκεκριμένων αθλητών. Εξίσου σημαίνουσες κατά τα ευρήματα της μελέτης των Bucci et al (2012) κρίνονται και οι διάφορες συναντήσεις οι οποίες λαμβάνουν χώρα μεταξύ προπονητών και αθλητών-ηγέτων εξαιτίας του ότι είναι αυτές οι οποίες συνδράμουν στο ζήτημα των συζητήσεων σε ότι άπτεται του κλίματος που επικρατεί στην ομάδα, του προσδιορισμού των ατομικών και ομαδικών στόχων όπως και των τρόπων όπου είναι εφικτή η επίτευξη των στόχων αυτών.

Επιπλέον οι προπονητές δεν παραλείπουν να αναφέρουν ότι προτιμούν να δείχνουν εμπιστοσύνη σε μια ομάδα αθλητών ώστε να παρέχουν εύρυθμα ηγεσία στα μέλη της ομάδας που διοικούν. Μολονότι οι προπονητές καταφανώς θεωρούν ότι το πεδίο της ηγεσίας εμπεριέχει ένα είδος συλλογικής ευθύνης αποφεύγουν να δώσουν περαιτέρω διευκρινίσεις σχετικά με τον ακριβή αριθμό των ηγετικών στελεχών μιας ομάδας κάτι το οποίο μπορεί να δηλώνει ότι ενδέχεται σε μια ομάδα ο αριθμός των αθλητικών ηγετών της να υπόκειται σε διαφοροποιήσεις (Dupuis, Bloom, & Loughhead, 2006). Επί της ουσίας δηλαδή οι προπονητές δηλώνουν ότι τα μέλη της ομάδας δύνανται να επηρεάσουν την επίδοση της ομάδας ανάλογα με τον τρόπο όπου αυτά εργάζονται και αλληλεπιδρούν μεταξύ τους. Συνεκδοχικά το ζήτημα της αθλητικής ηγεσίας είναι ευρέως διαδεδομένο εντός των πλαισίων της ομάδας αφήνοντας το περιθώριο σε προπονητές και αθλητές να δίνουν βάση σε ένα σύνολο διάφορων ηγετών ώστε να μπορέσουν να καθοδηγηθούν αλλά και να αλληλοεπηρεαστούν (Giacobbi, Roper, Whitney, & Butryn, 2002).

2.4 Ηγεσία και ο ρόλος της γυναίκας-ηγέτη μέσα στο πεδίο του αθλητισμού

Οι Shaiki, Kakeroto, και Memon (2010) μελετώντας τον τρόπο κατά τον οποίο αθλήματα και παιχνίδια συνδράμουν στην ανάπτυξη των ηγετικών ικανοτήτων συνδυάζοντας την αρμονική ανάπτυξη σώματος και πνεύματος ανάμεσα στα άτομα της κοινωνίας, εστίασαν στην πολυπλοκότητα των αθλητικών λειτουργιών ως μέσο διέγερσης των ενθουσιωδών πτυχών τόσο του λαού όσο και του κράτους. Συνεκδοχικά οι Shaiki, Kakeroto, και Memon (2010) εστίασαν στο ζήτημα της γυναίκας αθλήτριας τονίζοντας την σημαίνουσα παρουσία της αλλά και το γεγονός του ότι προέβη στην αντιμετώπιση του όχλου θαρραλέα, μέσω της έκφρασης των ηγετικών της ικανοτήτων.

Επίσης οι Shaiki, Kakeroto, και Memon (2010) δεν παραλείπουν να αναφέρουν ότι η γυναίκα αθλήτρια δόμησε μια ώριμη προσωπικότητα προκειμένου να κατασταθεί ικανή να φέρει εις πέρας ένα ευρύ φάσμα πολυσύνθετων θεμάτων της φύσης, ζητήματα δηλαδή τα οποία την διέπουν στις εκφάνσεις της καθημερινότητας της σε ότι άπτεται του φάσματος των κοινωνικό-πολιτικών συμπεριφορών της. Επιπλέον οι Shaiki, Kakeroto, και Memon (2010) στην έρευνα τους σημείωσαν ότι τα επίπεδα υψηλής συναισθηματικής εμπλοκής των αθλητών τους παρέχουν τη δυνατότητα αύξησης των αντοχών ή των χαρισμάτων τους μέσω της χρήσης των εκφραστικών δεξιοτήτων τους στον πολιτικό στίβο δεδομένου του ότι η πολιτική συνιστά μια από τις δεξιότητες της ηγεσίας. Σε αδρές γραμμές δύναται να ειπωθεί ότι εξαιρετικά χαρισματικοί αθλητές μπορούν να προσφέρουν στο κοινωνικό σύνολο ένα είδος ειρηνικής και πειθαρχημένης ζωής.

Ταυτόχρονα οι Arnold, Fletcher, και Molyneux (2012) επιδίωξαν μέσω της μελέτης τους να αποκομίσουν συστάσεις και ένα σύνολο συγκεκριμένων προτάσεων ικανών να έχουν χρηστική αξία σε ότι άπτεται της ενίσχυσης της ηγεσίας αλλά και της βέλτιστης διαχείρισης του πεδίου των επιδόσεων αθλητών οι οποίοι σημειώνουν κορυφαίες επιδόσεις. Στην συγκεκριμένη έρευνα των Arnold, Fletcher, και Molyneux (2012) έλαβαν μέρος 13 διευθυντές εθνικών επιδόσεων συγκεκριμένα 11 εκ των συμμετεχόντων ήταν άνδρες και μόνο 2 γυναίκες και ερωτηθήκαν περί των εμπειριών τους από την άσκηση ηγετικής συμπεριφοράς αλλά και περί του

ζητήματος της διαχείρισης της απόδοσης. Συνακολούθως προέκυψε ότι διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στο ζήτημα της ηγεσίας η διαδικασία προσέγγισης για την ίδρυση ομάδας, το ζήτημα της κατανόησης των ρόλων εντός των πλαισίων της ομάδας, το ζήτημα της ανάπτυξης σχετικής ενημέρωσης, το θέμα της ενίσχυσης των προσωπικών δεξιοτήτων καθώς και το θέμα της ενίσχυσης των σχέσεων εντός των πλαισίων της ομάδας.

Επιπλέον αναδείχθηκαν θέματα σχετικά με το ζήτημα των αθλητικών οργανισμών συναφή με τη χρησιμοποίηση του καταλληλότερου ατόμου, της δημιουργίας του βέλτιστου περιβάλλοντος, της εφαρμογής συστημάτων και σχετικών δομών καθώς και της ανάπτυξης ενός είδους συμμετοχικής κουλτούρας και παροχής της προσήκουσας υποστήριξης. Λαμβάνοντας ως δεδομένο το γεγονός του ότι τα εθνικά κυβερνητικά σχήματα δίνουν έμφαση στο ζήτημα των διεθνών αθλητικών επιτυχιών υπάρχουν προσδοκίες ότι η μελέτη των Arnold, Fletcher, και Molyneux (2012) θα συνεισφέρει στην καλύτερη αξιοποίηση των ζητημάτων ηγεσίας αλλά και των ολυμπιακών προγραμμάτων από μέρους των ηγετών, των διευθυντών αλλά και των αθλητικών οργανώσεων.

Ακόμα ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και η μελέτη του Moran-Miller (2012) η οποία άπτεται της μελέτης του αντίκτυπου των παραμέτρων του φύλου, του προπονητή αλλά και της γυναίκας προπονήτριας ως προτύπου καθώς και των εμποδίων που αντιμετωπίζει σε σχέση με το ζήτημα της αυτό-αποτελεσματικότητας στην προπονητική, στο πεδίο των προσδοκώμενων αποτελεσμάτων αλλά και στο πεδίο του ενδιαφέροντος για δόμηση προπονητικής καριέρας μέσω της χρήσης της κοινωνικό-γνωστικής θεωρίας. Συγκεκριμένα στην έρευνα του Moran-Miller (2012) έλαβαν μέρος 205 κυρίως λευκές αθλήτριες με ετερόφυλο σεξουαλικό προσανατολισμό. Η έρευνα του Moran-Miller (2012) κατέτεινε στο συμπέρασμα ότι ο συγκερασμός των προαναφερθέντων παραγόντων δύναται να προβλέψει το θέμα της αυτό-αποτελεσματικότητας του προπονητή καθώς και ότι η αυτό-αποτελεσματικότητα συνεκδοχικά συνιστά πρόβλεψη των προσδοκώμενων αποτελεσμάτων.

Κατά συνέπεια σύμφωνα με τα αποτελέσματα της μελέτης του Moran-Miller (2012) η εκδήλωση ενδιαφέροντος για καριέρα στην προπονητική δύναται να προβλεφθεί από το ζήτημα της αυτό-αποτελεσματικότητας του προπονητή, των προσδοκώμενων αποτελεσμάτων αλλά και του συγκερασμού των παραγόντων του

φύλου, του προπονητή, της γυναίκας προπονήτριας ως προτύπου και των συναφών αντιλαμβανομένων εμποδίων. Παράλληλα η μελέτη του Moran-Miller (2012) προτείνει ότι τα ζητήματα της ποιότητας των γυναικείων προτύπων προπόνησης καθώς και η αντίληψη των γυναικών περί των ωρών εργασίας ως ανασχετικού παράγοντα, συνιστούν σημαίνοντες προβλεπτικούς παράγοντες περί των πεποιθήσεων αυτό-αποτελεσματικότητας στο πεδίο της προπονητικής αλλά και στο πεδίο της εκδήλωσης ενδιαφέροντος για τη δόμηση καριέρας προπονήτριας από μέρους των εκπροσώπων του γυναικείου φύλου.

Περαιτέρω η έρευνα των Nikandrou, Apospori, και Papalexandri (2005), μελέτησε το ζήτημα του διοικητικού στυλ των γυναικών βασιζόμενη στο πεδίο του προσανατολισμού σχετικά με το έργο και του προσανατολισμού σε σχέση με τους ανθρώπους. Στην εν λόγω έρευνα έλαβαν μέρος 399 γυναίκες και 310 άνδρες δραστηριοποιούμενοι σε όλα τα ιεραρχικά επίπεδα διοίκησης σε σύνολο 79 επιχειρήσεων. Η έρευνα των Nikandrou, Apospori, και Papalexandri (2005), κατέτεινε στο συμπέρασμα του ότι όσο οι εκπρόσωποι του γυναικείου φύλου ανελίσσονται ιεραρχικά τόσο πιο πολύ προβαίνουν σε χρήση διοικητικού στυλ ηγεσίας που προσανατολίζεται στο έργο. Το συγκεκριμένο στοιχείο συνάδει με τα όσα σε προγενέστερη έρευνα υποστήριξε ο Marshall (1995) περί της ανάγκης των γυναικών να προβούν σε αλλαγές του τρόπου που διοικούν προκειμένου αφενός να χαίρουν αποδοχής και αφετέρου προκειμένου να μπορέσουν από τη θέση του ηγέτη να ενσωματώσουν τις μεταρρυθμίσεις που επιθυμούν.

Καθίσταται δηλαδή προφανές μέσω της μελέτης των Nikandrou, Apospori, και Papalexandri (2005), ότι οι γυναίκες αν και διατυπώνουν την άποψη ότι είναι ανοιχτές, εκδηλώνουν πνεύμα συνεργασίας και υιοθετούν προσανατολισμό συναφή με τα άτομα και το ζήτημα της ενδυνάμωσης, εντούτοις αισθάνονται πως προκειμένου να σημειώσουν επιτυχία ως ηγέτες είναι απαραίτητο να ενστερνιστούν τα διοικητικά στυλ των ανδρών συναδέλφων τους. Αξίζει ταυτόχρονα να υπογραμμιστεί ότι ο προσανατολισμός σε σχέση με τον άνθρωπο δεν σημειώνει διαφοροποιήσεις σύμφωνα με τη θέση που έχουν οι εκπρόσωποι του γυναικείου φύλου σε ότι άπτεται της ιεραρχίας.

Ακόμα σύμφωνα με τα όσα επισημαίνει ο Rosener (1995) ο προσδιορισμός της έννοιας της εξουσίας διαφοροποιείται στις γυναίκες συγκριτικά με τους άνδρες. Η γυναικά λοιπόν διαφαίνεται ότι εκφράζει ένα είδος πολύ πιο συνεργατικής και

λιγότερο αυταρχικής συμπεριφοράς συγκριτικά με τους άνδρες συναδέλφους της. Επίσης σύμφωνα με τις επισημάνσεις του Rosener (1995) οι γυναίκες αναπτύσσουν ένα είδος συμπεριφοράς το οποίο επικεντρώνεται στο ζήτημα της ευημερίας αλλά και της ανάπτυξης των άλλων, στο ζήτημα της ενθάρρυνσης της συμμετοχής καθώς και σε ζητήματα καταμερισμού της εξουσίας. Αντίθετα οι άνδρες συνάδελφοι τους αναπτύσσουν ένα είδος εξουσίας το οποίο δείχνει να επικεντρώνεται σε ζητήματα ελέγχου και προσδιορισμού στόχων καθώς και στην εξυπηρέτηση των κελευσμάτων της επίσημης τυπικής εξουσίας.

Επιπρόσθετα μέσω της έρευνας των Folkman και Zinger (2012) τίθεται το ερώτημα σχετικά με το αν οι εκπρόσωποι του γυναικείου φύλου εκλαμβάνονται ως καλύτεροι ηγέτες συγκριτικά με τους άνδρες συναδέλφους τους. Στην συγκεκριμένη έρευνα των Folkman και Zinger (2012) έλαβαν μέρος άτομα του άμεσου εργασιακού περιβάλλοντος των ηγετών, τουτέστιν συμμετείχαν ανώτεροι, ομοιόβαθμοι και συνάδελφοι των ηγετών προκειμένου να μελετηθεί το ζήτημα των ηγετικών δεξιοτήτων όπου οι ερωτώμενοι θεωρούν ότι συνιστά το δυνατό σημείο των ηγετών. Συνεκδοχικά στους συγκεκριμένους ερωτώμενους της μελέτης των Folkman και Zinger (2012) οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να επιλέξουν ανάμεσα σε μια λίστα 16 δεξιοτήτων οι οποίες αντικειμενικά εκλαμβάνονται από την επιστημονική κοινότητα ως ιδιαίτερα σημαίνουσες για το ζήτημα της αποτελεσματικότητας του ηγέτη.

Αξίζει να σημειωθεί ότι κατά τα ευρήματα της έρευνας των Folkman και Zinger (2012) οι γυναίκες ηγέτες απέσπασαν υψηλότερη βαθμολογία στις 12 από τις 16 εξετασθείσες δεξιότητες. Ακόμα σύμφωνα με τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης έρευνας το 64% των ηγετών είναι άνδρες ενώ όσο γίνεται αναφορά στα ανώτερα ηγετικά κλιμάκια τόσο σημειώνεται και αύξηση του ποσοστού συμμετοχής των ανδρών. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι οι επικεφαλής μάνατζερ αντιπροσωπεύουν το 78% ενώ οι άμεσοι υφιστάμενοι τους μάνατζερ καλύπτουν και αυτοί ένα ποσοστό της τάξης του 67%. Αξίζει ακόμα να επισημανθεί ότι άνδρες πάλι πλαισιώνουν και τις θέσεις των μάνατζερ χαμηλότερου επιπέδου σε ένα ποσοστό της τάξεως του 60%.

Συνεκδοχικά εύλογα τίθεται το ερώτημα από τους Folkman και Zinger (2012) για ποιο λόγο δεν δεσμεύονται και δεν απασχολούνται σε ηγετικές θέσεις περισσότερες γυναίκες αφού εμφανίζονται να έχουν σημαίνοντα ποσοστά υποδειγματικής συμπεριφοράς σε σχέση με τους άνδρες συναδέλφους τους. Φυσικά

αξίζει να σημειωθεί ότι η ίδια και ενδεχομένως χειρότερη κατάσταση επικρατεί και στην Ελλάδα σε ότι άπτεται του ζητήματος της αξιοποίησης των γυναικών σε ηγετικές θέσεις γενικά αλλά και ειδικά στο πεδίο του αθλητισμού.

Οι Acosta και Carpenter (2006) δεν παραλείπουν να κάνουν μνεία στο γεγονός του ότι παρά τα όσα προηγουμένως αναφερθήκαν το φλέγον ζήτημα της αντιπροσώπευσης της γυναίκας ως αθλήτριας εκλαμβάνεται ως επίτευγμα το οποίο έχει σημειώσει απίστευτη ανάπτυξη. Βέβαια η πραγματικότητα στο πεδίο του αθλητισμού εμφανίζει σημαίνουσες διαφοροποιήσεις καθώς η γυναίκα υποεκπροσωπείται σε ότι άπτεται της παρουσίας της σε ηγετικές θέσεις στον αθλητισμό. Ειδικότερα στην τάξη των επικεφαλής προπονητών η παρουσία των γυναικών σε ηγετικές θέσεις στις ομάδες ανδρών κυμαίνεται στο 2 έως 3,5%. Αυτό πρακτικά μεταφράζεται στο ότι σε αδρές γραμμές 200 έως 300 γυναίκες είναι υπεύθυνες για την προπόνηση ανδρών σε σύγκριση με το σύνολο περίπου των 5300 ανδρών οι οποίοι ασχολούνται με το ζήτημα της προπόνησης των γυναικείων ομάδων.

Συνακουλούθως στην περίπτωση που μελετηθεί ως μια μονάδα το σύνολο των προπονήσεων ενδοκολλεγιακής υφής καθίσταται αντιληπτό ότι σε γενικές γραμμές η αναλογία προπονήσεων των ομάδων αυτών από γυναίκες κυμαίνεται στις 1 στις 5 ομάδες. Ιδιαίτερη μνεία αξίζει να γίνει στη μελέτη του Velez (2010) ο οποίος ασχολήθηκε με το ζήτημα της εκπροσώπησης των γυναικών σε ηγετικές θέσεις σε ότι άπτεται της διεξαγωγής διακολλεγιακών αθλημάτων στην περιοχή του Πουέρτο Ρίκο. Κατά συνέπεια στην συγκεκριμένη έρευνα του Velez (2010) 6 γυναίκες προπονήτριες και 4 άνδρες τουτέστιν οι διευθυντές των συμμετεχουσών προπονητριών αποτέλεσαν τον πληθυσμό της συγκριμένης ποιοτικής έρευνας.

Σε αλληλουχία με τα παραπάνω ο Velez (2010) επιχείρησε να προσδιορίσει τα εμπόδια τα οποία δρουν ανασχετικά στο ζήτημα της αύξησης της εκπροσώπησης των γυναικών σε ηγετικές θέσεις του αθλητισμού αλλά και σε ότι άπτεται των στρατηγικών οι οποίες παρακινούν και διευκολύνουν τους εκπροσώπους του γυναικείου φύλου να μπορέσουν να αναδυθούν σε ηγετικές θέσεις στο πεδίο του αθλητισμού. Από την ανάλυση των ευρημάτων της μελέτης του Velez (2010) προέκυψε ότι εντοπίζονται εμπόδια τα οποία συνίστανται σε θέματα διοικητικής δομής των πεδίων οργάνωσης του αθλητισμού, εμπόδια συναφή με τη γυναικεία φύση, εμπόδια τα οποία άπτονται των πολιτισμικών ρόλων και των προσδοκιών καθώς και εμπόδια τα οποία συναρτώνται με το θέμα της φύσης της δόμησης

καριέρας στο χώρο του αθλητισμού.

Περαιτέρω αξίζει να σημειωθεί ότι ακόμα και στην περίπτωση όπου οι συμμετέχοντες της μελέτης του Velez (2010) βρίσκονται αντιμέτωποι με διαφορετικής υφής προβλήματα εντούτοις οι παράγοντες οι οποίοι τους αφήσαν το περιθώριο επίτευξης των στόχων τους άπτονται της εμπειρίας τους, των επικοινωνιακών τους δεξιοτήτων, της στήριξης της οικογένειας τους, της αυτοδιάθεσης τους αλλά και της αντιμετώπισης του αθλητισμού ως ενός είδους οικογενειακή υπόθεση. Ταυτόχρονα διαφάνηκε μέσω της μελέτης του Velez (2010) η ύπαρξη ενός αδιαμφισβήτητου χάσματος μεταξύ των φύλων σε ότι σχετίζεται με το ζήτημα της ηγεσίας στο πεδίο διεξαγωγής διακολλεγειακών αθλημάτων στην περιοχή του Πουέρτο Ρίκο. Παράλληλα διαπιστώθηκε ότι οι παράμετροι του πολιτισμού και των παραδοσιακών πρακτικών διαδραματίζουν σημαίνοντα ρόλο στο ζήτημα της διαίωνισης των υφιστάμενων διαφορών ανάμεσα στα φύλα (Velez, 2010).

Καταληκτικά δύναται να ειπωθεί ότι αν και ο εκάστοτε αθλητής ηγέτης σε αδρές γραμμές έχει να αντιμετωπίσει την πρόκληση της ενίσχυσης των σχέσεων του με τους συναδέλφους του προπονητές προβαίνοντας σε ανάθεση ευθυνών και πρωτοπορώντας (Bucci et al., 2012) εντούτοις επισημαίνεται ένα είδος σθεναρής αντίστασης σε ότι άπτεται του ζητήματος ενίσχυσης της γυναικείας ηγεσίας. Μια σθεναρή αντίσταση η οποία μπορεί να αποδοθεί σε ένα πλαίσιο κατεστημένων αντιλήψεων περί φύλου συνειδητής και ασυνειδητής μορφής σε ότι σχετίζεται με τον συσχετισμό φύλου και ηγεσίας. Η κραταιά άποψη της κοινωνίας δηλαδή συνδέει την ηγεσία και τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα αυτής με τους εκπροσώπους του ανδρικού φύλου κατά τα όσα επισημαίνουν οι Γρηγορίου, Γρηγορίου και Ασπρίδης (2012).

Κεφάλαιο 3:Επαγγελματική απασχόληση των αθλητριών γυναικείου ποδοσφαίρου και ζητήματα διοίκησης αυτού

3.1 Θέματα επαγγελματικής απασχόλησης των γυναικών του ποδοσφαίρου

Όσον αφορά την εννοιολογική προσέγγιση της επαγγελματικής απασχόλησης ένα άτομο αναμένεται να διαθέτει τα απαιτούμενα προσόντα ή και την εκπαίδευση, ώστε να προβαίνει στην εκτέλεση μιας εργασίας κατά τον προσήκοντα τρόπο, καθώς επίσης αναμένεται να απασχολείται στο εκάστοτε επαγγελματικό πεδίο με κίνητρο την εξασφάλιση εισοδήματος και όχι απλώς ως χόμπι να απασχολείται σε μια εργασία. Ακόμα το άτομο όπου απασχολείται επαγγελματικά με μια εργασία χρειάζεται να εξασκεί την εν λόγω εργασία σύμφωνα με τα ζητηθέντα πρότυπα ώστε να επιτελεί αποτελεσματικά το ρόλο του στην εκάστοτε εργασία. Ως εκ τούτου, ο επαγγελματίας αντιπαραβάλλεται με τους ανειδίκευτους, τους ανίκανους, και τους ερασιτέχνες (Advanced Learners Dictionary and Definitions, 2010).

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Ποδοσφαίρου (UEFA) αναγνωρίζεται ο φορέας διεξαγωγής των Ευρωπαϊκών Επαγγελματικών Ποδοσφαιρικών Πρωταθλημάτων (EPFL-European Professional Football Leagues) ως φορέας εκπροσώπησης των συμφερόντων των εργοδοτών των επαγγελματιών ποδοσφαιριστών. Ο συγκεκριμένος φορέας EPFL κάνοντας χρήση ουσιαστικά του ορισμού της Διεθνούς Ποδοσφαιρικής Ομοσπονδίας-FIFA προβαίνει στη διαμόρφωση των δικών του δεικτών επαγγελματισμού όπως επί παραδείγματι συνιστούν ζητήματα βιωσιμότητας του πρωταθλήματος, ζητήματα συνδικαλιστικών δομών παικτών αλλά και θέματα συναφή με την αποτελεσματικότητα δικαιωμάτων εμπορευματοποίησης ως απαρέγκλιτης προϋπόθεσης κριτηρίων ένταξης των επαγγελματιών παικτών στους κόλπους του φορέα των Ευρωπαϊκών Επαγγελματικών Ποδοσφαιρικών Πρωταθλημάτων (Aoki, Crumbach, Naicker, Schmitter και Smith, 2010).

Επιπλέον, η διασφάλιση της αναγνώρισης από τον ποδοσφαιρικό σύλλογο των χωρών, συνιστά απαρέγκλιτη προϋπόθεση, γεγονός που υποδηλώνει ότι ο

επαγγελματισμός στο πεδίο του ποδοσφαίρου είναι αναγκαίος σε ευρωπαϊκό επίπεδο αθλημάτων. Περαιτέρω ο φορέας διεξαγωγής των Ευρωπαϊκών Επαγγελματικών Ποδοσφαιρικών Πρωταθλημάτων -EPFL δεν συμπεριλαμβάνει κανένα πρωτάθλημα γυναικών στην εκλογική του περιφέρεια ενώ δεν έχει στα άμεσα σχέδια του να συμπεριλάβει πρωταθλήματα γυναικών. Εντούτοις σε πολλές χώρες, το ποδόσφαιρο των γυναικών εξακολουθεί να αναπτύσσεται στους τομείς της αειφορίας, των συνδικάτων των παικτών αλλά και της λυσιτελούς εμπορευματοποίησης όπου ο φορέας EPFL προσδιορίζει ως μέρος των προαπαιτούμενων του. Συνεκδοχικά το γυναικείο ποδόσφαιρο υπάγεται στους όρους και τις προϋποθέσεις κατανόησης του επαγγελματικού ποδοσφαίρου από τον φορέα EPFL (Aoki et al., 2010).

3.2 Η Ευρωπαϊκή προσέγγιση του αθλητισμού

Η ανάπτυξη μιας ευρωπαϊκής προσέγγισης του αθλητισμού, όπως αποδεικνύεται από την έκθεση του Ελσίνκι των Ευρωπαϊκών Επιτροπών το 1999 και μετά από τη δήλωση της Νίκαιας κατέδειξε ότι η φύση του αθλήματος υφίσταται πέρα από τα εθνικά σύνορα και τους κανονισμούς. Μαζί με τη Λευκή Βίβλο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τον Αθλητισμό, διαφαίνεται πως ο αθλητισμός διαπνέει πολλαπλές πτυχές της ζωής καλύπτοντας ένα ευρύ φάσμα πεδίων από την υγεία και την εκπαίδευση μέχρι το δίκαιο του ανταγωνισμού και ζητήματα ποινικής ευθύνης αλλά και ζητήματα κοινωνικής ένταξης και ενσωμάτωσης έως και θέματα ελεύθερης κυκλοφορίας και προστασίας των ανηλίκων (European Commision Sport, 2009).

Η ευρωπαϊκή προσέγγιση αντιδιαστέλλεται με το αμερικανικό μοντέλο, όπου τα τέσσερα κύρια αθλήματα λειτουργούν ως κλειστά πρωταθλήματα στα οποία οι επαγγελματίες αθλητές ασκούν το επάγγελμά τους. Ως εκ τούτου, εάν ένας αθλητής δεν υπάγεται στην κλειστή δομή του πρωταθλήματος σε αυτά τα τέσσερα αθλήματα, ο αθλητής είναι ουσιαστικά ένα είδος ημι - επαγγελματία αθλητή, πιθανότατα δηλαδή λογίζεται ως ένας ερασιτέχνης. Αυτό καθιστά τον ορισμό των επαγγελματιών μάλλον απλό σε ότι άπτεται του μοντέλου των ΗΠΑ (Arnaut, 2006).

Σε αντίθεση, η Ανεξάρτητη Ευρωπαϊκή Αθλητική Επιθεώρηση του 2006 δείχνει ότι ο ευρωπαϊκός αθλητισμός βασίζεται σε μια πυραμιδική δομή η οποία περιλαμβάνει την προώθηση και τον υποβιβασμό, ενώ τόσο ο ερασιτεχνικός όσο και

ο επαγγελματικός αθλητισμός διοικούνται από τους αθλητικούς συνδέσμους. Κατά συνέπεια ο αυστηρός ορισμός του ερασιτεχνικού από τον επαγγελματικό αθλητισμό καθίσταται κάπως λιγότερο σαφής και ακόμη πιο περίπλοκος ειδικά σε ότι αφορά ένα αναδυόμενο άθλημα όπως το ποδόσφαιρο των γυναικών (Arnaut, 2006).

Μάλιστα σε ορισμένες περιπτώσεις, θα ήταν λογικό να γίνει μνεία στο εργατικό δίκαιο της ΕΕ, το οποίο βοηθά να οριστεί μια σχέση εργασίας και ως εκ τούτου, ορίζει τον επαγγελματία αθλητή ως κάποιον που εκτελεί ένα αθλητικό ρόλο μέσα στα πλαίσια της κύριας μορφής απασχόλησης του (Bercusson, 1999). Ωστόσο, αυτό δημιουργεί μια κατάσταση όπου πολλές γυναίκες ποδοσφαιρίστριες μολονότι πληρούν τον ορισμό επαγγελματισμού της Διεθνούς Ποδοσφαιρικής Ομοσπονδίας FIFA, εντούτοις δεν εργάζονται σε θέση πλήρους απασχόλησης όπως ορίζει το εργατικό δίκαιο (Aoki et al., 2010).

3.3 Οργάνωση και διοίκηση του γυναικείου ποδοσφαίρου

Αδιαμφισβήτητα ένδειξη της κατάστασης του επαγγελματισμού στο ποδόσφαιρο γυναικών συνιστά το ζήτημα της ανάληψης ελέγχου καθώς και της δικαιοδοσίας διοίκησης του παιχνιδιού, σε εθνικό επίπεδο υπό το πρίσμα τόσο της Διεθνούς Ποδοσφαιρικής Ομοσπονδίας, όσο και υπό τη θεώρηση της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας Ποδοσφαίρου δηλαδή της FIFA και της UEFA αντίστοιχα (Aoki et al., 2010).

Η Σουηδία είναι το μοναδικό παράδειγμα, από το σύνολο των υφιστάμενων δεδομένων, στην οποία υφίσταται μια ξεχωριστή νομική οντότητα η επονομαζόμενη EFD η οποία και σχετίζεται με το θέμα της διοργάνωσης και της όλης επιστασίας διεξαγωγής του Γυναικείου Επαγγελματικού Ποδοσφαίρου της Σουηδίας (EFD - Elitföreningen Damfotboll- Women's Professional League of Sweden). Ωστόσο, ακόμη και σε αυτό το παράδειγμα η EFD είναι κατ' ουσίαν υπόχρεη προς την Σουηδική Ομοσπονδία Ποδοσφαίρου (*Svenska Fotbollförbundet* -Swedish Football Association) η οποία και αποτελεί τον βασικό χρηματοδότη της αλλά και το κεντρικό διοικητικό της σώμα. Σημειώνεται ακόμα ότι στις περισσότερες χώρες, το υψηλότερο επίπεδο γυναικείου πρωταθλήματος ποδοσφαίρου διευθύνεται από την εθνική ομοσπονδία ποδοσφαίρου, ενώ το παιχνίδι των ανδρών διακυβερνάται συχνά

από μια ξεχωριστή οντότητα η οποία και φέρει τον έλεγχο διεξαγωγής του πρωταθλήματος ποδοσφαίρου των ανδρών (Brus & Trangbaek, 2003).

Για παράδειγμα, στη Γαλλία, το πρωτάθλημα ποδοσφαίρου των γυναικών υπόκειται στη δικαιοδοσία της διεξαγωγής του πρωταθλήματος ποδοσφαίρου (Ligue du Football) εντός των πλαισίων της Γαλλικής Ποδοσφαιρικής Ομοσπονδίας (Fédération Française de Football), η οποία και ελέγχει τη διεξαγωγή του ερασιτεχνικού ποδόσφαιρου, ενώ το καταστατικό δημιουργίας της δεν άπτεται του ζητήματος χειρισμού του επαγγελματικού ποδοσφαίρου. Αυτό επί παραδείγματι συνιστά ισχύουσα πραγματικότητα ακόμα και στην Ευρωπαϊκή χώρα της Γαλλίας η οποία διαθέτει κάποιες από τις πλέον ακριβοπληρωμένες γυναίκες παίκτριες επαγγελματικού ποδοσφαίρου (Aoki et al., 2010).

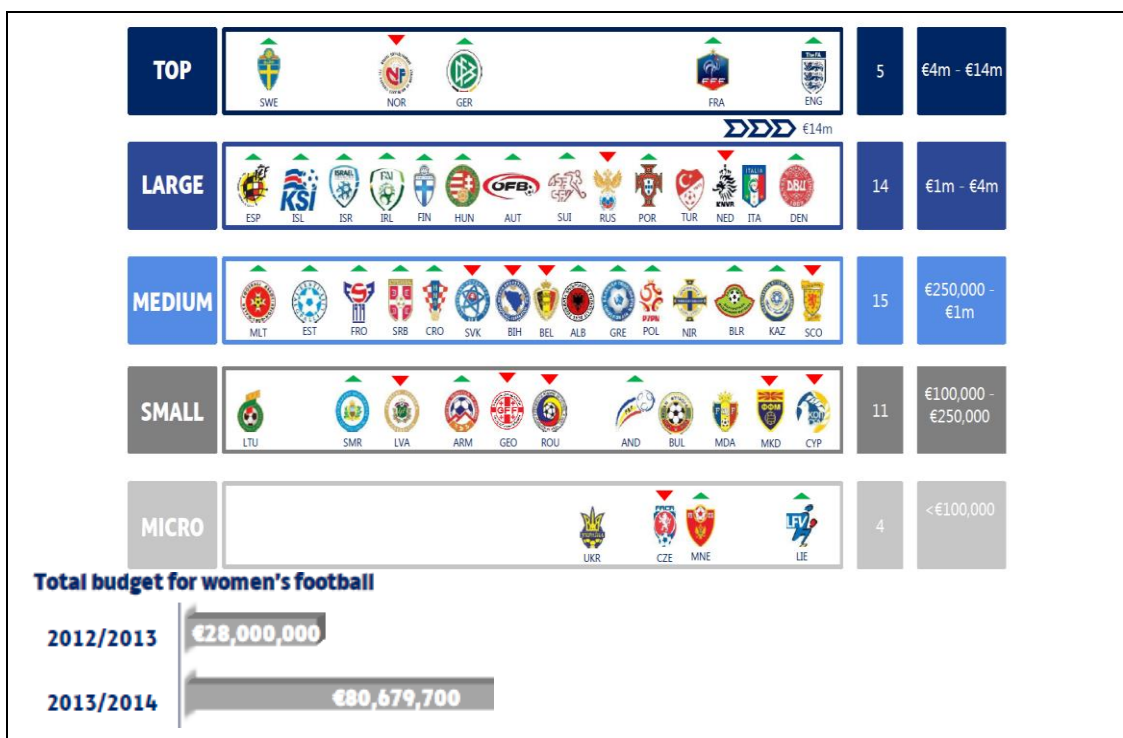
Ο φορέας διεξαγωγής των Ευρωπαϊκών Επαγγελματικών Ποδοσφαιρικών Πρωταθλημάτων -EPFL αναλύοντας το ζήτημα επισήμανε ότι αυτό το γεγονός ισχύει και σχετίζεται με το θέμα της εμπορικής αξίας του γυναικείου ποδοσφαίρου. Συνεκδοχικά στην περίπτωση όπου το πρωτάθλημα γυναικών δεν παρουσιάζει ευκαιρίες ανάπτυξης και επιδίωξης εμπορικών συμφερόντων σπάνια θα επιδιώξει ή θα μπορέσει να αποκτήσει τη δυνατότητα απόκτησης αυτονομίας δεδομένου του ότι τα εκάστοτε πρωταθλήματα παραδοσιακά έχουν σχηματιστεί από την ανάληψη πρωτοβουλιών από τους ίδιους τους συλλόγους (Cavusgil, Tamer, & Ghauri, 2000).

Περαιτέρω το Γυναικείο Επαγγελματικό Ποδόσφαιρο (WPS- Women`s Professional Soccer) συνιστά ένα από τα πλέον ανεπτυγμένα πρωταθλήματα των γυναικών επαγγελματιών ποδοσφαίρου αναδεικνύοντας πολλούς από τους καλύτερους παίκτες παγκοσμίως στις ομάδες του. Ωστόσο, ακόμη και αυτό το πρωτάθλημα, το οποίο βρίσκεται στην πρώτη γραμμή του επαγγελματισμού, έχει πολλά παραδείγματα παικτών οι οποίοι έχουν να ασκήσουν συμπληρωματικούς ρόλους για (παράδειγμα χρειάζεται να ασκούν ρόλο προπονητή νεολαίας), προκειμένου να συμπληρώσουν το εισόδημά τους. Μάλιστα υφίστανται παραδείγματα όπου η προπονητική συνιστά μέρος της σύμβασης εργασίας ενός παίκτη, κάτι που ουσιαστικά μεταφράζεται στο ότι ο εργαζόμενος εκπληρώνει δύο ρόλους προκειμένου να δικαιολογήσει τις απολαβές όπου λαμβάνει. Συνακολούθως το προαναφερθέν είναι μια ένδειξη του αναδυόμενου χαρακτήρα του επαγγελματικού ποδοσφαίρου των γυναικών καθώς υπάρχει αναντιστοιχία μεταξύ του τι θεωρείται ως η επιτομή του επαγγελματισμού σε ότι άπτεται της τρέχουσας

πραγματικότητας του παιχνιδιού των γυναικών (Aoki et al., 2010).

3.4 Ζητήματα οικονομικής φύσης & γυναικείο ποδόσφαιρο

Η εικόνα 1 αποτυπώνει το πόσο των πόρων, όπου οι εθνικές ενώσεις έχουν διαθέσει για το ποδόσφαιρο των γυναικών για την περίοδο 2012-2014. Συνολικά υφίστανται 29 σύλλογοι οι οποίοι και αύξησαν τους προϋπολογισμούς τους για το ποδόσφαιρο των γυναικών το 2014, ενώ 13 οι οποίοι προέβησαν σε περικοπές του ποσού των πόρων όπου διέθεσαν για το ποδόσφαιρο των γυναικών. Δεδομένου ότι πρόκειται για τους προϋπολογισμούς, που αντιπροσωπεύουν το μέγιστο ποσό όπου οι σύλλογοι μπορεί να δαπανήσουν, αξίζει να σημειωθεί ότι τα ποσά της εικόνας 1 δεν είναι απολύτως αντιπροσωπευτικά των χρημάτων όπου πραγματικά δαπανώνται για το ποδόσφαιρο των γυναικών (European Federation of Football Associations – UEFA, 2014a)

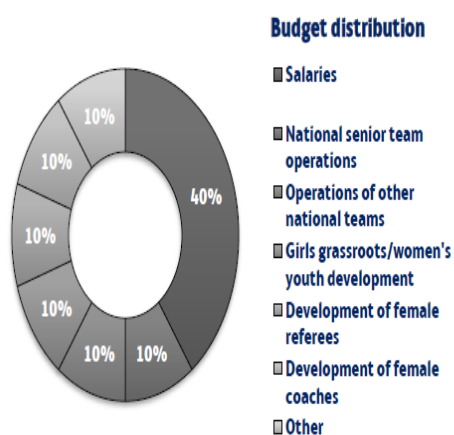
Εικόνα 1: Προϋπολογισμός δαπανών για το γυναικείο ποδόσφαιρο 2012-2014

Πηγή: (European Federation of Football Associations –UEFA, 2014a).

Σε ότι άπτεται της σαιζόν 2012-2013 η Αγγλία φαίνεται να διατηρεί την

ηγετική της θέση, καθώς ο προϋπολογισμός της έχει αυξηθεί σε μεγάλο βαθμό το έτος 2014 καθώς διαφαίνεται ότι δαπάνησε πάνω από €14 εκατομμύρια, σύμφωνα με τα κελεύσματα της νέας στρατηγικής της. Αντίθετα το χαμηλότερο ποσό του προϋπολογισμού φαίνεται να έχει διατεθεί από την εθνική ομοσπονδία της Ουκρανίας, η οποία έχει διαθέσει €63.900 για το ποδόσφαιρο των γυναικών τη σεζόν 2013-2014. Περαιτέρω τα πράσινα και τα κόκκινα βέλη πάνω από τα λογότυπα των εθνικών ενώσεων αναφέρουν τι έχει συμβεί με τους προϋπολογισμούς κάθε χώρας. Με πράσινο βέλος αποτυπώνεται λοιπόν η αύξηση και με κόκκινο η μείωση του προϋπολογισμού. (European Federation of Football Associations – UEFA, 2014a)

Η μέση κατανομή των προϋπολογισμών για το ποδόσφαιρο των γυναικών εμφανίζεται στην εικόνα 2. Οι κατηγορίες στις οποίες κατά κόρον διατίθενται χρήματα από τον προϋπολογισμό των χωρών σχετίζονται με το ζήτημα της λειτουργίας των εθνικών ομάδων αλλά και της ανάπτυξης των τοπικών ομάδων κάθε χώρας, ενώ η μικρότερη κατανομή του προϋπολογισμού σχετίζεται με το ζήτημα της εξέλιξης των γυναικών διαιτητών και προπονητών. Η κατηγορία «λοιπά» περιλαμβάνει πολλούς διαφορετικούς τομείς, όπως την ανάπτυξη των εθελοντών, το μάρκετινγκ, το ερασιτεχνικό ποδόσφαιρο, τους διαγωνισμούς, την ανάπτυξη των ταλέντων και την ανάπτυξη των πρωταθλημάτων (European Federation of Football Associations –UEFA, 2014a).

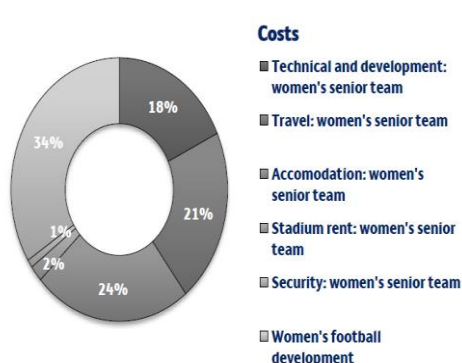

- ◊ Μισθοί, Λειτουργίες της ανώτερης εθνικής ομάδας, Λειτουργίες άλλων εθνικών ομάδων, Ανάπτυξη της βάσης νεολαίας κοριτσιών/γυναικών, Ανάπτυξη γυναικών σε διαιτητικές θέσεις, Ανάπτυξη γυναικών σε προπονητικές θέσεις, Άλλο.

Εικόνα 2: Μέση κατανομή δαπανών των προϋπολογισμών των χωρών για το γυναικείο ποδόσφαιρο

Πηγή: (European Federation of Football Associations –UEFA, 2014a).

Οι οικονομικές καταστάσεις των εθνικών ενώσεων για το 2012 συλλέχθηκαν και συγκεντρώθηκαν στο 3 που ακολουθεί, προκειμένου να αποτυπωθεί μια γενική εικόνα των κύριων δαπανών των ενώσεων εντός των πλαισίων του γυναικείου ποδοσφαίρου. Με 34%, να αποτελεί το ποσό των δαπανών ανάπτυξης του γυναικείου ποδοσφαίρου η παράμετρος αυτή συνιστά σαφώς το μεγαλύτερο μεμονωμένο κόστος, ενώ η ασφάλεια της ανώτερης ομάδας των γυναικών έχει το χαμηλότερο ποσοστό (1%) όλων των δαπανών οι οποίες παρουσιάζονται στην εικόνα 3 (European Federation of Football Associations –UEFA, 2014a).

◊ Τεχνική και ανάπτυξη της ανώτερης γυναικείας ομάδας, Κάλυψη ταξιδιών της ανώτερης γυναικείας ομάδας, Κάλυψη εξόδων καταλύματος της ανώτερης γυναικείας ομάδας, Ενοίκιαση σταδίου για την ανώτερη γυναικεία ομάδα, Ασφάλεια της ανώτερης γυναικείας ομάδας, Ανάπτυξη του γυναικείου ποδοσφαίρου.

Εικόνα 3: Κύριες δαπάνες των ενώσεων στα πλαίσια του γυναικείου ποδοσφαίρου

Πηγή: (European Federation of Football Associations –UEFA, 2014a).

Περαιτέρω σημειώνεται ότι στο διάστημα των τελευταίων πέντε ετών, το ποσό των χρημάτων που δαπανώνται για το ποδόσφαιρο των γυναικών έχει αυξηθεί κατά €10.888.000. Την περίοδο του 2013-2014, συνολικά δαπανηθήκαν €11.783.000 για τη λειτουργία των ανώτερων εθνικών ομάδων γυναικών από όλες τις εθνικές ομοσπονδίες, ενώ €6.090.000 έχουν δαπανηθεί συνολικά για την ανάπτυξη του γυναικείου ποδοσφαίρου την ίδια περίοδο (European Federation of Football Associations –UEFA, 2014a).

Περαιτέρω υφίστανται μόνο εννέα σύλλογοι οι οποίοι μοιράστηκαν πληροφορίες σχετικά με το εισόδημά τους σε ότι άπτεται του 2012 δηλαδή το Βέλγιο, η Ισπανία, η Εσθονία, η Φινλανδία, η Γαλλία, η Ιρλανδία, η Ισλανδία, η Ρωσία και η Σλοβενία. Κρίνοντας από τις πληροφορίες που παρέχονται από αυτές τις ενώσεις, μεγαλύτερη πηγή εσόδων συνιστούν τα δικαιώματα μετάδοσης των αγώνων των ανώτερων γυναικείων εθνικών ομάδων ποδοσφαίρου (European Federation of

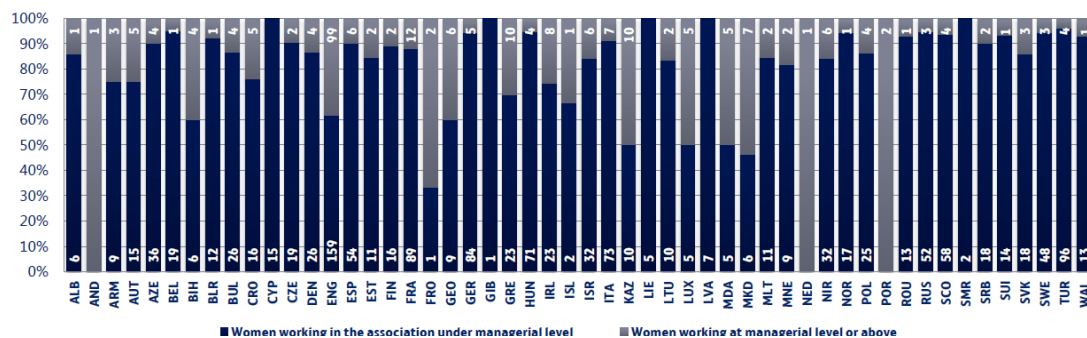
Football Associations –UEFA, 2014a).

Συνολικά, οι προϋπολογισμοί των εθνικών ενώσεων ήταν μεγαλύτεροι το 2014 συγκριτικά με τα προηγούμενα έτη. Ο μέσος προϋπολογισμός για το ποδόσφαιρο των γυναικών ήταν €1.161.524, και ενώ ορισμένες ενώσεις μείωσαν τους προϋπολογισμούς τους ή τους διατήρησαν στα ίδια επίπεδα με την προηγούμενη σαιζόν, οι περισσότερες από τις ενώσεις αύξησαν τα ποσά των επενδύσεων τους στο γυναικείο ποδόσφαιρο (European Federation of Football Associations –UEFA, 2014a).

Η κατανομή των προϋπολογισμών και η επισκόπηση των δαπανών στο εσωτερικό του ποδοσφαίρου των γυναικών αντικατοπτρίζουν ότι η ανάπτυξη συνιστά έναν τομέα όπου μεγάλες ποσότητες των πόρων επενδύονται γεγονός που ισχύει για όλους τους τύπους ανάπτυξης. Αυτό αναμφίβολα λογίζεται ως θετικό γεγονός για το μέλλον του ποδοσφαίρου των γυναικών, και στο πλαίσιο των μεγάλων αυξήσεων των συνολικών κονδυλίων, η UEFA ελπίζει να δει μεγάλη πρόοδο κατά τα προσεχή έτη (European Federation of Football Associations –UEFA, 2014 & 2014b).

3.5 Γυναίκες και διακυβέρνηση

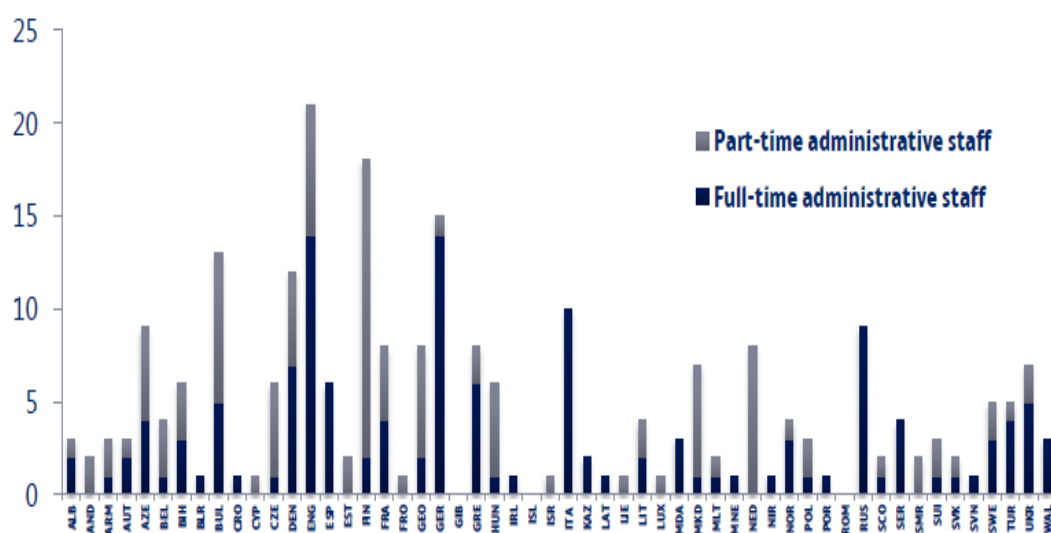
Ο αριθμός των γυναικών οι οποίες εργάζονται εντός των πλαισίων των 54 εθνικών ενώσεων της UEFA ανέρχεται σε 1.613. Από το σύνολο των 1613 γυναικών την περίοδο 2013-2014, 272 γυναίκες εργάζονται σε διοικητικό επίπεδο ή παραπάνω σε αντίθεση με τις 268 γυναίκες που απασχολούνταν σε παρόμοιες θέσεις την χρονική περίοδο 2012-2014. Αξιοσημείωτο είναι ότι υφίστανται και κάποιοι σύλλογοι χωρών οι οποίες δεν έχουν καθόλου γυναίκες οι οποίες να απασχολούνται σε επίπεδο διοίκησης όπως επί παραδείγματι είναι η Κύπρος, το Γιβραλτάρ, το Λιχτενστάιν, η Λάτβια, το Σαν Μαρίνο, η Ελβετία και η Ουαλία. Αντίθετα η Αγγλία κατέχει ηγετική θέση στην απασχόληση των γυναικών σε διοικητικό επίπεδο και πάνω, απασχολώντας 99 γυναίκες (Διάγραμμα 1) (European Federation of Football Associations –UEFA, 2014a & 2014b).

Διάγραμμα 2: Κάλυψη διοικητικών θέσεων ποδοσφαίρου από γυναίκες

Πηγή: (European Federation of Football Associations –UEFA, 2014a).

Το σύνολο των 47 υφιστάμενων ενώσεων διέπεται από μέλη προσωπικού τα οποία απασχολούνται αποκλειστικά και μόνο με το ποδόσφαιρο των γυναικών, ενώ συνολικά υπάρχουν 251 μέλη διοικητικού προσωπικού τα οποία εργάζονται στον τομέα αυτό εντός των εθνικών ομοσπονδιών. Από τα 251 αυτά μέλη, 137 απασχολούνται σε θέσεις πλήρους απασχόλησης (Διάγραμμα 2) (European Federation of Football Associations –UEFA, 2014 & 2014b).

Διάγραμμα 3: Κάλυψη διοικητικών θέσεων ποδοσφαίρου πλήρους και μερικής απασχόλησης από γυναίκες

Πηγή: (European Federation of Football Associations –UEFA, 2014a).

3.6 Γυναίκες και Επιτροπές

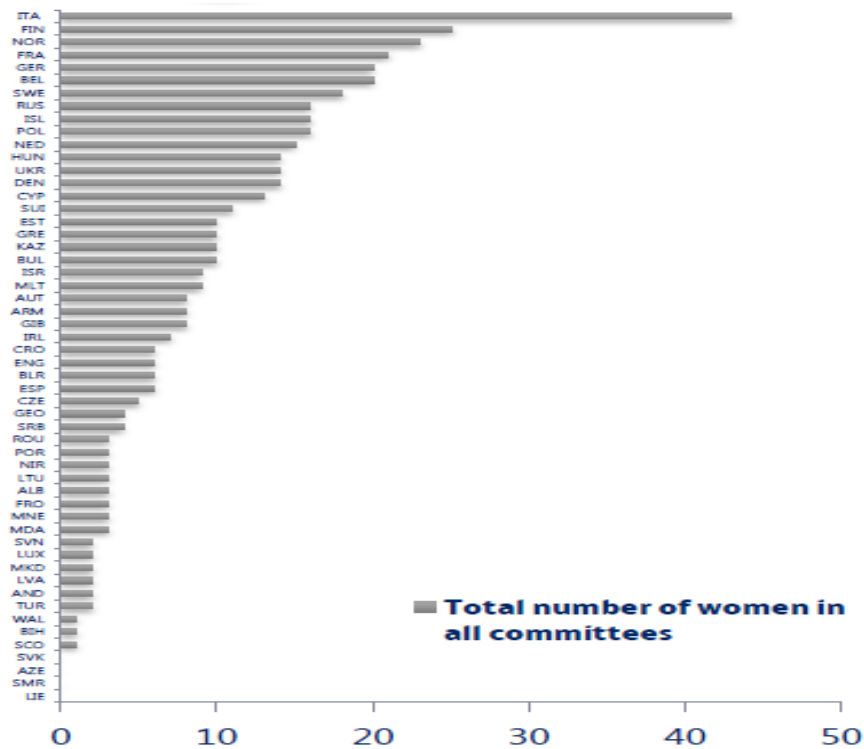
Σε αδρές γραμμές αξίζει να σημειωθεί ότι εντός της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας Ποδοσφαίρου (European Federation of Football Associations –UEFA, 2014a) υπάρχουν 464 γυναίκες μέλη των εθνικών επιτροπών σύνδεσης, ενώ από τις 30 γυναίκες οι οποίες συμμετέχουν σε επιτροπές της UEFA, μόνο οι πέντε εξ’ αυτών κατέχουν ηγετική θέση.

Συνολικά 39 από τις υπάρχουσες εθνικές ενώσεις έχουν μια επιτροπή γυναικών την περίοδο 2013-2014 σε αντίθεση με τις 35 χώρες όπου διέθεταν επιτροπές γυναικών την περίοδο 2012-2013 (Εικόνα 4). Αυτές συνολικά απαρτίζονται από 343 μέλη, εκ των οποίων οι 153 είναι γυναίκες. Οι προαναφερθείσες γυναικείες επιτροπές είναι όλες ενεργές σε διάφορους τομείς, αλλά ο πιο διαδεδομένος ρόλος αυτών των επιτροπών συνιστάται στην ανάπτυξη και προώθηση του γυναικείου ποδοσφαίρου. Ορισμένες επιτροπές εργάζονται επίσης σε επιχειρησιακά θέματα ή σε θέματα διοίκησης των αγώνων και των πρωταθλημάτων. Οι εθνικές ενώσεις των χωρών στις οποίες δεν υφίσταται μια επιτροπή γυναικών είναι το Αζερμπαϊτζάν, η Φιλανδία, η Γεωργία, η Ιρλανδία, η Ισλανδία, η Ιταλία, το Λιχτενστάιν, η Λιθουανία, η Δανία, η Σκωτία, το Σαν Μαρίνο, η Σλοβακία, η Σουηδία, η Τουρκία και η Ουαλία (Διάγραμμα 3 &4) (European Federation of Football Associations –UEFA, 2014a).

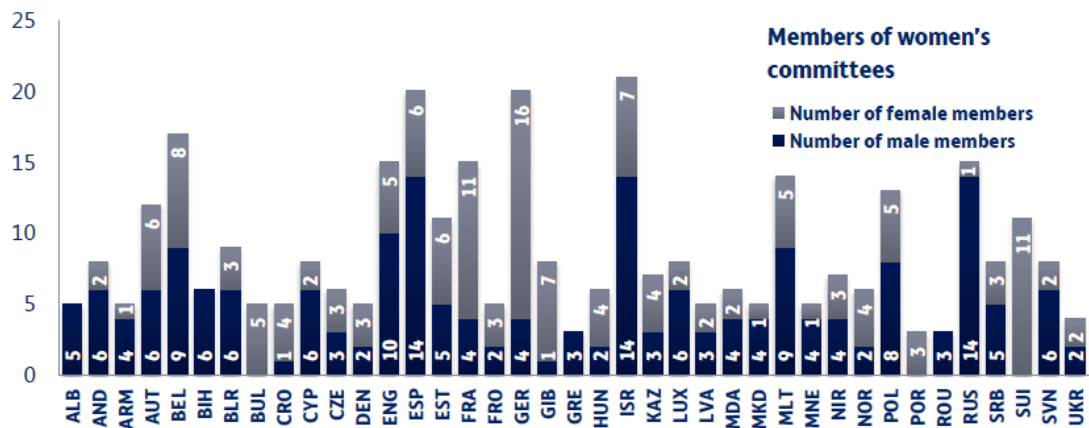
Εικόνα 4: Αριθμός χωρών όπου διαθέτουν επιτροπή γυναικών

Πηγή: (European Federation of Football Associations –UEFA, 2014a).

Διάγραμμα 4: Σύνολο χωρών όπου διαθέτουν γυναικείες επιτροπές

Πηγή: (European Federation of Football Associations –UEFA, 2014a).

Διάγραμμα 5: Κατανομή ανδρών & γυναικών στις γυναικείες επιτροπές ποδοσφαίρου

Πηγή: (European Federation of Football Associations –UEFA, 2014a).

Σε περίπτωση εξέτασης όλων των εθνικών ενώσεων μαζί οι επιτροπές απαρτίζονται συνολικά από 464 γυναίκες. Ο αριθμός αυτός έχει αυξηθεί κατά 9% από την περασμένη σεζόν, όπου ο αριθμός των γυναικών στις επιτροπές δεν υπερέβαινε τις 422. Αξίζει ταυτόχρονα να σημειωθεί ότι τέσσερις εθνικές ενώσεις το

Αζερμπαϊτζάν, το Λιχτενστάιν, το Σαν Μαρίνο αλλά και η Σλοβακία δεν έχουν γυναίκες εκπροσώπους του σε καμία από τις επιτροπές τους για τη χρονική περίοδο των δυο προτελευταίων ποδοσφαιρικών σαιζόν του 2013 & 2014 (European Federation of Football Associations –UEFA, 2014a).

Συνολικά δύναται να ειπωθεί ότι ο αριθμός των γυναικών μελών της επιτροπής σε όλες τις επιτροπές έχει αυξηθεί, και συνεκδοχικά και ο αριθμός των εθνικών ενώσεων και των επιτροπών γυναικών. Περαιτέρω ο διορισμός των περισσότερων γυναικών σε επιτροπές και η δημιουργία γυναικείων επιτροπών ενισχύει την εκπροσώπηση των γυναικών στο ευρωπαϊκό ποδόσφαιρο. Αυτό είναι κάτι που ενθαρρύνει την UEFA , καθώς και την επιτροπή αυτής να δίνει το καλό παράδειγμα σε αυτό το θέμα (European Federation of Football Associations –UEFA, 2014a).

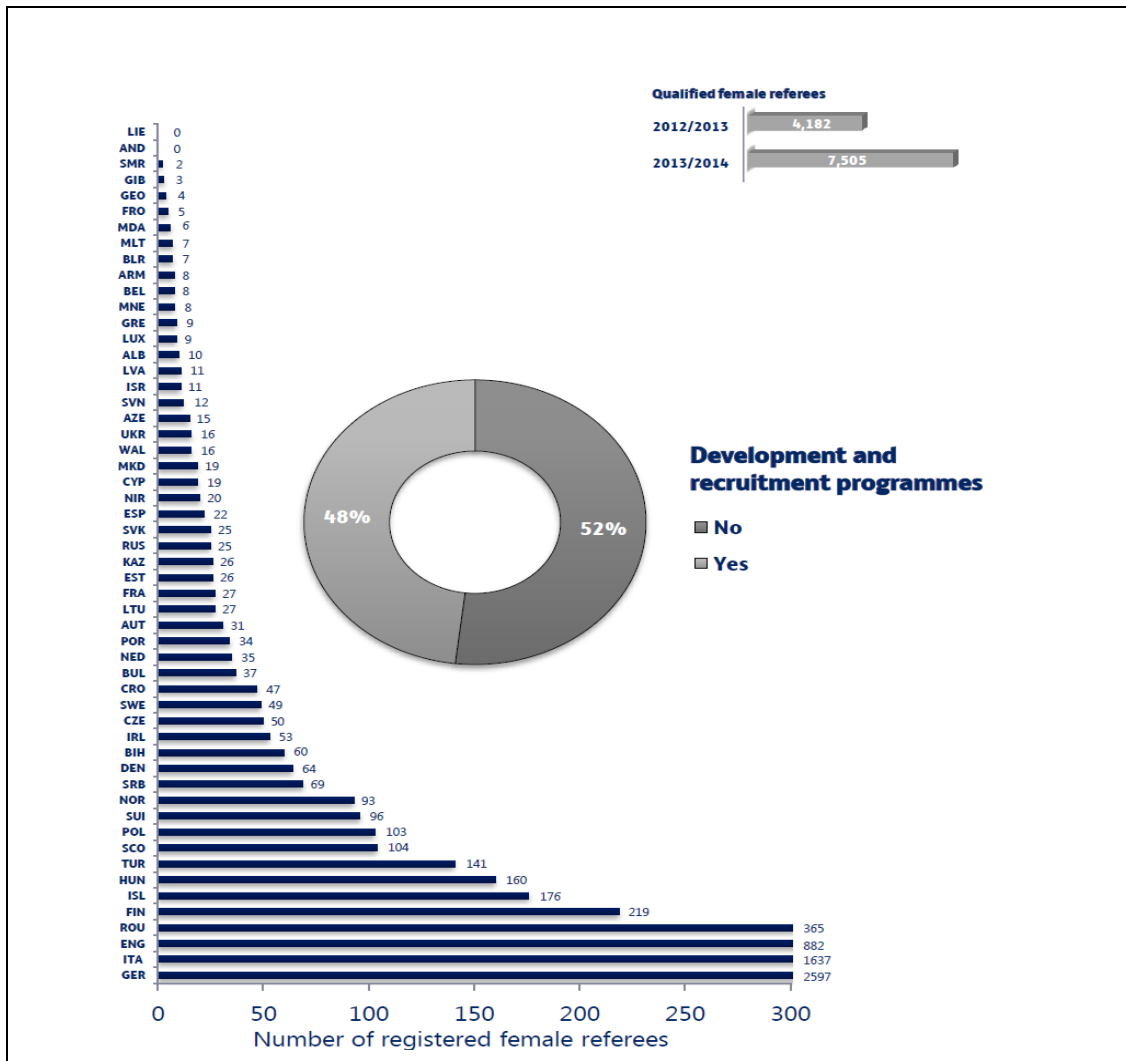
Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας των Bradbury, et.al., (2011), οι συνθέσεις των δύο φύλων τόσο σε ότι άπτεται της UEFA όσο και των εγχώριων ομοσπονδιών ποδοσφαίρου είναι πολύ άνισα κατανομημένες ευνοώντας τους άνδρες κατά κύριο λόγο.

Σε επίπεδο συλλόγων, δεν υφίστανται δεδομένα σε σχέση με την αναλογία εργαζομένων γυναικών σε διοικητικές θέσεις συλλόγων δηλαδή αγωνιζομένων στους υψηλότερους εγχώριους διαγωνισμούς της Ευρώπης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει καταλήξει στο συμπέρασμα ότι ο γυναικείος πληθυσμός κατέχει το 10% περίπου των ηγετικών θέσεων αθλητικών οργανισμών, στην περίπτωση που ο αθλητισμός εξεταστεί συνολικά δηλαδή πέραν των ποδοσφαιρικών ορίων (European Commission, 2014a).

3.7 Γυναίκες σε διαιτητικές θέσεις στο ποδόσφαιρο

Με 26 από τις 54 εθνικές ομοσπονδίες να έχουν προγράμματα με στόχο την ανάπτυξη και την πρόσληψη γυναικών διαιτητών, αυτή η περιοχή έχει δει μεγάλη πρόοδο την σαιζόν 2013-2014. Ο αριθμός των γυναικών διαιτητών με προσόντα και δεξιότητες διοικείται από τη FIFA και τις διάφορες εθνικές ενώσεις έχοντας αυξηθεί κατά 40%, συγκριτικά με τη σαιζόν 2012-2013 φέρνοντας τη Γερμανία στην κορυφή

με συνολικά 2.597 προσοντούχες γυναίκες διαιτητές και την Ιταλία στη δεύτερη θέση με 1.637 γυναίκες διαιτητές (Εικόνα 5) (European Federation of Football Associations –UEFA, 2014a & 2014b).

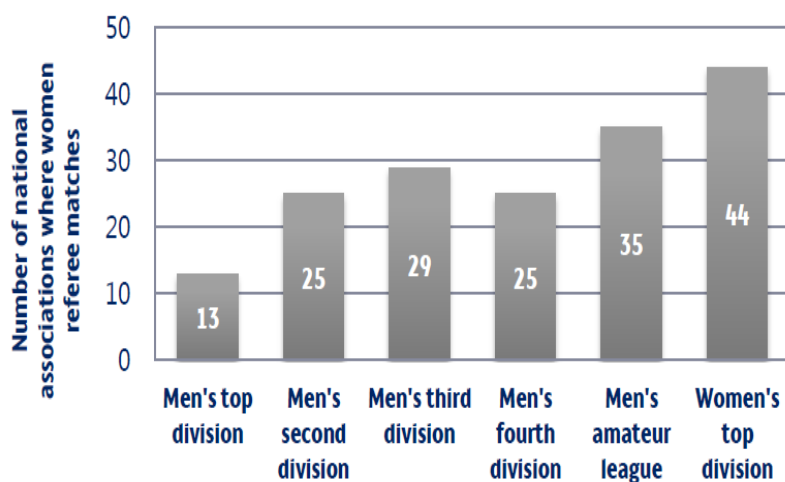
Εικόνα 5: Αριθμός καταγεγραμμένων γυναικών διαιτητών

Πηγή: (European Federation of Football Associations –UEFA, 2014a).

Τα προγράμματα των εθνικών ενώσεων με στόχο την ανάπτυξη και την πρόσληψη των γυναικών διαιτητών περιλαμβάνουν σεμινάρια, μαθήματα κατάρτισης και ειδικές εκστρατείες πρόσληψης, όλα αυτά απευθυνόμενα σε γυναίκες διαιτητές. Για παράδειγμα, η Σερβία έχει αναπτύξει ένα διήμερο σεμινάριο, όπου οι διαιτητές συγκεντρώνονται για να παρακολουθήσουν αγώνες από την προηγούμενη σεζόν, αναλύοντας την παρουσία τους και λαμβάνοντας κατευθυντήριες γραμμές για την επόμενη σεζόν. Αυτό το διήμερο σεμινάριο περιλαμβάνει επίσης τεστ γνώσεων, φυσικές δοκιμές, καθώς και πληροφορίες σχετικά με τις νέες πρακτικές

και καινοτομίες στο πλαίσιο της διαιτησίας (European Federation of Football Associations –UEFA, 2014a).

Συνολικά 50 εθνικές ομοσπονδίες έχουν γυναίκες διαιτητές οι οποίες εξασκούν το ρόλο του διαιτητή σε αγώνες ανδρών. Οι περισσότεροι από αυτούς τους διαιτητές έχουν χοροστατήσει στα ερασιτεχνικά πρωταθλήματα ανδρών, ακολουθούμενοι από την τρίτη κατηγορία ανδρών. Σε σύγκριση με την περασμένη σεζόν (2012-2013), το παρακάτω διάγραμμα (5) είναι πολύ παρόμοιο από την άποψη της διανομής, αλλά ο αριθμός των ενώσεων με γυναίκες διαιτητές είναι υψηλότερος το 2014 για κάθε κατηγορία. Για παράδειγμα, ο αριθμός των ενώσεων με γυναίκες διαιτητές που δραστηριοποιούνται στην κορυφαία κατηγορία των ανδρών έχει αυξηθεί από 11 σε 13 (European Federation of Football Associations – UEFA, 2014a).

Διάγραμμα 6: Αριθμός των εθνικών ενώσεων όπου ασκούν διαιτησία γυναίκες

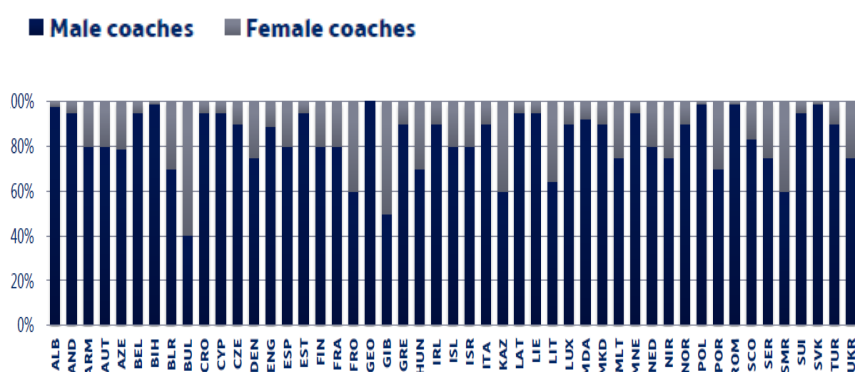
Πηγή: (European Federation of Football Associations –UEFA, 2014a).

Ο συνολικός αριθμός των ειδικευμένων διαιτητών 2014 είναι σημαντικά υψηλότερος από ό, τι την περασμένη σεζόν γεγονός που μπορεί να εξηγηθεί από την απουσία στοιχείων για τη Γερμανία στην προηγούμενη έκθεση της UEFA (European Federation of Football Associations –UEFA, 2014a).

3.8 Προπονητικές θέσεις στο γυναικείο ποδόσφαιρο

Μεταξύ των τάξεων των προπονητών, οι γυναίκες είναι επίσης λιγιστές. Μάλιστα, κατά τις εκτιμήσεις της UEFA, (2014a), μόνο το 22% του συνόλου των εθνικών ομάδων κάτω των 17 ετών (Under-17), και κάτω των 19 ετών (Under-19), αλλά και τα υψηλόβαθμα στελέχη των εθνών που εποπτεύονται από την UEFA συμβαίνει να προετοιμάζονται υπό την εποπτεία γυναίκας προπονήτριας.

Συνεπώς η προπονητική στο γυναικείο ποδόσφαιρο εξακολουθεί να κυριαρχείται από άνδρες προπονητές, με το 78% των προπονητών των εθνικών ομάδων κάτω των 17 ετών (Under-17), και κάτω των 19 ετών (Under-19), καθώς και των θέσεων υψηλόβαθμων στελεχών να είναι άνδρες (Διάγραμμα 6). Μέσα στις περισσότερες εθνικές ενώσεις, οι άνδρες προπονητές υπερτερούν αριθμητικά των γυναικών προπονητριών, με μόνη εξαίρεση τις ενώσεις Βουλγαρίας και Γιβραλτάρ οι οποίες απασχολούν περισσότερες γυναίκες προπονήτριες. Την περίοδο 2013-2014 υφίστανται 369 άτομα τα οποία απασχολούνται από τις εθνικές ομοσπονδίες σε προπονητικές θέσεις του γυναικείου ποδοσφαίρου, εκ των οποίων 186 εργάζονται σε θέσεις πλήρους απασχόλησης (European Federation of Football Associations – UEFA, 2014a).

Διάγραμμα 7: Κάλυψη προπονητικών θέσεων ποδοσφαίρου από άνδρες & γυναίκες

Πηγή: (European Federation of Football Associations –UEFA, 2014a).

Η πλειοψηφία των προπονητών των εθνικών ομάδων κάτω των 17 ετών (Under-17), και κάτω των 19 ετών (Under-19), καθώς και των μεγαλύτερων ομάδων

κατέχουν μία από τις άδειες προπονητή της UEFA. Συνολικά το 31% έχει την άδεια της UEFA A, ενώ ένα άλλο 7 % έχει την άδεια της UEFA B.

Ο Pfister, (2011), σε μελέτη του σε σχέση με την σύνθεση σύμφωνα με το φύλο του Παγκοσμίου Κυπέλλου Γυναικών, (Women's World Cup) και του Ευρωπαϊκού Πρωταθλήματος Γυναικών στο Ποδόσφαιρο (Women's European Championship in football) είχε επισημάνει την περιορισμένη συμμετοχή των γυναικών προπονητριών στο Παγκόσμιο Κύπελλο Ποδοσφαίρου στη Γερμανία. Στην συγκεκριμένη εκδήλωση όχι μόνο οι παίκτριες αλλά και οι προπονητές ήταν στο κέντρο της προσοχής του κοινού καθώς συνολικά έλαβαν μέρος 29 προπονητές στα πλαίσια της εκδήλωσης εκ των οποίων το 30% των συμμετεχόντων ήταν γυναίκες.

Κοιτάζοντας πέρα από το ερευνητικό πεδίο του ποδόσφαιρου, σε ότι δηλαδή άπτεται του τομέα του αθλητισμού στο σύνολό του, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (2014), καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι γυναίκες προπονήτριες αποτελούν μειοψηφία. Κατά συνέπεια όπως διαπιστώνεται μέσω των επισημάνσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, (European Commission, 2014), οι γυναίκες καταλαμβάνουν το 20-30% των προπονητικών θέσεων σύμφωνα με τα συλλεχθέντα στοιχεία επτά κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επιπλέον, τα στοιχεία αυτά δεν αντικατοπτρίζουν το σύνολο των γυναικών όπου διαθέτουν προσόντα προπονητή, καθώς φαίνεται να είναι χαμηλότερα τα συγκεντρωθέντα ποσοστά από τον αριθμό των γυναικών όπου κατέχουν προσόντα και δεξιότητες προπονητή (European Commission, 2014).

Ταυτόχρονα χρήζει επισήμανσης το γεγονός του ότι οι μισθολογικές απολαβές των γυναικών προπονητριών είναι αισθητά χαμηλότερες σε σχέση με τις αμοιβές των ανδρών συναδέλφων τους με διαφορές δηλαδή οι οποίες μπορεί να ανέρχονται έως και λιγότερα από 1000 € ανά μήνα (European Commission, 2014).

3.9 Το ζήτημα της προώθησης του γυναικείου ποδοσφαίρου

Το ζήτημα της υποστήριξης του γυναικείου ποδοσφαίρου διαφέρει μεταξύ των εθνικών ενώσεων. Η Γερμανία και η Γαλλία έχουν μακράν τα υψηλότερα ποσοστά συμμετοχής σε αγώνες, ενώ οι μικρότερες ενώσεις, όπως το Γιβραλτάρ, το Λιχτενστάιν, η Λιθουανία και το Σαν Μαρίνο έχουν πολύ χαμηλά επίπεδα

συμμετοχής (European Federation of Football Associations –UEFA, 2014a & 2014b).

Όταν εξετάζεται το ζήτημα της προώθησης του γυναικείου ποδοσφαίρου είναι σαφές ότι οι αγώνες των εθνικών ομάδων είναι πολύ πιο δημοφιλείς από τους κορυφαίους αγώνες πρωταθλήματος. Οι περισσότερες από τις εθνικές ενώσεις προωθούν τους αγώνες τους και προσπαθούν να αυξήσουν τη συμμετοχή αθλητριών σε αυτές. Αυτά τα μέτρα προώθησης περιλαμβάνουν διαφήμιση μέσω έντυπων μέσων ενημέρωσης, ιστοσελίδων, social media, τηλεόρασης και ραδιοφώνου. Ορισμένοι σύλλογοι επίσης προσφέρουν δωρεάν εισιτήρια σε σχολεία, συλλόγους και ομάδες (European Federation of Football Associations –UEFA, 2014a & 2014b).

Έντεκα από τις εθνικές ομοσπονδίες έχουν ένα συγκεκριμένο υπεύθυνο του γυναικείου ποδοσφαίρου για το τμήμα μάρκετινγκ, και 30 από αυτές έχουν μια στρατηγική μάρκετινγκ κάποιου είδους. Ο πιο κοινός τύπος της στρατηγικής περιλαμβάνει επιδίωξη της ενίσχυσης της συμμετοχής σε φυτώρια ποδοσφαίρου η οποία μπορεί σε περίπτωση επιτυχίας να επιφέρει ένα πολύ θετικό αντίκτυπο στην μελλοντική ανάπτυξη του γυναικείου ποδοσφαίρου (European Federation of Football Associations –UEFA, 2014a & 2014b).

Για ορισμένες από τις εθνικές ενώσεις, οι στρατηγικές αυτές είναι ακόμα υπό εξέλιξη ενώ σε κάποιες δεν προωθείται ειδικά το ποδόσφαιρο των γυναικών αλλά η εθνική ένωση είναι συνηθισμένη να χρησιμοποιεί προωθητικές ενέργειες για την προώθηση του ποδοσφαίρου των ανδρών όσο και των γυναικών (European Federation of Football Associations –UEFA, 2014a & 2014b).

Περαιτέρω η υλοποίηση αυτών των στρατηγικών μπορεί να είναι το κλειδί όσον αφορά την απόδοση της επένδυσης που έγινε στο ποδόσφαιρο γυναικών. Το μάρκετινγκ το οποίο δύναται να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη και εξέλιξη του αθλήματος, έχει τη δυνατότητα, μέσα από μια καλά σχεδιασμένη και ορθά διαχειρίσιμη στρατηγική, να αυξήσει έντονα ενδιαφέρον για το άθλημα, καθώς και την ενίσχυση των εσόδων από την αύξηση των επιπέδων συμμετοχής και προσέλευσης των αθλητριών σε αγώνες (European Federation of Football Associations –UEFA, 2014a & 2014b).

3.10 Πιθανές εξηγήσεις της υπό-εκπροσώπησης των γυναικών σε ηγετικές θέσεις στον Αθλητισμό

Οι πιθανές εξηγήσεις για την υπό-εκπροσώπηση των γυναικών σε ηγετικές θέσεις στον αθλητισμό σχετίζονται με το φαινόμενο της «γυάλινης οροφής» (“glass ceiling”) αλλά και με την ανάπτυξη του φαινομένου της πρόσληψης εντός του άτυπου δικτύου των «παλιών αγοριών» (“old boys’ network”) (Claringbould & Knoppers, 2007; European Commission, 2014). Παρόλο που οι Claringbould & Knoppers, (2007), δεν προβαίνουν στη ρητή χρήση των προαναφερθέντων όρων εντούτοις κάποιες από τις εξηγήσεις τους οριοθετούν αρκετά καλά τις παραπάνω έννοιες.

Τα περισσότερα συμβούλια χρησιμοποιούν τυπικές και άτυπες μεθόδους προκειμένου να βρουν τον κατάλληλο υποψήφιο, ανακοινώνοντας επίσημα μια κενή θέση λίγους μήνες προτού ξεκινήσουν οι επίσημες διαδικασίες επιλογής. Ζητούν να θέσουν υποψηφιότητα τα άτομα τα οποία γνωρίζουν ότι θέλουν να είναι υποψήφιοι, και παράλληλα ζητούν από τα αθλητικά σωματεία και από άλλες αθλητικές οργανώσεις να ορίσουν υποψηφίους. Χρησιμοποιούν το διαδίκτυο, τις αθλητικές συγκεντρώσεις, τις διαφημίσεις και τα ενημερωτικά δελτία. Είθισται όμως αυτή η επίσημη διαδικασία να μην αποφέρει σημαντικά αποτελέσματα έτσι το διοικητικό συμβούλιο στην συνέχεια ακολουθεί μια πιο άτυπη διαδρομή μέσω της χρήσης των δικών του δικτύων (Claringbould & Knoppers, 2007).

Επειδή τα διοικητικά συμβούλια αποτελούνται κυρίως από μεγαλύτερους σε ηλικία λευκούς άνδρες η κοινωνιολογική έννοια της Ομοφυλίας (homophily), της κοινωνιολογικής δηλαδή τάσης των ανθρώπων να συναναστρέφονται με άλλα όμοια με αυτούς άτομα μπαίνει στο παιχνίδι, πράγμα που σημαίνει ότι ένα δίκτυο έχει την τάση να αναπαράγει τον εαυτό του με παρόμοια άτομα (McPherson, Smith - Lovin & Cook, 2001). Αυτό σημαίνει ότι τα συμβούλια τείνουν να αναπαράγουν τον εαυτό τους με άλλους μεγαλύτερους σε ηλικία λευκούς άνδρες, θέτοντας έτσι τις γυναίκες σε μειονεκτική θέση (Sevat, 2014).

Η ερμηνεία του φαινομένου της «γυάλινης οροφής» σχετίζεται με το ότι ορισμένοι διευθυντές, συνδέουν τις γυναίκες με απλήρωτη ή χαμηλότερα αμειβόμενη εργασία, με την οικογενειακή ζωή, με συναισθήματα και

υποκειμενικότητα ενώ ταυτόχρονα αποδίδουν μειωμένη αίγλη στο status της γυναίκας επαγγελματία σε ότι συναρτάται με το επάγγελμα ή την απασχόληση που εξασκεί. Απότοκο του προαναφερθέντος φαινομένου είναι η περιθωριοποίηση ή ο αποκλεισμός των γυναικών από συγκεκριμένες ηγετικές θέσεις επειδή ορισμένοι διευθυντές θεωρούν ότι δεν είναι συμβατές με το προφίλ του ηγέτη (McPherson, Smith - Lovin & Cook, 2001).

Επιπρόσθετα, οι έρευνες των Claringbould & Knoppers, (2007); Bradbury, et. al., (2007); Pfister, (2011), ερμηνεύουν το φαινόμενο της ελλιπούς εκπροσώπησης των γυναικών σε ηγετικές και προπονητικές θέσεις στο ποδόσφαιρο με βάση την ύπαρξη μιας σχετικά μικρής δεξαμενής ειδικευμένων γυναικών από την οποία μπορούν να προσλαμβάνονται προπονητές και ηγέτες.

Από την άλλη βέβαια η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αρνείται την προαναφερθείσα εξήγηση σε ότι άπτεται μιας ευρύτερης θεώρησης του αθλητικού πεδίου εστιάζοντας τουλάχιστον στις διοικητικές θέσεις και αναφέροντας ότι πτυχία αθλητικής διαχείρισης (sport management) έχουν εδραιωθεί και προσφέρονται από πλείστα όσα πανεπιστημιακά ιδρύματα εδώ και αρκετές δεκαετίες. Συνεκδοχικά η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατατείνει στο ότι υπάρχει πλέον μια μεγάλη δεξαμενή ειδικευμένων υποψηφίων γυναικών για επαγγελματικές διευθυντικές θέσεις στο πεδίο του αθλητισμού, οι οποίες ενδεχομένως να αποτελούν ακόμα έναν ανεκμετάλλευτο πόρο ανθρώπινου δυναμικού (European Commission, 2014)

Κεφάλαιο 4: Κατεστημένες αντιλήψεις περί φύλου στον αθλητισμό

4.1 Ύπαρξη των κατεστημένων αντιλήψεων περί φύλου στις αθλητικές δραστηριότητες των ΗΠΑ & της Ευρώπης

Κατά τα όσα αναφέρει η Metheny (1965) αρκετές δεκαετίες πριν δεν θεωρείται κοινωνικά προσήκον για τις εκπροσώπους του γυναικείου φύλου να λαμβάνουν μέρος σε ένα σύνολο αθλητικών δραστηριοτήτων στις οποίες είναι απαραίτητο οι αντίπαλοι να έρχονται σε ένα είδος σωματικής επαφής όπως επί παραδείγματι συνιστά το ποδόσφαιρο ή κάθε είδους σπορ επαφής.

Επίσης κατά την Metheny (1965) δεν θεωρείται κατάλληλο για τις γυναίκες να συμμετέχουν σε σπορ στα οποία απαιτείται να ασκηθεί μεγάλο ποσοστό σωματικής επαφής όπως για παράδειγμα αποτελεί το άθλημα της σφαιροβολίας. Εξίσου όμως μη επιτρεπτό κατά την Metheny (1965) θεωρείται και το γεγονός της συμμετοχής των γυναικών σε αθλήματα όπου επιβάλλεται η προβολή του σώματος για αποστάσεις μεγάλου εύρους ή για παρατεταμένο χρονικό διάστημα.

Τουναντίον προσήκοντα για τις γυναίκες θεωρούνται αθλήματα όπως φερ' ειπείν το μπάσκετ, η τοξοβολία και το γκολφ, τα οποία δεν επιβάλλεται να προβάλλουν την δύναμη και την σωματική επαφή αλλά είναι αναγκαίο να αναδεικνύουν το σύνολο των δεξιοτήτων και τις χάρες των αθλητριών. Όμως κατά τα όσα επισημαίνει και ο Pfister (2003) για το φάσμα των Ευρωπαϊκών χωρών ο αθλητισμός εδράζεται στον 19ο αιώνα, την περίοδο δηλαδή όπου οι αθλητικές δραστηριότητες αναπτυχθήκαν στοχεύοντας στο ζητούμενο της βελτίωσης της δημόσιας υγείας και εκλαμβάνεται ως ένα είδος προπαρασκευαστικού σταδίου των νέων για τους Ναπολεόντειους πολέμους. Από όλα τα προαναφερθέντα καθίσταται εύκολα αντιληπτό ότι η επινόηση της φυσικής άσκησης αλλά και η ανάπτυξη της έλαβε χώρα από άνδρες απευθυνόμενη κατά κύριο λόγο σε άνδρες.

4.2 Η ύπαρξη κατεστημένων αντιλήψεων περί φύλου στις αθλητικές δραστηριότητες της Αμερικής

Στο πεδίο της Αμερικανικής κουλτούρας αθλητισμός και ανδρισμός συνιστούν ταυτόσημες έννοιες κατά τον Fasteau (1980). Ειδικότερα κατά την Harris (1980) η ύπαρξη των ανταγωνιστικών αθλημάτων εκλαμβάνεται ως ασύμβατη με το είδος της αποκρυσταλλωμένης εικόνας της κοινωνίας για τον τρόπο συμπεριφοράς των γυναικών. Με άλλα λόγια τα ανταγωνιστικά αθλήματα συνιστούν την αντιπροσώπευση του αντιθέτου από αυτό όπου κατά τις κοινωνικές προκαταλήψεις υποτίθεται ότι πρέπει να είναι οι γυναίκες με αποτέλεσμα ο αθλητισμός να δρα επιβαρυντικά στη γυναικεία εικόνα.

Ταυτόχρονα για πλειστούς όσους ανθρώπους αυτός ο οποίος συνιστά ηρώα τον ανδρικών ομάδων αποτελεί και την επιτομή της αρρενωπότητας όντας ισχυρός, σκληρός, ρωμαλέος, εύμορφος και ιδιαζόντως ανταγωνιστικός έχοντας σχέση ή όντας παντρεμένος με την πλέον θελκτική γυναίκα (Griffin 1998). Αντίθετα ένα φάσμα διαφορετικών χαρακτηριστικών γνωρισμάτων δύναται να αποδοθεί στις ηρωίδες των αθλητικών δραστηριοτήτων για τις οποίες προσδοκάται να διέπονται από το στοιχείο της στοργής, της ευγένειας αλλά και της ανιδιοτέλειας (Hargreaves, 2000).

Επιπλέον σύμφωνα με τους μελετητές Boutilier και SanGiovanni (1983) και Sabo και Runfola (1980) το γεγονός της περιορισμένης συμμετοχικής δραστηριότητας στο αθλητισμό αποδίδεται στο γεγονός του ότι οι αθλητικές δραστηριότητες περισσότερο από οποιοδήποτε άλλου είδους δραστηριότητα δίνουν έμφαση και στηρίζουν το σύνολο ενός συστήματος αξιών το οποίο κατευθύνεται στην ενίσχυση και τη διατήρηση ενός φάσματος σεξουαλικών προκαταλήψεων.

Ο στόχος των Τροπολογιών στο εκπαιδευτικό πεδίο της Αμερικής το 1972 των επονομαζόμενων Title IX, οι οποίες και έφεραν ρηξικέλευθες αλλαγές στο Νόμο Αστικών Δικαιωμάτων του 1964 αποσκοπούσαν στην παροχή ολοκληρωμένης προστασίας κατά των διακρίσεων σε βάρος Αμερικανών πολιτών σε ότι άπτεται της συγκεκριμένης χρονικής περιόδου. Ειδικότερα μέσω της τροπολογίας IX η οποία και αποτελεί επέκταση της Τροπολογίας VI του 1964 περί προστασίας των Αστικών Δικαιωμάτων εμπερικλείεται το ζήτημα της απαγόρευσης των διακρίσεων βασιζομένων στο φύλο σε ότι άπτεται ομοσπονδιακών χρηματοδοτούμενων προγραμμάτων εκπαίδευσης (Blaufarb, 1976; Holmen & Parkhouse, 1981).

Κατά συνέπεια το φάσμα της Τροπολογίας ΙΧ έχει εφαρμοστική ισχύ για όλο το φάσμα των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων τα οποία λαμβάνουν ένα σύνολο κρατικών κεφαλαίων κατά άμεσο ή έμμεσο τρόπο μέσω της συνδρομής επιχορηγήσεων, υποτροφιών αλλά και μέσω της συνδρομής βραβείων έρευνας, ακαδημαϊκών ή πάσης φύσεως εξωσχολικών προγραμμάτων. Το γεγονός της εμφάνισης του γυναικείου κινήματος σε συνδυασμό με την εμφάνιση της τροπολογίας ΙΧ η οποία απτόταν της απαγόρευσης των διακρίσεων εξαιτίας του φύλου στο αθλητικό πεδίο επέφερε ένα φάσμα σημανουσών αλλαγών στον τρόπο αντίληψης περί του ρόλου των εκπροσώπων του γυναικείου φύλου (Blaufarb, 1976; Holmen & Parkhouse, 1981).

Συνεκδοχικά επισημαίνεται ένα κύμα αισιοδοξίας για την ύπαρξη πιθανής αύξησης της κοινωνικής αποδοχής της συμμετοχής των γυναικών στον αθλητισμό, εξαιτίας του ότι το φάσμα των παραδοσιακών ρόλων άρχισε να υπόκειται σε κριτική επεξεργασία και μεταρρυθμιστικές αλλαγές. Επιπλέον όσοι υποστήριζαν την τροπολογία ισχυρίζονταν ότι ύστερα από την παρέλευση ετών άρνησης οι εκπρόσωποι του γυναικείου φύλου θα απολάμβαναν πλήρως την εμπειρία συμμετοχής τους σε αθλητικές δραστηριότητες (Blaufarb, 1976; Holmen & Parkhouse, 1981).

Επίσης οι Duquin (1980) και Snyder και Spreitzer (1977) επιχειρώντας να αναφερθούν στις ενδεχόμενες επιδράσεις της τροπολογίας προέβησαν στις υποθέσεις του ότι μέσω της διεύρυνσης των ρόλων των φύλων και μέσω της παροχής ευκαιριών οι οποίες θα παρασχεθούν σε γυναίκες αθλήτριες υπάρχει περιθώριο μείωσης του προγενέστερου κοινωνικού στίγματος το οποίο χαρακτήριζε τα συστατικά στοιχεία του γυναικείου αθλητισμού.

Αναμφίβολα μέσω της ψήφισης της Τροπολογίας σημειώθηκε σημαίνουσα αύξηση των ποσοστών συμμετοχής των γυναικών στον αθλητισμό. Ειδικότερα πάνω από 1,8 εκατομμύρια γυναίκες άρχισαν να ασχολούνται με κάποιο είδος αθλήματος την στιγμή όπου πριν εφαρμοστεί η συγκεκριμένη ρύθμιση ο αριθμός αυτός μόλις και μετά βίας προσέγγιζε τις 300.000 κατά τα όσα επισημαίνει ο Hogan (1988). Παρά όμως την επισημανθείσα σημαίνουσα αύξηση των συμμετοχικών ποσοστών των γυναικών στον αθλητισμό δεν συνεπάγεται και η αναγκαστική δημιουργία αλλαγών βαρύνουσας σημασίας σε ότι άπτεται της κοινωνικής αποδοχής των αθλητριών.

4.3 Η ύπαρξη κατεστημένων αντιλήψεων περί φύλου στις αθλητικές δραστηριότητες σε Ευρωπαϊκό επίπεδο

Παράλληλα εντός των ίδιων πλαισίων προσδιορίζεται και το γεγονός της ιστορικής εξέλιξης του γυναικείου αθλητισμού στο Ευρωπαϊκό πεδίο. Ήδη από το 1981, οι υπουργοί της Ευρώπης με αρμοδιότητα τον αθλητισμό προέβησαν στην έγκριση ψηφίσματος για την ενίσχυση της υψηλότερης συμμετοχής των εκπροσώπων του γυναικείου φύλου στο πεδίο των αθλητικών δραστηριοτήτων μέσω της δημιουργίας συγκεκριμένων προτάσεων. Από το 1981 και εντεύθεν έλαβαν χώρα αρκετές προτάσεις και ένα σύνολο ψηφισμάτων τα οποία και επιδίωξαν το ζήτημα ρεαλιστικής πραγμάτωσης της ισότητας των φύλων σε όλο το πεδίο των τομέων και σε όλο το φάσμα του αθλητισμού, αλλά χωρίς να στεφτούν με ιδιαίτερη επιτυχία (Χατζή, 2013).

Ειδικότερα κατά τα κελεύσματα του άρθρου 2.5 της Λευκής Βίβλου περί αθλητισμού το οποίο και δημοσιεύτηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση το 2007, αναφέρεται ρητά ότι πρέπει όλοι οι πολίτες να δύνανται να αποκτήσουν ίση πρόσβαση στο πεδίο των αθλητικών δραστηριοτήτων ανεξαρτήτως της κοινωνικής τάξης τους, της καταγωγής, της αναπηρίας και του φύλου τους. Βέβαια χρειάζεται να επισημανθεί ότι παρά το ζητούμενο της έμφασης στο φλέγον ζήτημα της ισότητας των φύλων, το 2004, όσο διήρκεσε το Ευρωπαϊκό έτος εκπαίδευσης μέσω της συνδρομής του αθλητισμού δεν υφίσταται κανενός είδους εκπαιδευτικού ή κοινωνικού χαρακτήρα σχέδιο ένταξης το οποίο να έχει εμπερικλείσει το ζήτημα τόσο των γυναικών όσο και της ύπαρξης έμφυλων διαφορών. Επιπλέον το 2010, μέσω της επιτροπής υπουργών ψηφίστηκε ξανά ένας αναθεωρημένος Κώδικας Δεοντολογίας αθλητισμού ο οποίος επιδίωκε την υλοποίηση του ζητήματος της ισότιμης συμμετοχικής διαδικασίας των εκπροσώπων του γυναικείου αλλά και του ανδρικού φύλου σε όλο το φάσμα των ατομικών ή και των ομαδικών αθλημάτων ανεξαρτήτως της ύπαρξης διακρίσεων εξαιτίας του φύλου των συμμετεχόντων (Χατζή, 2013).

Παράλληλα σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Ευρωπαϊκού Βαρομέτρου Φυσικής Δραστηριότητας και Αθλητισμού (2010) ο γυναικείος πληθυσμός εμφανίζεται ως λιγότερο σωματικά δραστήριος συγκριτικά με τον ανδρικό πληθυσμό συνιστώντας μειονότητα στο πεδίο του οργανωμένου αθλητισμού. Ειδικότερα επισημαίνεται ότι μόνο ένα ποσοστό της τάξεως του 37% έχει αναφέρει ότι αθλείται

τουλάχιστον μία φορά την εβδομάδα, συγκριτικά με το 43% των ανδρών της Ευρωπαϊκής επικράτειας (Eurobarometer, 2010).

Επιπλέον σε ότι άπτεται των επιπέδων συλλογικού οργανωμένου αθλητισμού, επιβάλλεται να σημειωθεί ότι μόνο το ήσσονος σημασίας ποσοστό της τάξεως του 8% των συμμετεχουσών γυναικών στην έρευνα συνιστούσαν μέλη κάποιου οργανωμένου αθλητικού συλλόγου, συγκριτικά με το διπλάσιο ποσοστό της τάξεως του 16% δηλαδή των ανδρών συμμετεχόντων της συγκεκριμένης έρευνας (Eurobarometer, 2010).

Σε αλληλουχία με την προηγούμενη έρευνα, η μελέτη των Currie, et al. (2004) η οποία και έλαβε χώρα σε πεδίο 41 ευρωπαϊκών χωρών, κατέδειξε ότι σε ότι άπτεται των ηλικιών από 13-15 ετών σε όλο το φάσμα των Ευρωπαϊκών χωρών τα αγόρια εμφανίζονται πολύ περισσότερο σωματικά δραστήρια συγκριτικά με τα κορίτσια.

Στο Ελληνικό πεδίο κατά τα αποτελέσματα των ερευνών των Papaioannou, Karastogiannidou και Theodoraki (2004) επισημάνθηκαν ιδιαίτερα χαμηλά ποσοστά γυναικών στην άθληση. Ειδικότερα σε ότι άπτεται των ηλικιών 12-17 οι εκπρόσωποι του ανδρικού φύλου φαίνεται να ασχολούνται σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό με αθλητικές δραστηριότητες συγκριτικά με τον γυναικείο πληθυσμό της Ελλάδας.

Επιπλέον κατά τα όσα αναφέρει ο Suggs (2000) το γυναικείο φύλο υποεκπροσωπείται και στο πεδίο των αθλητικών θέσεων διοίκησης. Σημειώνεται ότι θεωρείται ιδιαίτερα σπάνιο για μια εκπρόσωπο του γυναικείου φύλου να επιτύχει την πρόσληψη της δίκην αθλητικού διευθυντή ακόμα και αν έχει θεωρηθεί ως εξίσου ικανή και επαρκής για να απασχοληθεί στην συγκεκριμένη θέση συγκριτικά με έναν άνδρα (Burton, Grappendorf, & Henderson, 2011).

Ομοίως και σε ότι άπτεται της έρευνας των Burton, Grappendorf, Henderson, Field και Dennis (2008) οι εκπρόσωποι του ανδρικού πληθυσμού εκλαμβάνονται ως οι καθ' ύλην αρμόδιοι συγκριτικά με τις γυναίκες συναδέλφους τους με ίσα προσόντα στην περίπτωση αξιολόγησης τους για ζητήματα θέσεων στο διαχειριστικό πεδίο του αθλητισμού.

Παράλληλα ο Whisenant (2003) δίνει έμφαση στο γεγονός της έλλειψης ισότητας, επισημαίνοντας ότι ύστερα από την ψήφιση της τροπολογίας IX στην Αμερική, παρέχεται για παράδειγμα η δυνατότητα συμμετοχής των νεαρών κοριτσιών σε ένα εύρος αθλητικών παιχνιδιών, χωρίς όμως ταυτόχρονα να δίνεται η ευκαιρία σε γυναίκες να μπορούν να ελέγχουν τα παιχνίδια. Μέσα στο ίδιο πλαίσιο σκέψης αξίζει

να επισημανθεί ότι το γεγονός της ισότητας των φύλων υφίσταται και αναγνωρίζεται σε θεωρητικό πλαίσιο στον αθλητισμό αλλά δεν εφαρμόζεται εμπράκτως

Παράλληλα επισημαίνεται ότι η ύπαρξη των προκαταλήψεων των φύλων έχει επιδράσει καταλυτικά και σε ότι σχετίζεται με τις γυναικείες ικανότητες και δεξιότητες (Heilman, Block & Martell, 1995). Ειδικότερα κατά τους Spence και Buckner (2000) στην περίπτωση όπου οι γυναίκες προβαίνουν στην εκτέλεση μιας ανδροκρατούμενης δραστηριότητας θεωρούνται ως λιγότερο επιδέξιες συγκριτικά με τους άνδρες συναδέλφους τους. Ταυτόχρονα στην περίπτωση όπου οι γυναίκες δύνανται να χαρακτηριστούν ως σωματικά θελκτικές εκλαμβάνονται και ως λιγότερο επιδέξιες συγκριτικά με τους άνδρες συναδέλφους τους σύμφωνα με τα όσα επισημαίνουν οι Heflick και Goldenberg (2009).

Το δυστύχημα είναι ότι εδώ και αρκετές δεκαετίες οι έρευνες εξακολουθούν να τονίζουν ότι υφίστανται ακόμα στερεότυπα φύλου τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο. Χαρακτηριστικά οι Riemer και Visio (2003) κάνουν μνεία στο γεγονός του ότι τόσο το Αμερικανικό ποδόσφαιρο όσο και η πάλη εξακολουθούν να εκλαμβάνονται ως κατεξοχήν ανδρικά αθλήματα ενώ η ρυθμική γυμναστική εκλαμβάνεται ως αμιγώς γυναικείο άθλημα.

4.4 Ανάλυση του ζητήματος των κατεστημένων αντιλήψεων περί φύλου στο πεδίο της προπονητικής

Η ύπαρξη διαχωρισμού των φύλων στο πλαίσιο της μισθωτής εργασίας καθίσταται αντιληπτή ως απότοκο της επιλογής εργασίας εντός των πλαισίων οριοθέτησης της ελεύθερης αγοράς. Με βάση την προαναφερθείσα προοπτική αλλά και τα στοιχεία όπου παρέχονται μέσω της έκθεσης των Χρόνη και Κουρτεσοπούλου (2008) καθίσταται προφανές ότι οι εκπρόσωποι του γυναικείου φύλου θα απέφευγαν να επιλέξουν να απασχοληθούν επαγγελματικά στο πεδίο της προπονητικής ή εναλλακτικά της διαιτησίας. Ο λόγος όπου οι περισσότερες γυναίκες θα απέφευγαν να προβούν σε μια τέτοιου είδους επαγγελματική επιλογή έγκειται στο ότι οι συγκεκριμένες θέσεις εργασίας συνεπάγονται υπερβολικές απαιτήσεις σε ότι άπτεται των ωρών εργασίας αλλά και των ταξιδιών.

Οι Χρόνη και Κουρτεσοπούλου (2008) έχουν επισημάνει ότι οι Έλληνίδες αθλήτριες εκδήλωναν ενδιαφέρον για το πεδίο της προπονητικής και της διαιτησίας ως ένα είδος μελλοντικής επαγγελματικής απασχόλησης. Βέβαια οι βασικότεροι

λόγοι οι οποίοι δρούσαν αποτρεπτικά στην πραγματοποίηση του στόχου αυτού εντοπίζονται στο ζήτημα έλλειψης ενδιαφέροντος απορρόφησης τους, στην ύπαρξη χαμηλών απολαβών αλλά και στο ζήτημα της έλλειψης σεβασμού του αθλητικού χώρου σε ότι άπτεται του προσώπου τόσο των διαιτητών όσο και των προπονητριών.

Σε ότι άπτεται της μελλοντικής τους ενασχόλησης με το πεδίο της αθλητικής διοίκησης στην ίδια έρευνα των Χρόνη και Κουρτεσοπούλου (2008) οι ερωτώμενες αθλήτριες εξεδήλωσαν ενδιαφέρον επισημαίνοντας όμως ότι το ζήτημα των ταξιδιών όπως και των επαγγελματικών απαιτήσεων των διοικητικών θέσεων του αθλητισμού αλλά και των ιδιαίτερα αυξημένων ωρών εργασίας συνιστούν τους κυριότερους λόγους αποτροπής των γυναικών από το πεδίο των συγκεκριμένων θέσεων εργασίας.

Περαιτέρω όμως ανάλυση του συγκεκριμένου ζητήματος καταδεικνύει το γεγονός του ότι η ύπαρξη και συνεκδοχικά η ενσωμάτωση των έμφυλων προκαταλήψεων στον κοινωνικό ιστό, στους θεσμούς αλλά και στο πεδίο των παραδόσεων δύναται να επηρεάσει το ζήτημα της επιλογής εργασίας των γυναικών στον αθλητισμό κατά τα όσα επισημαίνουν οι Claringbould και Knoppers (2008) αλλά και ο Pfister (2010). Επιπλέον πληθώρα ερευνητών όπως οι Acosta και Carpenter (2010); Hart, Hasbrook, και Mathes (1986); Holmen και Parkhouse (1981); Knoppers (1987); Pfister (2010) ασχολήθηκαν με το φλέγον ζήτημα της υποεκπροσώπησης των γυναικών προπονητριών.

Οι Acosta και Carpenter (2010) δεν παραλείπουν να κάνουν μνεία στο γεγονός του ότι παρά την παρέλευση της ψήφισης της Τροπολογίας IX στην Αμερική, έχει σημειωθεί αύξηση του ποσοστού των εργασιακών θέσεων προπονητών, εντούτοις δεν σημειώθηκε αντίστοιχη αύξηση του ποσοστού των απασχολούμενων σε προπονητικές θέσεις γυναικών όπως αναμενόταν. Τουναντίον συνέβη το αντίθετο. Το προαναφερθέν παράδοξο γεγονός χαρακτηρίζεται από τον Fishwick (1988) ως η ψευδαίσθηση της ισότητας.

Ομοίως διεξαχθείσες έρευνες των Fasting και Knorre (2005); Gieß-Stüber (1995); Sports Coach UK (2011); Willmann και Zipprich (1995) στην περιοχή της Ευρώπης τη δεκαετία του 1980, καταδεικνύουν ότι οι προπονήτριες ειδικά των ομαδικών αθλημάτων συνιστούν όχι μόνο μειοψηφία αλλά και εξαίρεση σε σχέση με τους άνδρες συναδέλφους τους.

Ταυτόχρονα τα αποτελέσματα των διαθέσιμων μελετών των Fasting και Knorre (2005); Hovden (2000a); Matos, Almeida και Cruz (2010); Norman (2008); Sundstrom, Marchant, και Symons (2011), μελετών δηλαδή οι οποίες διεξήχθησαν σε

χώρες όπως η Νορβηγία, η Τσεχία και το Ηνωμένο Βασίλειο καταδεικνύουν ότι η αναλογία των δύο φύλων στην προπονητική παραμένει σε πολύ χαμηλά επίπεδα σε όλες τις χώρες καθιστώντας το επάγγελμα του προπονητή ανδροκρατούμενο στην συντριπτική του πλειοψηφία.

Ειδικότερα ο Pfister (2013) επισημαίνει ότι σε ότι άπτεται της συμμετοχής των γυναικών προπονητριών στο Παγκόσμιο Κύπελλο Ποδοσφαίρου γυναικών το 2011 οι γυναίκες αποτέλεσαν μόνο το 30% του συνόλου των προπονητών. Στο ίδιο πλαίσιο κινήθηκαν και τα ποσοστά συμμετοχής των γυναικών προπονητριών στο Πανευρωπαϊκό Πρωτάθλημα Ποδοσφαίρου όπου μετά βίας άγγιξαν το 29%. Στα ίδια πλαίσια κινήθηκε και η συμμετοχή των γυναικών και στα υπόλοιπα αθλήματα.

Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το 2010 σε ότι άπτεται του Παγκοσμίου Πρωταθλήματος Βόλεϊ μόνο μία ομάδα εκ των 24 συμμετεχουσών ομάδων είχε ως προπονήτρια γυναίκα. Ομοίως σε ότι άπτεται του Ευρωπαϊκού Πρωταθλήματος Μπάσκετ το 2011, το σύνολο των προπονητικών θέσεων κατεχόταν από άνδρες ενώ μόνο 4 από το team του βοηθητικού προσωπικού των προπονητών ήταν γυναίκες. Η ίδια κατάσταση ίσχυε και σε ότι άπτεται του Ευρωπαϊκού Πρωταθλήματος Πόλο (Pfister, 2013).

Σε ότι άπτεται της δουλειάς ενός προπονητή μέσω της μελέτης των Greenhill, Auld, Cuskelly και Hooper (2009) το φύλο των προπονητών διαπιστώθηκε ότι επιδρά στο ζήτημα της τοποθέτησης του προπονητή σε ένα πλαίσιο συγκεκριμένων ομάδων αν και το ζήτημα της επιλεκτικής διαδικασίας διαφαίνεται να συνιστά ένα είδος άτυπης πρακτικής ασκηθείσας από τον οργανισμό. Στην περίπτωση όπου κάποιος προβεί στην συνάθροιση του συνολικού αριθμού των προπονητών γυναικείων και ανδρικών αθλημάτων καθίσταται προφανές ότι η προπονητική συνιστά ένα είδος ανδροκρατούμενου επαγγέλματος άποψη δηλαδή η οποία καθίσταται όλο και περισσότερο πιο ενισχυμένη κατά τα όσα υπογραμμίζει ο Pfister (2013).

Επιπρόσθετα κατά τα αποτελέσματα των ερευνών των Claringbould και Knoppers, 2008; Shaw & Allen 2009; Shaw & Hoerber 2003; οι γυναίκες προπονήτριες έχουν απολάβει μικρότερα ποσοστά οργανωτικής υποστήριξης συγκριτικά με τους άνδρες συναδέλφους τους στη διάρκεια της εξέλιξης της σταδιοδρομίας τους εξαιτίας της ύπαρξης των έμφυλων παραδοχών οι οποίες έθεταν υπό αμφισβήτηση το ζήτημα της ικανότητας τους να είναι σε θέση να προπονούν σε υψηλά επίπεδα. Επίσης οι εκπρόσωποι του γυναικείου φύλου δεν έχουν υποστηριχτεί

αρκετά και εξαιτίας του γεγονότος της υποτίμησης των προσόντων τους συγκριτικά με τους άνδρες συναδέλφους τους.

Επίσης κατά τα αποτελέσματα ερευνών των Knoppers, Meyer Ewing και Forrest (1991) στην οποία συμμετείχαν προπονητές κολεγιακού αθλητισμού της Αμερικής διαπιστώθηκε ότι 50,3% των ανδρών εξεδήλωσε την πρόθεση του να ασκεί το επάγγελμα του προπονητή μέχρι και τα 65 τους χρόνια, την στιγμή όπου μόνο το ήσσονος σημασίας 12,3% αντίστοιχο ποσοστό των γυναικών εκδήλωσε την επιθυμία να ασκεί το επάγγελμα του προπονητή μέχρι την ίδια ηλικία. Από τα προαναφερθέντα καθίσταται προφανές ότι ο γυναικείος πληθυσμός ο οποίος ήδη υπό-εκπροσωπείται στο επαγγελματικό πεδίο της προπονητικής αν εγκαταλείψει την ενασχόληση του με αυτό το πεδίο, ο χώρος της προπονητικής θα παραμείνει στην συντριπτική του πλειοψηφία ανδροκρατούμενος.

Ακόμα αξίζει να επισημανθεί ότι κατά τα αποτελέσματα των ερευνών των Acosta και Carpenter (1985) όταν το δείγμα των διοικητικών υπαλλήλων κλήθηκε να ερμηνεύσει το γεγονός της έλλειψης εκπροσώπων του γυναικείου φύλου στο πεδίο της προπονητικής ανέφερε ως σημαίνοντες και βασικούς λόγους το ζήτημα της έλλειψης προσόντων των γυναικών αλλά και το φλέγον ζήτημα των απαιτήσεων του εργασιακού χώρου συγκερασμένου με το ζήτημα της ύπαρξης οικογενειακών υποχρεώσεων.

Επίσης μέσω της βιβλιογραφικής ανασκόπησης των Anderson και Gill (1983); Eitzen και Pratt (1989); Knoppers et al., (1989) Macintosh & Beamish (1988); Macintosh και Whitson (1990) προκύπτει ότι πολύ περισσότερες γυναίκες συγκριτικά με τους άνδρες προπονητές και διοικητικούς υπαλλήλους έχουν ειδικευση στη φυσική αγωγή και ταυτόχρονα έχουν συμμετάσχει σε αγωνίσματα ως αθλητές υψηλών κατηγοριών.

Η σύνοψη της προηγηθείσας βιβλιογραφικής ανασκόπησης καταδεικνύει την γνώση της επιστημονικής κοινότητας σε ότι άπτεται των κοινωνικών κατασκευών περί φύλου, ως στοιχείου μάθησης στα πολύ πρώιμα στάδια της ανθρώπινης ύπαρξης. Συνεκδοχικά οι κοινωνικές κατασκευές εμπερικλείουν ένα σύνολο ρόλων, ταυτοτήτων και προσδοκιών περί θηλυκότητας και ανδρισμού. Αναπόδραστα τέτοιου είδους κοινωνικές κατασκευές αντικατοπτρίζονται και στο αθλητικό πεδίο με άμεσο απότοκο το ζήτημα των εμπειριών, των ευκαιριών και των επιλογών μεταξύ των δυο φύλων να εμφανίζει υψηλού βαθμού αποκλίσεις. Ομοίως και στην Ελληνική επικράτεια ο χώρος του αθλητισμού φαίνεται να είναι ανδροκρατούμενος σε όλο το

φάσμα των δομών και των εκφάνσεων του την στιγμή όπου επισημαίνεται παντελής έλλειψη συναφών προγενέστερων μελετών περί των εμπειριών Ελληνίδων αθλητριών και προπονητριών σε σχέση με τα αθλητικά τους βιώματα (Χατζή, 2013).

Κεφάλαιο 5: Μεθοδολογική προσέγγιση της έρευνας

5.1 Εισαγωγή

Ο σκοπός της παρούσας μελέτης σχετίζεται με την πορεία του γυναικείου ποδοσφαίρου διεθνώς αλλά και στην Ελλάδα καθώς και με την εξέταση των στοιχείων όπου δομούν και απαρτίζουν το προφίλ της Ελληνίδας ποδοσφαιρίστριας. Παράλληλα επιδιώκεται η διερεύνηση των στάσεων του δείγματος σε σχέση με την παροχή ευκαιριών ή μη επαγγελματικής ανέλιξης σε εγχώριο αλλά και διεθνές επίπεδο.

Περαιτέρω το πλέγμα των θεωρητικών στόχων της παρούσας έρευνας δομήθηκε σε συνάρτηση με θέματα συναφή με την περιγραφική αποτύπωση και ανάλυση του εννοιολογικού πλαισίου της οργανωσιακής δομής του γυναικείου ποδοσφαίρου σε παγκόσμιο ευρωπαϊκό και τοπικό επίπεδο. Ταυτόχρονα οι θεωρητικοί στόχοι της μελέτης εστίασαν στην αποτύπωση των αιτιών υπό-εκπροσώπησης των γυναικών σε διοικητικές και ηγετικές αλλά και προπονητικές θέσεις γεγονός που οδηγεί ή και δύναται να ταυτιστεί και με την αναζήτηση των αιτιών μειωμένης προβολής του γυναικείου ποδοσφαίρου από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Οι ερευνητικοί στόχοι της παρούσας μελέτης δομήθηκαν σε συνάρτηση με το ζήτημα της παράθεσης και ανάλυσης των αποτελεσμάτων της έρευνας σχετικά με τη διερεύνηση των στάσεων και απόψεων του δείγματος σε συνάρτηση με την σκιαγράφηση του προφίλ της γυναίκας ποδοσφαιρίστριας και των ζητημάτων που άπτονται του επαγγελματικού της προσανατολισμού. Ειδικότερα οι ερευνητικοί στόχοι της παρούσας μελέτης εντοπίστηκαν στην σκιαγράφηση των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων των γυναικών που ασχολούνται με το ποδόσφαιρο. Συνεκδοχικά μελετήθηκαν στοιχεία σε σχέση με το μορφωτικό επίπεδο των ποδοσφαιριστριών, τα προσόντα/δεξιότητες, εμπειρίες τους, τα επιτεύγματα τους στο πεδίο του ποδοσφαίρου, την σκιαγράφηση της γνώμη τους για τις προοπτικές του γυναικείου ποδοσφαίρου κλπ.

5.2 Μέθοδος της έρευνας

Η ερευνήτρια προέβη στη χρήση μεικτών μεθόδων έρευνας, καθώς η παρούσα έρευνα σκόπευε να διερευνήσει και να αποτυπώσει λεπτομερώς τόσο ζητήματα που άπτονται της δομής του γυναικείου ποδόσφαιρου διεθνώς αλλά και στοιχεία όπου συγκροτούν το προφίλ της Ελληνίδας αθλήτριας ποδόσφαιρου σε συνδυασμό με την εξέταση του ζητήματος της παροχής ευκαιριών ή μη επαγγελματικής ανέλιξης σε εγχώριο αλλά και παγκόσμιο επίπεδο.

Η μεικτή ερευνητική μέθοδος συνιστά ένα είδος πνευματικής και πρακτικής σύνθεσης, η οποία εδράζεται σε έναν συνδυασμό ποιοτικής και ποσοτικής έρευνας. Εκλαμβάνεται δηλαδή ως η τρίτη μεθοδολογική προσέγγιση έρευνας μαζί με την ποιοτική και ποσοτική έρευνα. Η μεικτή ερευνητική μέθοδος αφενός αναγνωρίζει τη σπουδαιότητα της παραδοσιακής ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας, ενώ ταυτόχρονα δύναται να προσφέρει μια ισχυρή τρίτη επιλογή υποδείγματος, που συχνά είναι σε θέση να παρέχει ένα εύρος αποτελεσμάτων πιο κατατοπιστικών, πλήρων, ισορροπημένων και χρήσιμων για την έρευνα (Johnson, Onwuegbuzie & Toward, 2007).

Η μεικτή ερευνητική μέθοδος αποτελεί ένα είδος πνευματικής και πρακτικής σύνθεσης εδραζόμενης στο να συγκεράσει αρμονικά τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της ποιοτικής και ποσοτικής έρευνας. Επισημαίνεται ότι μέσω της χρήσης της μεικτής ερευνητικής μεθόδου αφενός δύναται να αναγνωριστεί η σπουδαιότητα της παραδοσιακής ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας, ενώ ταυτοχρόνως παρέχεται μια ισχυρή και ιδιαζόντως σημαντική τρίτη εναλλακτική επιλογή υποδείγματος, η οποία σε πληθώρα περιπτώσεων δύναται να παράξει ένα εύρος αποτελεσμάτων αρκετά πιο κατατοπιστικών, εμπειρισταωμένων, ισορροπημένων, και σπουδαιότερης χρηστικής αξίας για την έρευνα (Johnson, Onwuegbuzie & Toward, 2007).

Επιπροσθέτως, η χρήση του πλαισίου μεικτών μεθόδων έρευνας παρέχει μια σημαντική προσέγγιση δημιουργίας καίριων ερευνητικών ερωτημάτων, ενώ παράλληλα διασφαλίζει την παροχή εγγυημένων απαντήσεων στα ερωτήματα αυτά. Σημειώνεται ότι κρίνεται απαραίτητο ο ερευνητής να προσφεύγει στη χρηστική αξία αυτού του είδους της έρευνας, όταν το πλέγμα των απρόβλεπτων σε μια κατάσταση, σχετικά με το ερευνητικό ερώτημα όπου θέτει ο ερευνητής, υποδηλώνει ότι η χρήση

μεικτών ερευνητικών μεθόδων συγκεντρώνει περισσότερες πιθανότητες παροχής ανώτερης ποιότητας ευρημάτων και αποτελεσμάτων (Johnson, Onwuegbuzie & Toward, 2007).

Προβαίνοντας σε συγκριτική αποτίμηση των προαναφερθεισών ερευνητικών μεθόδων κρίνεται απαραίτητο να τονιστεί ότι η ποιοτική έρευνα έχει ως θεμελιώδη της στόχο το να προσφέρει μια πλήρη και λεπτομερή περιγραφική αποτύπωση των φαινομένων (Walker, 1985; Κυριαζή, 1998). Η ποσοτική ερευνητική μέθοδος αποσκοπεί στην ταξινόμηση χαρακτηριστικών μέσω της αξιοποίησης της προηγούμενης μέτρησης τους και της συνακόλουθης δόμησης στατιστικής υφής μοντέλων και συσχετισμών προκειμένου να εκφραστεί το φάσμα των ποσοτικών διαστάσεων του εξεταζόμενου ζητήματος- φαινομένου (McKernan, 1996; Τουμπεκτσής, 2009).

Η μεθοδολογία κατά συνέπεια επιλέχθηκε να είναι μεικτή συνδυάζοντας κλειστές και ανοιχτές ερωτήσεις. Εργαλείο της έρευνας επιλέχθηκε να αποτελέσει το ερωτηματολόγιο. Οι κλειστές ερωτήσεις αναλύθηκαν ποσοτικά και οι ανοιχτές αναλύθηκαν ποιοτικά ώστε να κατασταθεί εφικτή η όσο το δυνατόν ενδεδειγμένη άντληση πρωτογενών δεδομένων, δεδομένης μάλιστα της απουσίας προγενέστερων μελετών όπου να αναλύουν λεπτομερώς και να συνδυάζουν όλους τους άξονες της παρούσας μελέτης.

Επίσης η έρευνα διήρκεσε από τον Μάρτιο –Μάιο του 2015, η ανάλυση των δεδομένων έλαβε χώρα στην Αθήνα ενώ η μέθοδος αποστολής και συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων που επιλέχθηκε ήταν το απλό ταχυδρομείο, Σε αδρές γραμμές, ο συγκεκριμένος τρόπος συγκέντρωσης δεδομένων θεωρήθηκε ως ιδιαίτερα λυσιτελής καθώς η ερευνήτρια απευθύνθηκε σε μέλη ειδικών κατηγοριών όπως είναι οι γυναίκες που ασχολούνται με το ποδόσφαιρο (University of Surrey, 2013).

5.3 Το δείγμα (Συμμετέχοντες)

Το δείγμα της παρούσας μελέτης επιλέχθηκε να αποτελέσουν γυναίκες ποδοσφαιρίστριες και προπονήτριες οι οποίες και γνωρίζουν εκ των έσω την κατάσταση και ήταν πιο εύκολο να προσεγγιστούν λόγω της επαγγελματικής ιδιότητας της ερευνήτριας ως προπονήτριας.

Συνολικά διαμοιράστηκαν 150 ερωτηματολόγια εκ των οποίων αναλύθηκαν τα 114 καθώς αυτά τελικά κρίθηκαν έγκυρα και επαρκώς συμπληρωμένα ώστε να μπορέσουν να εξαχθούν στοιχεία. Επίσης προκειμένου να ελεγχθεί η ποιότητα των ερωτήσεων του ερωτηματολογίου αρχικά διαμοιράστηκαν άλλα 10 ερωτηματολόγια καθώς η ερευνήτρια σε πρωτόλειο στάδιο έκρινε σκόπιμη και την διεξαγωγή πιλοτικής έρευνας. Οι συμμετέχουσες της έρευνας ήταν όλες ενήλικες γυναίκες ηλικίας 18-40 ετών οι οποίες ασχολούνται είτε ερασιτεχνικά είτε επαγγελματικά με το ποδόσφαιρο ως αθλήτριες ή προπονήτριες. Το μορφωτικό επίπεδο του δείγματος περιλάμβανε από απόφοιτες δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης μέχρι και απόφοιτες Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων. Το δείγμα επίσης διέθετε αγωνιστική προϋπηρεσία στο χώρο του ποδοσφαίρου από 1-15 και πάνω έτη ενώ ξεκίνησε να ασχολείται με το ποδόσφαιρο από την ηλικία των 3 έως 17 και άνω ετών.

Συγκεκριμένα στην έρευνα συμμετείχαν οι ομάδες που λαμβάνουν μέρος στο πανελλήνιο πρωτάθλημα Α Εθνικής συνολικά 10 ομάδες δηλαδή στις οποίες διαμοιράστηκαν από 15 ερωτηματολόγια τα οποία συμπληρώθηκαν μόνο από ενήλικες παίκτριες κατόπιν συνεννόησης με το νομικό τμήμα της ΕΠΟ από την οποία και ζητήθηκε η έγκριση της ώστε η ερευνήτρια να προβεί στην διεξαγωγή της έρευνας (βλ. Παράρτημα Β)

Τα σωματεία τα οποία έλαβαν μέρος στην έρευνα είναι τα εξής: Ατρόμητος Αθηνών, Αθλητική ένωση Γλυφάδας, Αμαζόνες Δράμας, ΠΑΟΚ- Θεσσαλονίκης, Άρης-Θεσσαλονίκης, Βόλος 2004, Ελπίδες Καρδίτσας 94, Νέοι Εργοτέλη- Ηράκλειου Κρήτης, ΑΟ Χανίων, και Ίκαρος Πετρωτού. Συνεκδοχικά το δείγμα ήταν κάτοικοι Αττικής, Δράμας, Θεσσαλονίκης, Βόλου, Καρδίτσας, Κρήτης και Πάτρας.

5.4 Εργαλείο της έρευνας

Κύριο ερευνητικό εργαλείο της παρούσας έρευνας αποτέλεσε το ερωτηματολόγιο, το οποίο συνιστά ένα έντυπο το οποίο δομείται στη βάση μιας αλληλουχίας δομημένων ερωτήσεων, οι οποίες και τίθενται σε μια συγκεκριμένη σειρά και στις οποίες ο ερωτώμενος/η απαντάει γραπτά.

Τα βασικά πλεονεκτήματα του ερωτηματολογίου εδράζονται στο γεγονός ότι είναι λιγότερο κοστοβόρα σε σχέση με τη διεξαγωγή συνεντεύξεων και ταυτόχρονα καθίσταται δυνατή η αποστολή τους σε μεγαλύτερο εύρος δείγματος. Η κατασκευή των ερωτηματολογίων είναι εύκολη όπως και η χρήση τους ενώ ταυτόχρονα οι ερωτώμενοι μπορούν να προβούν σε ελεύθερη έκφραση των απόψεων τους εξαιτίας της έλλειψης άμεσης επικοινωνίας (Kinneear & Taylor, 1996).

Τα ερωτηματολόγια συνιστούν τυποποιημένους τρόπους ανάλυσης του υλικού και σε αυτά ο ερευνητής δεν έχει τη δυνατότητα επηρεασμού των ερωτωμένων στον τρόπο όπου θα επιλέξουν να απαντήσουν. Γενικότερα, τα ερωτηματολόγια συνιστούν μια λιγότερο χρονοβόρα μέθοδο. Από την άλλη τα κυριότερα μειονεκτήματα των ερωτηματολογίων εντοπίζονται στο γεγονός ότι ο ερευνητής δεν δύναται να αποσαφηνίσει τις ανοικτές ερωτήσεις και επίσης ο ερωτώμενος είναι υποχρεωμένος να απαντήσει με έναν συγκεκριμένο τρόπο (Κυριαζόπουλος & Σαμαντά, 2011; University of Surrey, 2013).

Λαμβάνοντας υπόψη της η ερευνήτρια τα προαναφερθέντα πλεονεκτήματα του ερωτηματολογίου και εξαιτίας του περιορισμένου πλήθους δείγματος αλλά και του συρρικνωμένου χρόνου όπου απαιτούσε η έρευνα κρίθηκε ότι το ερωτηματολόγιο συνιστούσε το πλέον κατάλληλο μέσο προκειμένου να διεκπεραιωθεί η παρούσα έρευνα της διερεύνησης των στάσεων του δείγματος σχετικά με το προφίλ της γυναίκας ποδοσφαιρίστριας και των ζητημάτων όπου σχετίζονται με τον επαγγελματικό της προσανατολισμό. Ταυτόχρονα αξίζει να διευκρινιστεί ότι τα ποιοτικά δεδομένα της παρούσας μελέτης προήλθαν από τη συλλογή των ερωτηματολογίων.

5.5 Διαδικασία κατάρτισης ερωτήσεων του ερωτηματολογίου

Για την κατάρτιση του κατάλληλου ερωτηματολογίου κρίνεται βασική η διενέργεια προηγούμενου προσδιορισμού και εξειδίκευσης του στόχου της έρευνας, της επιλογής της μεθόδου σύμφωνα με την οποία θα συλλεγούν τα δεδομένα όπως και η κατανόηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών γνωρισμάτων των ερωτωμένων (University of Surrey, 2013).

Το ζήτημα του προσδιορισμού και της εξειδίκευσης του στόχου της έρευνας συνιστούν έννοιες οι οποίες είναι αναγκαίο να καθοριστούν πρώτα και κύρια καθώς πάνω σε αυτές τίθενται οι βάσεις της διαμόρφωσης των ερωτήσεων. Εξίσου όμως καθοριστικής σημασίας θεωρείται και το θέμα της επιλογής της μεθόδου συλλογής των δεδομένων. Επί παραδείγματι, αν το ερωτηματολόγιο πρόκειται να συμπληρωθεί από τον ίδιο τον ερωτώμενο χωρίς να μεσολαβήσει και να παρέμβει καθόλου ο ερευνητής τότε ιδιαίτερη προσοχή επιβάλλεται να δοθεί σε ζητήματα τεχνικής αρτιότητας του ερωτηματολογίου, διαμέσου της χρηστικής αξίας των επεξηγήσεων στο ερωτηματολόγιο των συγκεκριμένων σημείων τα οποία υπάρχει ενδεχόμενος κίνδυνος παρερμηνείας τους. Στην περίπτωση όμως όπου το ερωτηματολόγιο συμπληρωθεί από τον ίδιο τον ερευνητή, κατά τη διάρκεια διεξαγωγής της συνέντευξης τότε είναι απαραίτητο να είναι απόλυτα κατανοητό αλλά και να δύναται εύκολα να χρησιμοποιηθεί, καθώς ο ερευνητής θα είναι σε θέση να προβεί στην παροχή προφορικών διευκρινίσεων.

Στην συγκεκριμένη μελέτη η ερευνήτρια φρόντισε να διέπεται από την απαραίτητη σαφήνεια το ερωτηματολόγιο καθώς όλα τα ερωτηματολόγια απεστάλησαν ταχυδρομικά και συμπληρώθηκαν από τις ίδιες τις συμμετέχουσες (Kinnear & Taylor, 1996).

Επιπλέον, είναι ιδιαίτερα σημαντικό κατά τη διάρκεια σχεδιασμού των ερωτηματολογίων να λαμβάνονται υπόψη και τα χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων σε ότι άπτεται του σχεδιασμού των ερωτηματολογίων, της διατύπωσης των ερωτήσεων και της χρηστικής αξίας των καταλλήλων λέξεων (University of Surrey, 2013).

5.6 Τύποι ερωτήσεων

Αξίζει να επισημανθεί ότι στον ερευνητή παρέχεται η δυνατότητα επιλογής ανάμεσα σε διαφορετικούς τύπους ερωτήσεων (Ζαφειρόπουλος, 2005). Βέβαια, το είδος των επιλεγμένων τύπων των ερωτήσεων δεν βασίζεται σε τυχαία επιλογή καθώς κάθε τύπος ερώτησης αντιστοιχεί και στις συγκεκριμένες ανάγκες της έρευνας. Δύναται να ειπωθεί ότι υπάρχουν δυο τύποι ερωτήσεων, οι ανοιχτού τύπου ερωτήσεις

και οι ερωτήσεις κλειστού τύπου (Kinnear & Taylor, 1996). Στην παρούσα έρευνα οι τύποι των ερωτήσεων όπου επιλεχθήκαν είναι οι ακόλουθοι:

1.Ανοιχτές ερωτήσεις

Μέσα από τη χρήση ανοιχτών ερωτήσεων ο ερωτώμενος μπορεί να προβεί σε ανενδοίαστη έκφραση της γνώμης του χωρίς συναφείς περιορισμούς. Κάτι το οποίο δηλαδή είναι ιδιαίτερα βασικό στις περιπτώσεις όπου ο ερευνητής αμφιβάλλει σχετικά με το είδος και το φάσμα των απαντήσεων όπου θα λάβει (Καμπίτσης, 2004; University of Surrey, 2013). Για παράδειγμα:

- ◇ *«Ποια κατά τη γνώμη σας είναι τα κυριότερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των γυναικών όπου ασχολούνται με το ποδόσφαιρο στην Ελλάδα αλλά και διεθνώς»;*
- ◇ *«Λαμβάνοντας υπόψη ότι στην Ελλάδα αλλά και παγκοσμίως οι αθλήτριες που ασχολούνται με το ποδόσφαιρο αναλογικά με τους άντρες είναι πολύ λιγότερες θα ήθελα να μου απαντήσετε ποιες θεωρείτε τις κυριότερες αιτίες δημιουργίας αυτού του φαινομένου»;*
- ◇ *«Θα ήθελα να μου απαντήσετε αν είστε ικανοποιημένες από την πορεία του γυναικείου ποδοσφαίρου παγκοσμίως αλλά και στην Ελλάδα»;*
- ◇ *«Θα ήθελα να μου απαντήσετε πως προσδιορίζεται κατά τη γνώμη σας η έννοια των κατεστημένων αντιλήψεων περί φύλου στον αθλητισμό λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός του ότι ύπαρξη των ανταγωνιστικών αθλημάτων εκλαμβάνεται ως ασύμβατη με το είδος των προκαταλήψεων της κοινωνίας για τον τρόπο συμπεριφοράς των γυναικών».*
- ◇ *«Θα ήθελα να μου απαντήσετε ποιες θεωρείτε τις κυριότερες αιτίες υπό-εκπροσώπησης των γυναικών στο χώρο του ποδοσφαίρου παγκοσμίως στην τρέχουσα χρονική συγκύρια»;*
- ◇ *«Θα ήθελα να μου απαντήσετε ποιες θεωρείτε ότι είναι οι προοπτικές του γυναικείου ποδοσφαίρου σε παγκόσμιο αλλά και σε εθνικό*

επίπεδο»;

Επισημαίνεται ότι οι προαναφερθείσες ερωτήσεις ανοιχτού τύπου αναλύθηκαν μέσα από την συνδρομή της ποιοτικής ανάλυσης.

2. Κλειστές ερωτήσεις

Οι κλειστές ερωτήσεις εμπεριέχουν:

Διχοτομικές ερωτήσεις: Ερωτήσεις δηλαδή οι οποίες αφήνουν περιθώρια στον ερωτώμενο να προβεί στην επιλογή μόνο μιας εκ των δυο από τις απαντήσεις οι οποίες αναφέρονται. Διέπονται από σαφήνεια και για αυτό είναι και ιδιαίτερα εύκολο το έργο της περαιτέρω επεξεργασίας τους (Punch 2009; University of Surrey, 2013). Για παράδειγμα:

◇ *«Θα ήθελα να μου προσδιορίσετε αν ταυτόχρονα με την ενασχόληση σας με το ποδόσφαιρο εργάζεστε ως προπονήτρια ή ως διοικητικό προσωπικό στο χώρο του ποδοσφαίρου;»*

Ναι εργάζομαι ως προπονήτρια ή διοικητικό προσωπικό

Όχι δεν εργάζομαι ως προπονήτρια ή διοικητικό προσωπικό

◇ *«Θα ήθελα να μου προσδιορίσετε αν ασχολείστε ερασιτεχνικά ή επαγγελματικά με το ποδόσφαιρο;»*

Ερασιτεχνικά

Επαγγελματικά

◇ *«Θα ήθελα να μου απαντήσετε στην περίπτωση που έχετε ερασιτεχνική ενασχόληση με το ποδόσφαιρο αν σκοπεύετε στο μέλλον να ασχοληθείτε επαγγελματικά με το ποδόσφαιρό»*

Ναι σκοπεύω να ασχοληθώ επαγγελματικά με το ποδόσφαιρο

Όχι δεν σκοπεύω να ασχοληθώ επαγγελματικά με το ποδόσφαιρο

3.Ερωτήσεις Βαθμονόμησης: Ερωτήσεις δηλαδή στις οποίες ο ερωτώμενος είναι σε θέση να απαντήσει σε μια μόνο από τις υπάρχουσες κατηγορίες (University of Surrey, 2013). Για παράδειγμα:

◇ *«Θα ήθελα να μου προσδιορίσετε σε ποια από τις παρακάτω ηλικιακές κατηγορίες ανήκετε»:*

- <20
- 20-30
- 31-40
- >40
- ◇ *«Θα ήθελα να μου προσδιορίσετε πόσα έτη αγωνιστικής προϋπηρεσίας διαθέτετε στο χώρο του ποδοσφαίρου;»*
- 1-5
- 5-10
- 10-15
- 15 και άνω
- ◇ *«Θα ήθελα να μου προσδιορίσετε πόσες φορές την εβδομάδα κάνετε προπόνηση με την ομάδα σας;»*
- 1-2
- 2--3
- 3-4
- 4-5
- ◇ *«Σε τι ποσό κυμαίνονται οι καθαρές απολαβές σας μηνιαίως από το χώρο του ποδοσφαίρου;»*
- Δεν έχω απολαβές
- 0-300 Ευρώ
- 300-600 Ευρώ
- 600-1000 Ευρώ
- 1000 -1500 Ευρώ
- 1500 και άνω Ευρώ

4. Ερωτήσεις Διαβαθμισμένης Κλίμακας: Ερωτήσεις δηλαδή στις οποίες ο ερωτώμενος καλείται να προχωρήσει στην βαθμολόγηση μέσω της συνδρομής μιας συγκεκριμένης κλίμακας μιας κατηγορίας ερωτήσεων (University of Surrey, 2013). Για παράδειγμα:

- ◇ *«Θα ήθελα να μου απαντήσετε αν είστε ικανοποιημένες από τις*

μισθολογικές σας απολαβές από το χώρο του ποδοσφαίρου;»

Πάρα πολύ	Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου
-----------	------	--------	------	---------

- ◇ *«Πόσο σημαντικό κρίνετε κατά τη γνώμη σας το ρόλο της ηγεσίας στο πεδίο του αθλητισμού;»*

Πάρα πολύ	Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου
-----------	------	--------	------	---------

- ◇ *«Πόσο σημαντικό κρίνετε το ζήτημα της ανάληψης ηγετικών θέσεων από μέρους των γυναικών στο πεδίο του αθλητισμού και γιατί;»*

Πάρα πολύ	Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου
-----------	------	--------	------	---------

- ◇ *«Θα ήθελα να μου απαντήσετε αν πιστεύετε ότι οι κατεστημένες αντιλήψεις περί φύλου αλλά και οι σεξουαλικές προκαταλήψεις επιδρούν ως ανασταλτικοί παράγοντες ώστε οι γυναίκες να αποκτήσουν τα απαραίτητα προσόντα σε σχέση με την εκπαίδευση τους ως προπονήτριες ποδοσφαίρου. Ειδικά αν ληφθεί υπόψη το γεγονός του ότι οι αθλητικές δραστηριότητες περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο είδος δραστηριότητας δίνουν έμφαση και στηρίζουν το σύνολο ενός συστήματος αξιών το οποίο κατευθύνεται στην ενίσχυση και τη διατήρηση ενός φάσματος σεξουαλικών προκαταλήψεων» (Κυκλώστε την απάντησή σας).*

Πάρα πολύ	Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου
-----------	------	--------	------	---------

- ◇ *«Θα ήθελα να μου απαντήσετε σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι οι γυναίκες ποδοσφαιρίστριες είναι υπό-αμειβόμενες και δεν χαίρουν της ίδιας αναγνωρισιμότητας και προβολής μέσω media συγκριτικά με τους άνδρες συναδέλφους τους». (Κυκλώστε την απάντησή σας).*

- ◇ *«Θα ήθελα να μου απαντήσετε αν στην Ελλάδα οι γυναίκες που ασχολούνται με το ποδόσφαιρο αντιμετωπίζονται με κάποιου είδους ρατσιστική διάθεση και αν ναι γιατί;»*

Πάρα πολύ	Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου
-----------	------	--------	------	---------

- ◇ *«Θα ήθελα να μου απαντήσετε σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι οι Ελληνίδες ποδοσφαιρίστριες υστερούν σε μορφωτικό επίπεδο και δεξιότητες σε σχέση με τις συναδέλφους τους του εξωτερικού και δεν ενδιαφέρονται μόνο ερασιτεχνικά για το ποδόσφαιρο».*
(Κυκλώστε την απάντησή σας).

Πάρα πολύ	Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου
-----------	------	--------	------	---------

5. Ερωτήσεις Πολλαπλής Επιλογής: Ερωτήσεις δηλαδή στις οποίες ο ερωτώμενος καλείται να προβεί στην επιλογή περισσότερων από μια απαντήσεων (University of Surrey, 2013). Για παράδειγμα:

- ◇ *«Θα ήθελα να μου προσδιορίσετε ποιον από τους παρακάτω τίτλους σπουδών διαθέτετε»:*

Μαθήτρια	☐
Απόφοιτη Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης	☐
Απόφοιτη μεταλυκειακής εκπαίδευσης, ΙΕΚ, ΚΕΚ κλπ.	☐
Κατοχος Πτυχίου ΤΕΙ	☐
Κατοχος Πτυχίου ΑΕΙ	☐
Κατοχος Μεταπτυχιακού	☐

Χρειάζεται να επισημανθεί ότι οι προαναφερθείσες ερωτήσεις κλειστού τύπου αναλύθηκαν μέσα από την συνδρομή της ποσοτικής ανάλυσης και του στατιστικού πακέτου SPSS Statistics 16. (Ρούσσο & Ευσταθίου, 2008).

Ομοίως ερωτήσεις οι οποίες στο ερωτηματολόγιο διατυπώθηκαν ως ανοιχτές, διχοτομικές, ή βαθμονόμησης στην συνέχεια είτε ποσοτικοποιήθηκαν είτε τροποποιήθηκε η κλίμακα τους για την παροχή ασφαλέστερων και πιο συγκεκριμένων ευρημάτων εξαιτίας του μεγάλου φάσματος του δείγματος. Σε κάποιες ερωτήσεις έγινε χρήση τακτικής κλίμακας προκειμένου οι τιμές των μεταβλητών να τακτοποιηθούν κατά σειρά με βάση την ποσότητα ή το μέγεθος, χωρίς τα διαστήματα μεταξύ τους να είναι ίδια (Παπανά, 2014).

Για παράδειγμα:

- ◇ *«Θα ήθελα να μου προσδιορίσετε από ποια ηλικία ξεκινήσατε να παίζετε ποδόσφαιρο;»*

Η συγκεκριμένη ανοιχτή ερώτηση για λόγους εγκυρότητας, ανακατασκευάστηκε με απαντήσεις σε ποσοτική κλίμακα ως εξής:

Οι απαντήσεις κυμάνθηκαν από:

- 1)1-4
- 2)5-8
- 3)9-12
- 4)13-16
- 5)≥17

◇ **«Θα ήθελα να μου απαντήσετε ποιο είναι το υψηλότερο αγωνιστικό επίπεδο που έχετε συμμετάσχει ως παίκτης;»**

Η συγκεκριμένη ανοιχτή ερώτηση για λόγους εγκυρότητας, ανακατασκευάστηκε με απαντήσεις σε ποσοτική κλίμακα ως εξής:

- 1) Έθνη Εθνική
- 2) Ά Εθνική
- 3) Ευρωπαϊκό Εθν. ομάδων
- 4) Παγκόσμιο πρωτάθλημα
- 5) Ολυμπιακοί αγώνες

Οι παρακάτω διχοτομικές ερωτήσεις για λόγους εγκυρότητας, ανακατασκευάστηκαν με απαντήσεις ποσοτικής κλίμακας ως εξής:

◇ **«Θα ήθελα να μου απαντήσετε αν ξεκινήσατε να παίζετε ποδόσφαιρο σε κάποια οργανωμένη ακαδημία ή σε κάποιο τοπικό σύλλογο; Αν όχι, που;»**

- 1)Ακαδημία
- 2)Τοπικός σύλλογος
- 3)Σχολείο
- 4)Γειτονιά

5) Πουθενά από τα παραπάνω

◇ *«Αν ναι, πόσα χρόνια;»*

1) 1 χρόνο

2) 2 χρόνια

3) 3 χρόνια

4) 4 χρόνια

5) 4 και πάνω

◇ *«Αν όχι με τι ασχολείστε;»*

1) Φοιτ. ή μαθήτρια

2) Ερασιτεχνικό άθλημα

3) Εργασία εκτός ποδοσφ.

4) Άνεργη

◇ *«Αν ναι σε ποιόν τομέα; (π.χ διαιτησία, προπονητική, διοίκηση, media, κ.λ.π)»*

1) Προπονητική

2) Media

3) Παίκτρια

4) Διοίκηση

5 Διαιτησία

Επίσης οι συγκεκριμένες ερωτήσεις βαθμονόμησης για λόγους εγκυρότητας, ανακατασκευάστηκαν με απαντήσεις σε ποσοτική κλίμακα ως εξής:

◇ *«Θα ήθελα να μου προσδιορίσετε πόσα έτη αγωνιστικής προϋπηρεσίας διαθέτετε στο χώρο του ποδοσφαίρου;»*

1)1-3

2)4-6

3)7-9

4)10-12

5)13-15

6)>15

◇ *«Θα ήθελα να μου προσδιορίσετε πόσες φορές την εβδομάδα κάνετε προπόνηση με την ομάδα σας»;*

1 φορά

2 φορές

3 φορές

4 φορές

5 φορές

◇ *«Σε τι ποσό κυμαίνονται οι καθαρές απολαβές σας μηνιαίως από το χώρο του ποδοσφαίρου;»*

1) Χωρίς απολαβές

2) 1-300

3) 301-600

4) 601-900

5) 901-1200

6) >1200

Σημειώνεται ότι στην συγκεκριμένη ερώτηση χρησιμοποιήθηκε διαστημική κλίμακα, η οποία αναφέρεται στην μέτρηση αριθμητικών δεδομένων τα οποία ικανοποιούν και την ιδιότητα της διάταξης και απόστασης μεταξύ τους (Cohen, Manion & Morrison,2007).

5.7 Σειρά των ερωτήσεων & θεματικά πεδία του ερωτηματολογίου

Το ερωτηματολόγιο συναποτελέσαν συνολικά 25 ερωτήσεις. Ακολούθως επεξηγείται η αλληλουχία των ερωτήσεων οι οποίες εμπερικλείονται στο ερωτηματολόγιο.

Αρχικά, στη διάταξη της πρώτης ενότητας των ερωτήσεων τοποθετήθηκαν 11 ερωτήσεις οι οποίες άπτονταν των στοιχείων ταυτότητας του δείγματος και

σχετίζονταν με την λήψη πληροφοριών σε σχέση με τα κοινωνικό-δημογραφικά στοιχεία του δείγματος.

Συμπεριλήφθηκαν λοιπόν ερωτήσεις συναφείς με την ηλικία και το εκπαιδευτικό επίπεδο του δείγματος, την έναρξη, τα σημεία & τον τρόπο ενασχόλησης του δείγματος με το ποδόσφαιρο, ερωτήσεις σχετικά με τον βαθμό και το είδος της ενασχόλησης του δείγματος με το ποδόσφαιρο. Ακόμα στην πρώτη ενότητα ερωτήσεων του δείγματος διερευνήθηκε η πρόθεση περαιτέρω επαγγελματικής ενασχόλησης του δείγματος με το ποδόσφαιρο καθώς και οι μισθολογικές ή μη απολαβές του δείγματος.

Στη συνέχεια, στο δεύτερο μέρος του ερωτηματολογίου όπου απτόταν του γυναικείου ποδοσφαίρου και των στοιχείων που το συνθέτουν διατάχθηκαν αρχικά οι πιο εύκολες ερωτήσεις, οι ερωτήσεις δηλαδή επιλέχθηκαν ώστε είναι οι προσήκουσες προκειμένου να προκαλέσουν την ευαισθητοποίηση των ερωτώμενων στο να απαντήσουν και στο τέλος βρίσκονται οι πιο δύσκολες ερωτήσεις ώστε οι ερωτώμενες να ήταν σχετικά δύσκολο να επιδείξουν εφεκτικότητα ή άρνηση στην παροχή απαντήσεων (Robson, 2002).

Αρχικά λοιπόν στην β ενότητα ερωτήσεων συμπεριλήφθηκαν άλλες 14 ερωτήσεις στις οποίες οι ερωτώμενες κλήθηκαν να απαντήσουν σχετικά με τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της γυναικείας ενασχόλησης με το ποδόσφαιρο, τις αιτίες υπό-εκπροσώπησης των γυναικών στο ποδόσφαιρο, της ικανοποίησης ή μη του δείγματος σχετικά με την πορεία του γυναικείου ποδοσφαίρου αλλά και του ζητήματος των μισθολογικών τους απολαβών.

Έπειτα στην β ενότητα ερωτήσεων συμπεριλήφθηκαν ερωτήσεις συναφείς με το ζήτημα της ηγεσίας σε συνάρτηση με το γυναικείο ποδόσφαιρο καθώς και ερωτήσεις ακόμα πιο δύσκολες σχετικά με το θέμα των κατεστημένων αντιλήψεων περί φύλου στον αθλητισμό και της περιορισμένης προβολής από τα media του γυναικείου ποδοσφαίρου αλλά και ερωτήσεις διερεύνησης του βαθμού υστέρησης ή μη της Ελληνίδας ποδοσφαιρίστριας σε σχέση με της συναδέλφους της στο εξωτερικό. Τέλος οι ερωτώμενες κλήθηκαν να απαντήσουν σε σχέση με τις προοπτικές του γυναικείου ποδοσφαίρου σε παγκόσμιο αλλά και σε εθνικό επίπεδο.

Παράλληλα, σημειώνεται ότι το σύνολο των ερωτήσεων οι οποίες κινούνται γύρω από το ίδιο θεματικό πεδίο συγκεντρώνονται σε ενότητες, ενώ ταυτόχρονα οι

γενικές ερωτήσεις προΐστανται των ειδικών ώστε το ερωτηματολόγιο να διέπεται από το στοιχείο της συνοχής και της λογικής και ο συμμετέχοντας να μην αισθάνεται ότι εκτρέπεται η σκέψη του. Έτσι, η πρώτη ενότητα του ερωτηματολογίου απτόταν των κοινωνικών - δημογραφικών στοιχείων του δείγματος και η δεύτερη ενότητα απτόταν των στοιχείων όπου εμφανίζονται συνάφεια με το ζήτημα του γυναικείου ποδοσφαίρου και των στοιχείων τα οποία το συναποτελούν.

Ειδικότερα τα **θεματικά πεδία** διερεύνησης του ερωτηματολογίου ήταν τα ακόλουθα:

Α Ενότητα: Ανάλυση κοινωνικό-δημογραφικών στοιχείων

- Ηλικία & εκπαιδευτικό επίπεδο
- Βαθμός ενασχόλησης του δείγματος με το ποδόσφαιρο
- Είδος ενασχόλησης του δείγματος με το ποδόσφαιρο
- Πρόθεση ενασχόλησης του δείγματος με το ποδόσφαιρο
- Απολαβές του δείγματος από το ποδόσφαιρο

Β Ενότητα: γυναικείο ποδόσφαιρο & στοιχεία που το συνθέτουν

- Χαρακτηριστικά γνωρίσματα της γυναικείας ενασχόλησης με το ποδόσφαιρο
- Αιτίες υπό-εκπροσώπησης των γυναικών στο ποδόσφαιρο
- Ικανοποίηση ή μη του δείγματος σχετικά με την πορεία του γυναικείου ποδοσφαίρου
- Ικανοποίηση ή μη του δείγματος σχετικά με το ζήτημα των μισθολογικών απολαβών από το χώρο του γυναικείου ποδοσφαίρου
- Ηγεσία & γυναικείο ποδόσφαιρο
- Κατεστημένες αντιλήψεις περί φύλου στον αθλητισμό & περιορισμένη προβολή από τα media του γυναικείου ποδοσφαίρου
- Βαθμός υστέρησης ή μη της Ελληνίδας ποδοσφαιρίστριας σε σχέση με τις συναδέλφους τους στο εξωτερικό
- Προοπτικές του Γυναικείου ποδοσφαίρου σε παγκόσμιο αλλά και σε εθνικό επίπεδο

5.8 Ζητήματα εγκυρότητας & αξιοπιστίας της έρευνας

Σύμφωνα με Bryman (2012) η εγκυρότητα της έρευνας συνίσταται στην ακεραιότητα των εξαγομένων αποτελεσμάτων της έρευνας, ενώ η αξιοπιστία σχετίζεται με ζητήματα συναφή με την εμπιστοσύνη και την αλήθεια των δεδομένων. Σε αυτή τη μελέτη, η δημιουργία και σύνθεση του ερωτηματολογίου της έρευνας εφαρμόστηκε με δομική εγκυρότητα. Επιπλέον οι ερωτήσεις της μελέτης δομήθηκαν αφού πρώτα μελετήθηκε ενδελεχώς η βιβλιογραφική της ανασκόπηση ώστε τα θεματικά πεδία διερεύνησης του ερωτηματολογίου να βρίσκονται σε αλληλουχία με τους θεωρητικούς στόχους της έρευνας και συνεκδοχικά με την βιβλιογραφική ανασκόπηση (Creswell, 2009). Επιπλέον το ερωτηματολόγιο αρχικά διαμοιράστηκε και σε πιλοτική βάση σε 10 άτομα, γεγονός που συνιστά ένα επιπλέον στοιχείο ότι το εργαλείο της έρευνας λειτούργησε επαρκώς (Bryman, 2012).

Επιπλέον υπήρχε εκτεταμένη σχέση της ερευνήτριας με το χώρο για τον οποίο διεξήχθη η έρευνα καθώς η ερευνήτρια είναι προπονήτρια παιδών στην ομάδα του Ολυμπιακού Συνδέσμου Φιλάθλων Πειραιά. Κατά συνέπεια μέσω των προαναφερθέντων τρόπων διασφαλίστηκε η οικειότητα της ερευνήτριας με το χώρο του ποδοσφαίρου και συνεκδοχικά η εξοικείωση της με το ερευνητικό πεδίο της έρευνας. Παράλληλα με τον προαναφερθέντα τρόπο εξασφαλίστηκε η εμπιστοσύνη των προσώπων που εμπλέκονται στην έρευνα προκειμένου να μην υπάρξουν παρανοήσεις οι οποίες θα μπορούσαν να ζημιώσουν το αποτέλεσμα της ερευνητικής διαδικασίας.

Σε γενικές γραμμές η δόμηση εγκυρότητας στη χρήση μεικτών μεθόδων έρευνας είναι απαραίτητο να ενσωματώνεται ώστε η ανάλυση των δεδομένων να διεξάγεται κάτω από τα ίδια μέτρα των μεταβλητών. Συνεπώς προκειμένου η ερευνήτρια να είναι βέβαιη ότι σε σημαίνοντα βαθμό τα αποτελέσματα του συγκερασμού ποιοτικής και ποσοτικής ανάλυσης προσέφεραν έγκυρα αποτελέσματα προχώρησε και σε αντιστοίχιση και συσχέτιση των ευρημάτων της με τα θεωρητικά δεδομένα της βιβλιογραφικής ανασκόπησης στην ενότητα των συμπερασμάτων της έρευνας αντιπαραβάλλοντας της υποθέσεις της έρευνας με θεωρητικά ευρήματα.

5.9 Προβλήματα στη διεξαγωγή της έρευνας

Γενικά η έρευνα κύλησε χωρίς προβλήματα καθώς οι ομάδες έδειξαν ιδιαίτερη προθυμία να συμπληρώσουν τα ερωτηματολόγια. Ενδεχόμενο πρόβλημα της έρευνας αποτέλεσε η έγκαιρη αποστολή των ερωτηματολογίων στην ερευνήτρια δεδομένου του περιορισμένου χρόνου ανάλυσης των δεδομένων της έρευνας.

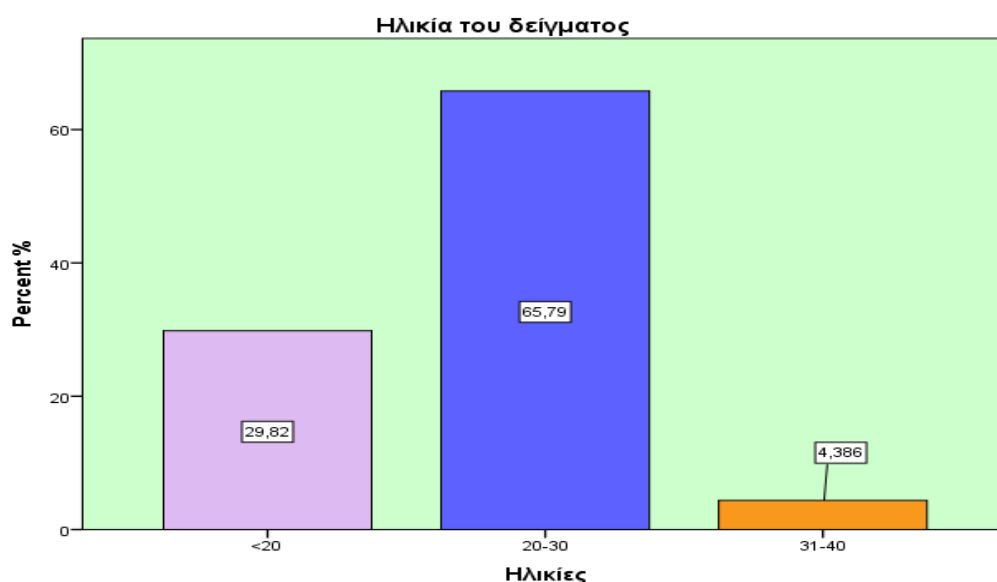
Επίσης παρόλο που διαμοιραστήκαν 150 ερωτηματολόγια τελικά 114 κριθήκαν έγκυρα καθώς αρκετές ερωτώμενες λόγω της έλλειψης φυσικής παρουσίας της ερευνήτριας στην συμπλήρωση των ερωτηματολογίων απέφυγαν να συμπληρώσουν με τη δέουσα προσοχή μεγάλο φάσμα των ερωτήσεων του ερωτηματολογίου με αποτέλεσμα αυτά να μην μπορούν να συμπεριληφθούν στην ποιοτική και ποσοτική ανάλυση.

Κεφάλαιο 6: Ευρήματα της έρευνας

6.1 Α Ενότητα: Ανάλυση κοινωνικό-δημογραφικών στοιχείων

6.1.1 Ηλικία & εκπαιδευτικό επίπεδο

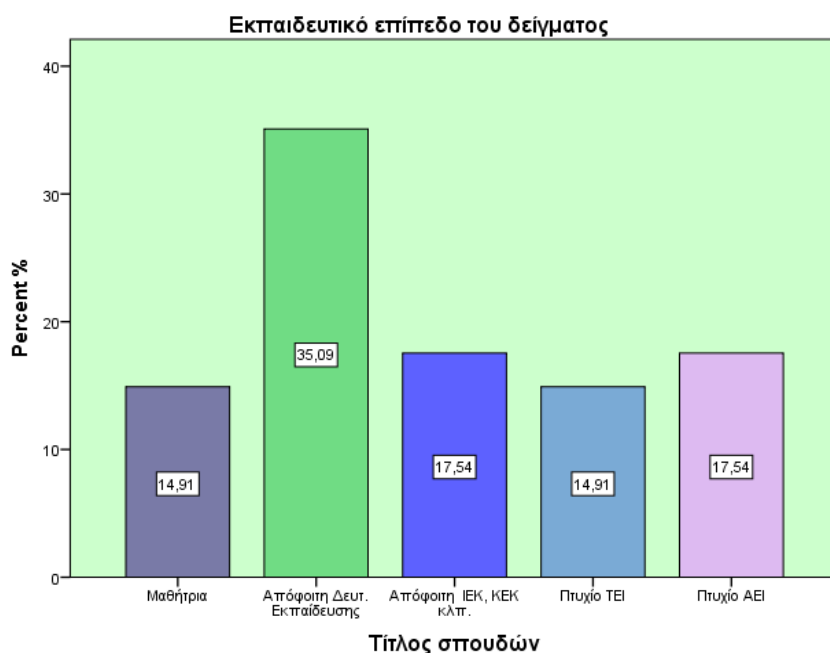
Το δείγμα της παρούσας μελέτης στην συντριπτική του πλειοψηφία τοποθετείται σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας στην ηλικιακή κατηγορία των 25-30 ετών γεγονός που εκφράζεται ποσοστιαία ως 65,79% (Σχήμα 1). Ταυτόχρονα ένα εξίσου σημαντικό ποσοστό του δείγματος είναι μέχρι 20 ετών τουτέστιν το 29,82% του δείγματος. Σημειώνεται ότι μόνο το ήσσονος ποσοστό του 4,4 % περίπου απάντησε ότι βρίσκεται στην ηλικιακή κατηγορία των 31-40 ετών.

Σχήμα 1: Ηλικιακή κατηγοριοποίηση του δείγματος

Σε ότι αφορά το εκπαιδευτικό επίπεδο του δείγματος αξίζει να σημειωθεί ότι το δείγμα στην συντριπτική του πλειοψηφία είναι απόφοιτες δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης κάτι που δηλαδή ποσοστιαία μεταφράζεται στο 35,09%. Ένα βέβαια εξίσου αξιόλογο ποσοστό της τάξης του 17,54% είναι απόφοιτες Πανεπιστημιακής εκπαίδευσης όπως και άλλο ένα 14,91% του δείγματος διαθέτουν πτυχίο Τεχνολογικής εκπαίδευσης. Όλα αυτά κατατείνουν στο γεγονός του ότι πλέον το εκπαιδευτικό επίπεδο των γυναικών οι οποίες ασχολούνται με το ποδόσφαιρο έχει

αυξηθεί σε σημαίνοντα βαθμό. Πιο εξειδικευμένα στοιχεία σε ότι άπτεται του εκπαιδευτικού επιπέδου του δείγματος παρέχονται μέσω του Σχήματος 2.

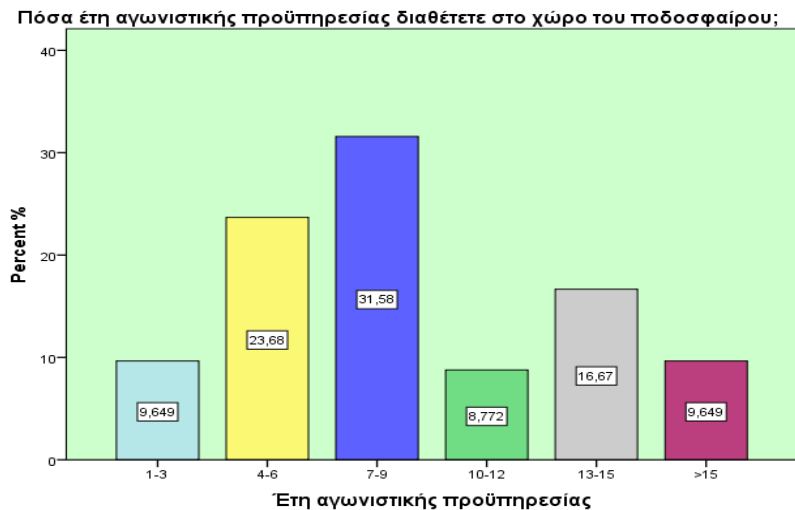

Σχήμα 2: Εκπαιδευτικό επίπεδο του δείγματος

6.1.2 Έναρξη, σημεία & τρόπος ενασχόλησης του δείγματος με το ποδόσφαιρο

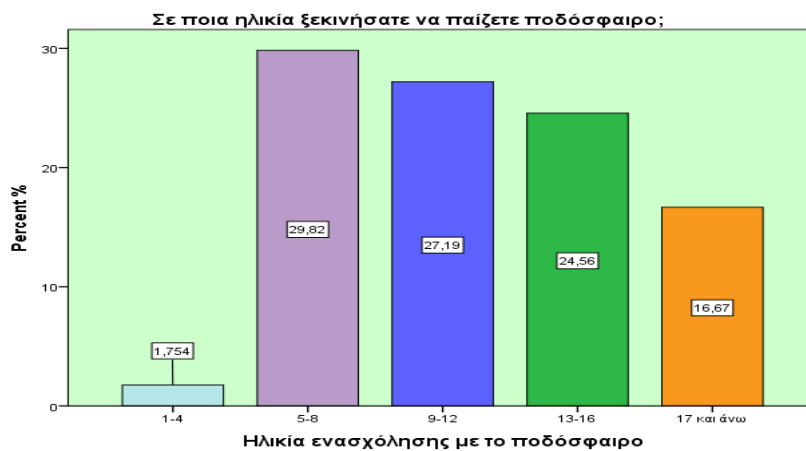
Αξίζει να σημειωθεί ότι η συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος διαθέτει από 7-9 έτη αγωνιστικής προϋπηρεσίας σε ποσοστό 31,58%. Ταυτόχρονα επισημαίνεται και ένα σημαντικό ποσοστό της τάξεως του 16,67% του δείγματος όπου ασχολείται με το ποδόσφαιρο περίπου 13-15 έτη ενώ δεν θα πρέπει να παραλειφτεί η μνεία και στο σημαίνον ποσοστό της τάξεως του 9,649% του δείγματος όπου διαθέτει προϋπηρεσία στο αθλητικό πεδίο η οποία υπερβαίνει και τα 15 έτη (Σχήμα 3).

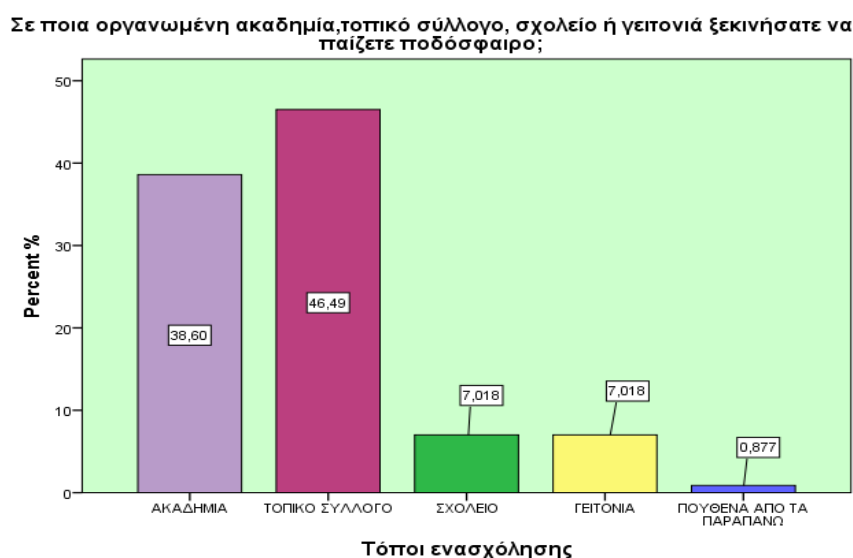
Σχήμα 3: Αγωνιστική προϋπηρεσία του δείγματος

Σύμφωνα με τα ευρήματα της παρούσας μελέτης το 29,82% του δείγματος σε ηλικία 5-8 ετών ξεκίνησε την ενασχόληση του με το ποδόσφαιρο ενώ ένα εξίσου σημαντικό ποσοστό της τάξης του 27,19% του δείγματος άρχισε σε ηλικία 9-12 ετών να ασχολείται με το πεδίο του ποδοσφαίρου. Ταυτόχρονα επισημαίνεται και ένα 24,56% του δείγματος που σε εφηβικό στάδιο ξεκίνησε την ενασχόληση του με το ποδόσφαιρο σε ηλικία δηλαδή 13-16 ετών. Επιπλέον επισημαίνεται ότι υφίσταται και άλλο ένα ποσοστό περίπου της τάξης του 17% το οποίο άρχισε κάπως πιο όψιμα την ενασχόληση με το ποδοσφαιρικό πεδίο τουτέστιν σε ηλικία 17 ετών και πάνω. Εντύπωση όμως προκαλεί στην ερευνήτρια ότι υφίσταται και ένα ποσοστό της τάξης του 1,754% όπου άρχισε να ασχολείται ιδιαίτερα πρώιμα με το ποδόσφαιρο από την ηλικία δηλαδή 1-4 ετών (Σχήμα 4).

Σχήμα 4: Ηλικία έναρξης ενασχόλησης του δείγματος με το ποδόσφαιρο

Σε αλληλουχία με τα παραπάνω το δείγμα της παρούσας μελέτης ξεκίνησε να ασχολείται με το ποδοσφαίρου σε ποσοστό 46,49% σε κάποιο τοπικό σύλλογο και σε ποσοστό 36,80% σε κάποια οργανωμένη ποδοσφαιρική ακαδημία γεγονός το οποίο κατατείνει πως κατά κύριο λόγο οι τοπικοί σύλλογοι των ομάδων και οι ποδοσφαιρικές ακαδημίες συνιστούν τα φυτώρια του ποδοσφαίρου. Αξίζει να σημειωθεί ότι τα σχολεία και οι γειτονιές συνιστούν σημεία έναρξης ενασχόλησης του δείγματος με το ποδόσφαιρο σε συντριπτικά μικρότερο ποσοστό που κυμαίνεται περίπου στο 7% (Σχήμα 5).

Σχήμα 5: Σημεία έναρξης ενασχόλησης του δείγματος με το ποδόσφαιρο

Ταυτόχρονα το δείγμα στην συντριπτική του πλειοψηφία σε ποσοστό δηλαδή που αγγίζει το 88,6 % δήλωσε ότι η ενασχόληση του με το χώρο του ποδοσφαίρου κυμαίνεται σε ερασιτεχνικό επίπεδο. Εντύπωση προκαλεί ότι μόνο ένα 11.40% των ερωτώμενων απάντησε ότι ασχολείται σε επαγγελματικό επίπεδο με το χώρο του ποδοσφαίρου (Σχήμα 6).

Σχήμα 6: Επίπεδο ενασχόλησης του δείγματος με το ποδόσφαιρο

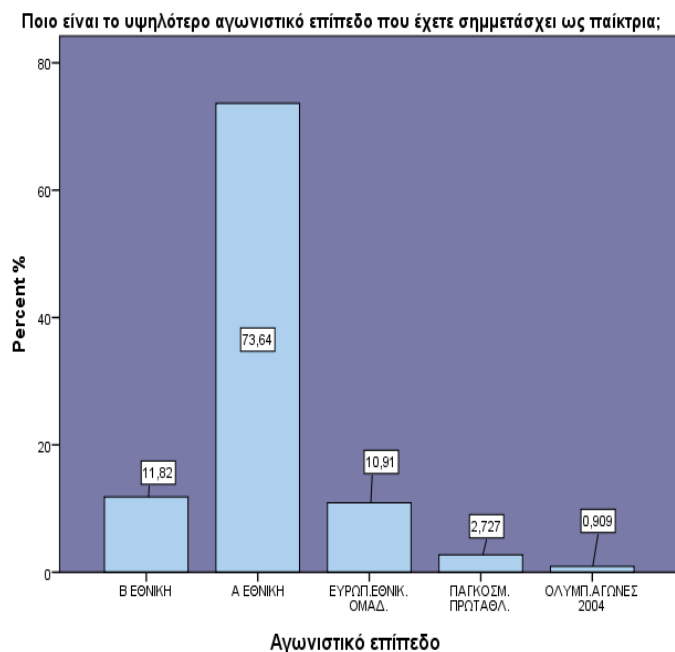
6.1.3 Βαθμός ενασχόλησης του δείγματος με το ποδόσφαιρο

Ταυτόχρονα όπως προκύπτει από τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας το δείγμα αν και στην συντριπτική του πλειοψηφία ασχολείται ερασιτεχνικά με το ποδόσφαιρο εντούτοις σε ποσοστό 40,35% δήλωσε ότι προπονείται 3 φορές την εβδομάδα ενώ ένα εξίςου 35,96 των ερωτώμενων προπονείται 4 φορές σε εβδομαδιαία βάση. Επίσης επισημαίνεται και άλλο ένα σημαντικό 12,28% του δείγματος το οποίο προπονείται μέχρι και 5 φορές την εβδομάδα. Σημειώνεται ότι μόνο ένα 3.509% του δείγματος προπονείται μόνο μια φορά την εβδομάδα όπως και ένα 7,895% του δείγματος το οποίο δήλωσε ότι η συχνότητα των προπονήσεων του δεν υπερβαίνει τις δυο φορές σε εβδομαδιαία βάση (Σχήμα 7).

Σχήμα 7: Συχνότητα προπονήσεων του δείγματος

Σε ότι άπτεται του αγωνιστικού επιπέδου του δείγματος της παρούσας μελέτης χρήζει επισήμανσης το γεγονός του ότι το 73,64% των ερωτώμενων δραστηριοποιούνται σε ομάδες της Α Εθνικής κατηγορίας ενώ μόνο ένα 10,91% έχει συμμετάσχει σε ευρωπαϊκά πρωταθλήματα και αντίστοιχα μόνο ένα 2,727 % σε παγκόσμια πρωταθλήματα. Επιπλέον επισημαίνεται ότι υφίσταται και ένα 11,82% του δείγματος το οποίο παίζει ποδόσφαιρο σε ομάδες της Β Εθνικής κατηγορίας. Παράλληλα εντύπωση προκαλεί στην ερευνήτρια το γεγονός του ότι μετά βίας ένα 0,909% των ερωτώμενων απάντησε ότι έχει συμμετάσχει και στους Ολυμπιακούς αγώνες του 2004 (Σχήμα 8).

Σχήμα 8: Αγωνιστικό επίπεδο του δείγματος

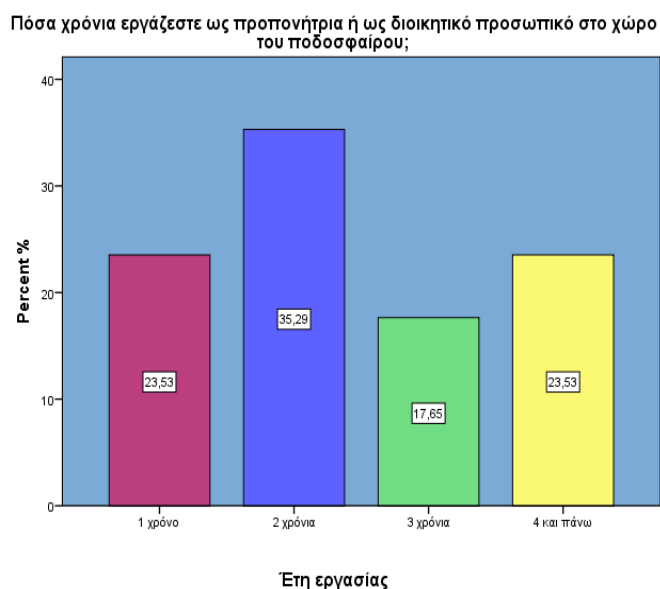
6.1.4 Είδος ενασχόλησης του δείγματος με το ποδόσφαιρο

Ακόμα αξίζει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στο γεγονός του ότι μόνο το 14,91% των ερωτώμενων απάντησαν καταφατικά στο ερώτημα του αν ταυτόχρονα με το ποδόσφαιρο ασχολούνται είτε ως διοικητικά στελέχη του ποδοσφαίρου είτε ως προπονήτριες. Συνεκδοχικά το δείγμα στην συντριπτική του πλειοψηφία σε ποσοστό δηλαδή της τάξεως του 85,09% δραστηριοποιείται μόνο ως αθλήτρια στο ποδοσφαιρικό πεδίο χωρίς να απασχολείται περαιτέρω είτε σε κάποια διοικητική θέση του ποδοσφαίρου είτε στο προπονητικό πεδίο (Σχήμα 9).

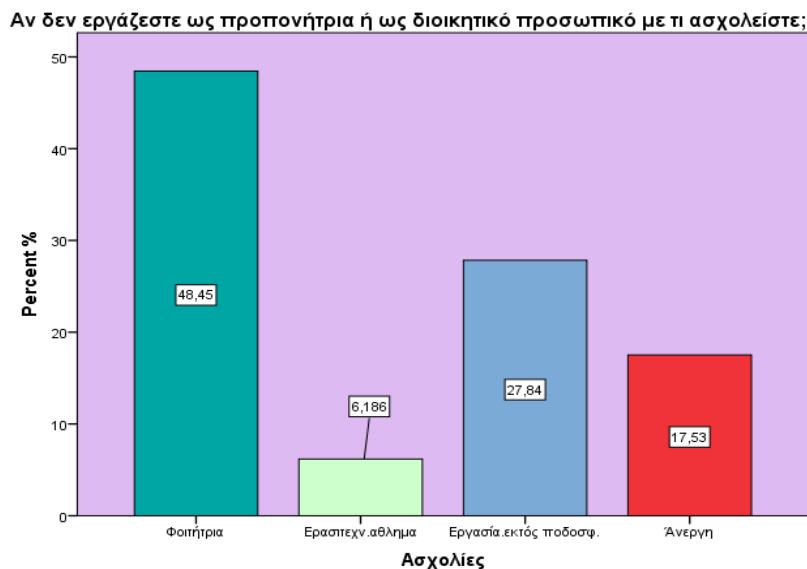
Σχήμα 9: Περαιτέρω ή μη ενασχόληση του δείγματος με το χώρο του ποδοσφαίρου

Ιδιαίτερη έμφαση επίσης αξίζει να δοθεί στο γεγονός του ότι το δείγμα της τάξεως του 14,91% το οποίο δήλωσε ότι πέραν της αθλητικής ενασχόλησης του με το ποδόσφαιρο εργάζεται ταυτόχρονα και ως προπονήτρια ή ως διοικητικό προσωπικό απάντησε πως ασχολείται στα επιπρόσθετα πεδία αυτά για διάστημα δυο ετών σε ποσοστό 35,29% και για διάστημα 3 ετών σε ποσοστό 17,65%. Παράλληλα υφίσταται και ένα ποσοστό της τάξεως του 23,53% όπου δήλωσε ότι απασχολείται επιπλέον στο πεδίο της προπονητικής ή της διοίκησης για διάστημα που υπερβαίνει τα 4 έτη και πάνω. Τέλος επισημάνθηκε και άλλο ένα ποσοστό της τάξεως του 23,53% όπου σύμφωνα με τις δηλώσεις του απασχολείται μόλις ένα χρόνο στα επιπλέον πεδία της προπονητικής ή της διοίκησης. (Σχήμα 10).

Σχήμα 10: Έτη εργασίας του δείγματος σε προπονητικό ή διοικητικό επίπεδο

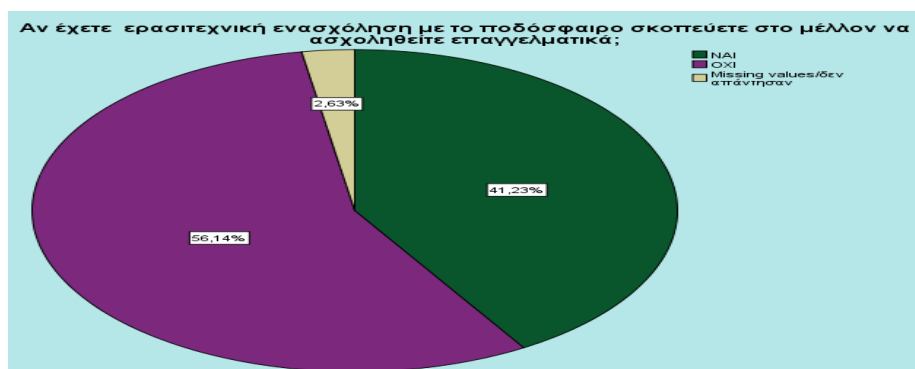
Ακόμα αξίζει να τονιστεί ότι το διόλου ευκαταφρόνητο ποσοστό της τάξεως του 85,09% το οποίο δήλωσε ότι δεν ασχολείται αμιγώς με το ποδοσφαιρικό πεδίο σε ποσοστό 48,45% είναι φοιτήτριες, είτε δήλωσε ότι απασχολείται σε εργασιακό πεδίο εκτός ποδοσφαίρου επαγγελματικά σε ποσοστό της τάξεως του 27,84%. Ακόμα ένα καθόλου ήσσονος ποσοστό της τάξεως του 17,53% δήλωσε ότι είναι άνεργες ενώ ένα μικρότερο ποσοστό της τάξεως του 6,186% ασχολείται επιπλέον ερασιτεχνικά και με ένα άθλημα εκτός του ποδοσφαίρου (Σχήμα 11).

Σχήμα 11: Ασχολίες εκτός ποδοσφαιρικού πεδίου του δείγματος

6.1.5 Πρόθεση περαιτέρω ενασχόλησης του δείγματος με το ποδόσφαιρο

Σε ότι άπτεται της διερεύνησης του πεδίου πρόθεσης ενασχόλησης του δείγματος με το ποδόσφαιρο χρήζει επισήμανσης ότι η καταγραφή της θετικής και αρνητικής πρόθεσης του δείγματος για περαιτέρω ενασχόληση με το χώρο του ποδοσφαίρου είναι σχεδόν ισόποσα διαμοιρασμένη ενώ κατεγράφη και ένα ποσοστό της τάξεως του 2,63% όπου απέφυγε να απαντήσει στην εν λόγω ερώτηση. Συνεκδοχικά το δείγμα σε ποσοστό 41,23% απάντησε καταφατικά σε σχέση με τη πρόθεση του για περαιτέρω ενασχόληση με το χώρο του ποδοσφαίρου ενώ ένα 56,14% απάντησε αρνητικά όπως διαφαίνεται στο παρακάτω σχήμα (12).

Σχήμα 12: Διερεύνηση της πρόθεσης επαγγελματικής ενασχόλησης του δείγματος με το ποδόσφαιρο

Συνακολούθως το μέρος του δείγματος όπου εξεδήλωσε την επιθυμία περαιτέρω επαγγελματικής ενασχόλησης με το ποδόσφαιρο διαμοιράζεται κατά κύριο λόγο στους τομείς της προπονητικής σε ποσοστό 57,58% ενώ δεύτερα και τρίτα στην προτίμηση του δείγματος έρχονται το αμιγώς αθλητικό πεδίο της επαγγελματικής ενασχόλησης ως παίκτριες δηλαδή σε ποσοστό 15,56% και το διαιτητικό πεδίο σε ποσοστό 11,11%. Παράλληλα επισημαίνεται ότι μόνο ένα 8,9% περίπου του δείγματος εξεδήλωσε την πρόθεση του για να ασχοληθεί με το διοικητικό πεδίο του ποδοσφαίρου ενώ μόνο ένα περίπου 6,7% δήλωσε ότι επιθυμεί να ασχοληθεί επαγγελματικά με το τομέα των media δηλαδή με το θέμα της επαγγελματικής προβολής του ποδοσφαίρου (Σχήμα 13).

Σχήμα 13: Επιθυμητοί τομείς ενασχόλησης του δείγματος με το ποδόσφαιρο

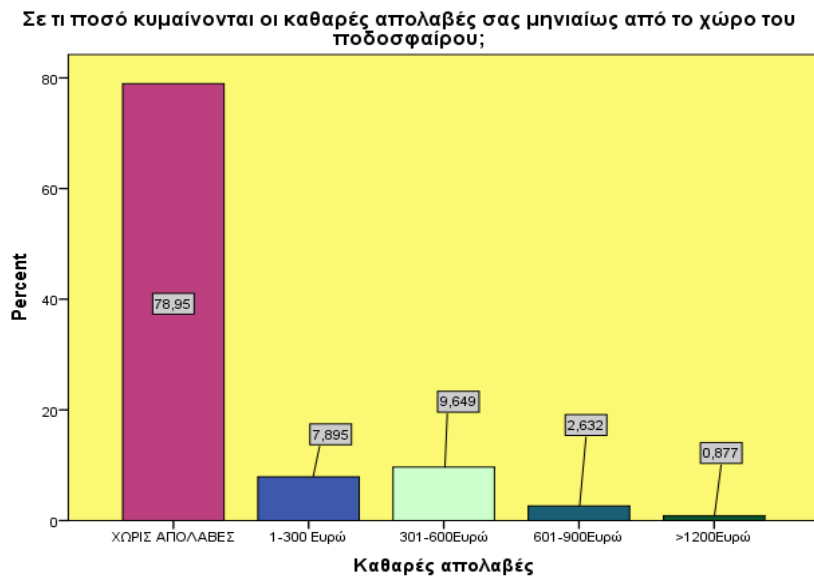
6.1.6 Απολαβές του δείγματος από το ποδόσφαιρο

Διερευνώντας τις απαντήσεις του δείγματος σχετικά με το ποσό των καθαρών απολαβών εντύπωση προκαλεί ότι η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτώμενων δήλωσε ότι σε ποσοστό που προσεγγίζει το 80% (78,95%) απασχολείται στο ποδοσφαιρικό πεδίο χωρίς να λαμβάνει καθόλου απολαβές γεγονός που κατατείνει πως ακόμα στην Ελλάδα το γυναικείο ποδόσφαιρο δεν χαίρει της εκτίμησης, της προσοχής και της αναγνωσιμότητας που του αναλογεί.

Ειδικότερα ένα 7,895% του δείγματος δήλωσε ότι τα ποσά των καθαρών απολαβών του κυμαίνονται στην τάξη του ορίου των 300 ευρώ ενώ ένα άλλο 9,649% προσεγγίζει μισθολογικά την τάξη ανάμεσα στα 300-600 ευρώ μηνιαίως. Ταυτόχρονα μόνο ένα ιδιαίτερα χαμηλό ποσοστό της τάξης δηλαδή του 2,632%

δήλωσε ότι οι απολαβές του από την ενασχόληση του με το ποδόσφαιρο βρίσκονται μεταξύ 600-900 ευρώ την στιγμή που υφίσταται και μόνο ένα απειροελάχιστο ποσοστό της τάξης του 0,877% όπου μισθολογικά ενδέχεται να υπερβαίνει τα 1200 ευρώ σε μηνιαία βάση (Σχήμα 14).

Σχήμα 14: Καθαρές απολαβές του δείγματος

6.2 Β Ενότητα: γυναικείο ποδόσφαιρο & στοιχεία που το συνθέτουν

6.2.1 Χαρακτηριστικά γνωρίσματα της γυναικείας ενασχόλησης με το ποδόσφαιρο

Το δείγμα της παρούσας μελέτης αναγνωρίζει ως κυρίαρχο στοιχείο της γυναικείας ενασχόλησης με το ποδόσφαιρο το στοιχείο του πάθους καθώς και τα στοιχεία της υψηλής κατάρτισης τεχνικής όπως και της ταχείας τακτικής αντίληψης. Επιπλέον αποδίδει ιδιαίτερη έμφαση στα στοιχεία της αυτοπεποίθησης του ταλέντου, της αγάπης για το εν λόγω άθλημα, της μαχητικότητας, της οξυδέρκειας, της ταχύτητας, της επίδειξης δύναμης της πειθαρχίας καθώς και της σύναψης δεσμών φιλίας μεταξύ των αθλητριών του γυναικείου ποδοσφαίρου.

«Υψηλή κατάρτιση τεχνικής» (0.1.), (0.2.), (0.4.), (0.6.), (0.7.), (0.20.), (0.31.).

«Γρήγορη τακτική αντίληψη» (0.2), (0.4), (0.5), (0.7.), (0.30), (0.31.), (0,42.), (0,88.), (0.89.).

«Εξυπνάδα» (0.3), (0.4), (0.5), (0.7), (0,41.).

«Πάθος» (0.6), (0.7), (0.11), (0.13), (0.15), (0.19.), (0.21.), (0.22.), (0.23.), (0.24.), (0.25), (0.27), (0.28), (0.29), (0.32.), (0.41.), (0.52), (0.66), (0.76.), (0.88.), (0.89.), (0.102), (0.103), (0.108.), (0.111.)

«Αυτοπεποίθηση» (0.6), (0.76), (0.103.).

«Δυναμικότητα» (0.8), (0.11), (0.15), (0.19.), (0.25.), (0.26.), (0.76.), (0.91.)

«Πειθαρχία».(0,88), (0.89), (0.91.).

«Φιλία» (0.108.)

Ταυτόχρονα οι ερωτώμενες δεν παραλείπουν να επισημάνουν ότι η άθληση σε αδρές γραμμές δύναται να προσδώσει αισιοδοξία και ευεξία καθώς συνδράμει και στην αντιμετώπιση των διαφόρων προβλημάτων τα οποία ανακύπτουν στην καθημερινότητα. Επίσης το δείγμα επισήμανε ότι οι γυναίκες ποδοσφαιρίστριες διέπονται από τα στοιχεία της περισσότερης αυτοπεποίθησης του πάθους καθώς και της δημιουργίας ομαδικού πνεύματος με στόχο την επίτευξη της καλής πορείας της ομάδας με την οποία αγωνίζονται. Ταυτόχρονα όμως το δείγμα δεν παραλείπει να επισημάνει ότι σε ορισμένες περιπτώσεις οι γυναίκες αγωνίζονται ούσες διαζώντως ανταγωνιστικές γεγονός που ενδέχεται να συναρτάται με το προαναφερθέν πάθος

τους για το ποδόσφαιρο. Επιπλέον μέρος του δείγματος δεν διστάζει να επισημάνει ότι σε κάποιες περιπτώσεις οι γυναίκες που ασχολούνται με το ποδόσφαιρο δεν διέπονται ιδιαίτερα από το στοιχείο της θηλυπρέπειας.

«Οι γυναίκες παίζουν ποδόσφαιρο με πολύ πάθος αφοσίωση, αλλά και ανταγωνιστικότητα...».(0.42.)

«Η άθληση γενικά προσδίδει αισιοδοξία και ευεξία και βοηθάει στην αντιμετώπιση όποιων προβλημάτων στην καθημερινή ζωή. Οι γυναίκες ποδοσφαιρίστριες έχουν περισσότερη αυτοπεποίθηση, πάθος και ομαδικό πνεύμα».(0.106.)

«...Επίσης έχω παρατηρήσει ανδροπρέπεια στις γυναίκες που ασχολούνται με το ποδόσφαιρο στην Ελλάδα».(0.107.)

6.2.2 Αιτίες υπό-εκπροσώπησης των γυναικών στο ποδόσφαιρο

Το δείγμα της παρούσας έρευνας προέβη στην αναγνώριση πλείστων όσων αιτιών πλημμελούς παρουσίας του γυναικείου φύλου στο ποδοσφαιρικό πεδίο. Συνεκδοχικά οι ερωτώμενες απέδωσαν ιδιαίτερη έμφαση στο γεγονός του ότι το γυναικείο ποδόσφαιρο δεν χαίρει της ίδιας προβολής και αναγνωσιμότητας και κατ' επέκταση ούτε της ίδιας χρηματικής ενίσχυσης και προώθησης συγκριτικά με το ανδρικό ποδόσφαιρο. Επίσης εστίασαν στο γεγονός του ότι υφίστανται εξαιτίας της περιορισμένης προβολής του γυναικείου ποδοσφαίρου λιγότεροι σύλλογοι και πλημμελείς υποδομές ενώ παράλληλα η έλλειψη χρηματοδότησης συμβάλλει και στη δημιουργία του φαινομένου αδυναμίας των υφιστάμενων γυναικείων ομάδων να προσελκύσουν νέες παίκτριες.

«Δεν υπάρχει προβολή» (0.1), (0.2.), (0.21.), (0.91.), (0.102.).

«Δεν χρηματοδοτούνται οι γυναικείες ομάδες ώστε να προσελκύσουν παίκτριες»(0.4.)

«Δεν χρηματοδοτούνται οι ομάδες, δεν υπάρχει προβολή» (0.5), (0.52.), (0.76.)

«Κακή διαφήμιση» (0.7.).

«Λιγότεροι σύλλογοι» (0.9.).

«Δεν υπάρχει προβολή του γυναικείου ποδοσφαίρου, η κοινωνία δεν το υπο-στηρίζει όσο θα έπρεπε» (0.10), (0.103), (0.108.).

Ταυτόχρονα σημαντικό μέρος των ερωτώμενων εστιάζει στην ύπαρξη των υφιστάμενων στερεοτυπών, στις κατεστημένες δηλαδή σεξιστικές αντιλήψεις της κοινωνίας περί φύλου οι οποίες οδήγησαν και σε περαιτέρω κατηγοριοποίηση των αθλημάτων σε ανδρικά και γυναικεία αλλά και σε κοινωνικό αποκλεισμό των γυναικών. Το δείγμα δεν παρέλειψε να τονίσει μετ' επιτάσεως ότι οι γυναίκες αθλήτριες του ποδοσφαιρικού κλάδου αντιμετωπίζονται αρκετές φορές με ρατσιστική διάθεση από μέρους της κοινωνίας ενώ σε αρκετές περιπτώσεις οι ίδιοι οι γονείς αποτρέπουν τα κορίτσια να ασχοληθούν με το ποδόσφαιρο θεωρώντας το πως συνιστά κατ' εξοχήν ανδρικό άθλημα και πως συνακόλουθα δεν υπάρχουν γυναικείες Ακαδημίες ποδοσφαίρου. Το δείγμα δηλαδή έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στο γεγονός του ότι οι γονείς είναι εκείνοι οι οποίοι παροτρύνουν μόνο τα αγόρια να ασχοληθούν με το ποδόσφαιρο ενώ ταυτόχρονα υπάρχει μεγάλο εύρος αθλημάτων τα οποία θεωρείται ότι προσεγγίζουν καλύτερα τη γυναικεία φύση.

Ίσως το θεωρούν ανδρικό άθλημα δεν είναι τόσο αναγνωρισμένο στις γυναίκες (0.6.), (0.107.).

«Ο κοινωνικός αποκλεισμός και η δημόσια κατακραυγή λόγω των στερεότυπων που έχει βαθιά ριζωμένα η ελληνική κοινωνία που έχουν να κάνουν με σεξιστικές διακρίσεις και κατηγοριοποιήσεις των αθλημάτων σε αντρικά και γυναικεία». (0.111.).

«Ρατσισμός, δεν υπάρχει προβολή» (0.11).

«Φοβούνται να παίζουν λόγω του ρατσισμού που επικρατεί στο όνομα του ποδοσφαίρου» (0.12.), (0.106.).

«Πολλοί το θεωρούν ανδρικό άθλημα»(0.21.), (0.22.), (0.103.).

«Γιατί οι γονείς δεν αφήνουν τα κορίτσια να παίζουν, γιατί πιστεύουν ότι είναι αντρικό και δεν υπάρχουν ακαδημίες κοριτσιών. (0.23.), (0.24.).

«Υπάρχουν προκαταλήψεις – στερεότυπα που επηρεάζουν το όλο θέμα» (0.26.).

«Δεν ξέρω κατά πόσο φταίνε οι ιδέες και η αντίληψη ότι το ποδόσφαιρο είναι αντρικό άθλημα και τα λοιπά. Ακόμα και το γεγονός ότι οι γονείς από μόνοι του προωθούν τα αγόρια τους προς το ποδόσφαιρο είναι μια βασική αιτία». (0.39.).

«Υπάρχουν πολλά αθλήματα που είναι πιο κοντά στη γυναικεία φύση»(0.20.).

Επιπρόσθετα το δείγμα της παρούσας έρευνας ανάμεσα στις αιτίες υποεκπροσώπησης των γυναικών στο χώρο του ποδοσφαίρου ανέφερε πως αποτρεπτικά

δρα και το γεγονός του ότι στην Ελλάδα το γυναικείο ποδόσφαιρο είναι ανεπτυγμένο σε ερασιτεχνική βάση, είναι ελάχιστα προβεβλημένο καθώς θεωρείται ότι δεν είναι τόσο κερδοφόρο όσο το ανδρικό ποδόσφαιρο ενώ παράλληλα η έλλειψη κρατικής ενίσχυσης και κρατικής χρηματοδότησης εμποδίζει την δημιουργία και ανάπτυξη περισσότερων συλλόγων. Επιπλέον οι ερωτώμενες δεν παρέλειψαν να αναφερθούν στο γεγονός του ότι οι γυναίκες που ασχολούνται με το ποδόσφαιρο στην συντριπτική τους πλειοψηφία δεν αμείβονται με αποτέλεσμα να είναι αναγκασμένες να απασχολούνται επαγγελματικά σε άλλα πεδία προκειμένου να εξασφαλίσουν τα προς το ζην.

«Δεν πληρώνονται και αναγκάζονται να δουλεύουν για να ζήσουν» (0.15.).

«Το γυναικείο ποδόσφαιρο είναι ερασιτεχνικό» (0.27.).

«Το γεγονός ότι δεν είναι επαγγελματικό» (0.28.).

«Δεν υπάρχουν απολαβές, δεν υπάρχουν αρκετές εγκαταστάσεις, δεν υπάρχει μέλλον για το γυναικείο ποδόσφαιρο (επαγγελματική αποκατάσταση)» (0.29.)

Παράλληλα υπήρχε και ένα άλλο μέρος του δείγματος το οποίο εστίασε σε φυσικά αίτια ύπο-εκπροσώπησης του ποδοσφαίρου από το γυναικείο φύλο αναφερόμενο στο ζήτημα περιορισμένων αντοχών των γυναικών συγκριτικά με τους άνδρες σε συνδυασμό με το γεγονός ότι σε κάποιες περιπτώσεις οι γυναίκες δεν δείχνουν τόση εμπιστοσύνη στην ανάπτυξη των δυνατοτήτων τους. Σε γενικές γραμμές όμως οι αιτίες περιορισμένης παρουσίας των γυναικών στο πεδίο του ποδοσφαίρου συνοψίζονται στην έλλειψη οικονομικής ενίσχυσης, διαφημιστικής προβολής, αναγνωρισιμότητας αλλά και στο θέμα της ρατσιστικής τάσης της κοινωνίας έναντι των γυναικών που ασχολούνται με το ποδόσφαιρο.

«Δεν είναι τόσο δυνατές και γρήγορες» (03), (0.6),(0.7.), (0.20.),(0.31.)

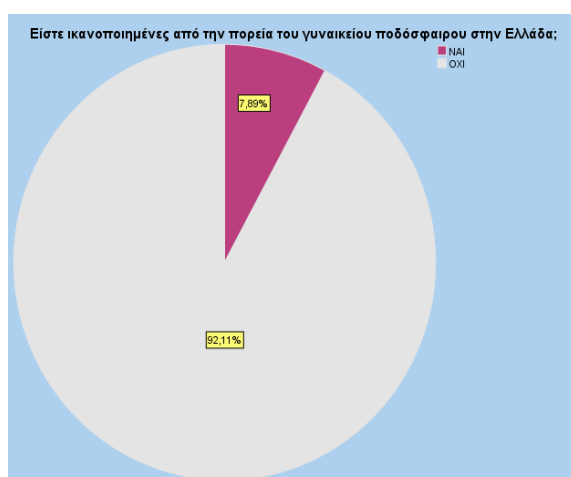
«Τα αίτια είναι πως οι γυναίκες δεν έχουν τις ίδιες αντοχές με τους άντρες» (0.17)

«Γιατί δεν πιστεύουν στον εαυτό τους και είναι μη δυναμικές»(0.18.)

«Η κύρια αιτία είναι το οικονομικό κομμάτι, η έλλειψη διαφήμισης, αναγνωρισιμότητα και ο ρατσισμός κατά του γυναικείου ποδοσφαίρου».(0.88.), (0.89.).

6.2.3 Ικανοποίηση ή μη του δείγματος σχετικά με την πορεία του γυναικείου ποδοσφαίρου

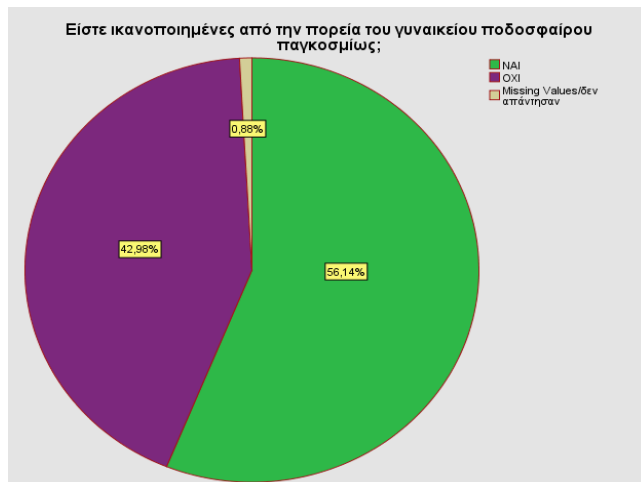
Αρχικά αξίζει να επισημανθεί ότι η συγκεκριμένη ερώτηση (Q.B.3) έσπασε σε δύο ερωτήσεις προκειμένου η ερευνήτρια να μπορέσει να εκμαιεύσει την προτίμηση του δείγματος. Συνεκδοχικά συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος σε ποσοστό 92,11% δήλωσε emphaticά την έλλειψη ικανοποίησης του από την πορεία που σημειώνει το ποδόσφαιρο στην Ελληνική επικράτεια καθώς μόνο ένα 7,89% απάντησε πως είναι ικανοποιημένο γεγονός που κατατείνει στο ότι το γυναικείο ποδόσφαιρο σε Ελλαδικό επίπεδο φαίνεται να υστερεί σε σημαίνοντα βαθμό (Σχήμα 15).

Σχήμα 15: Ικανοποίηση του δείγματος από την πορεία του γυναικείου ποδοσφαίρου στον Ελλαδικό χώρο

Αντίθετα το δείγμα της παρούσας έρευνας διαφάνηκε σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό ικανοποιημένο από την πορεία του γυναικείου ποδοσφαίρου σε παγκόσμιο επίπεδο καθώς 56,14% απάντησε ότι στο εξωτερικό η ανάπτυξη του γυναικείου ποδοσφαίρου σαφέστατα κυμαίνεται σε πολύ καλύτερα επίπεδα συγκριτικά με την Ελλάδα. Βέβαια και στην παρούσα περίπτωση υφίσταται ακόμα ένα 42,9% του δείγματος όπου θεωρεί πως τα βήματα προόδου στο πεδίο του γυναικείου ποδοσφαίρου δεν είναι αρκούντως ικανοποιητικά γεγονός που ποσοστιαία

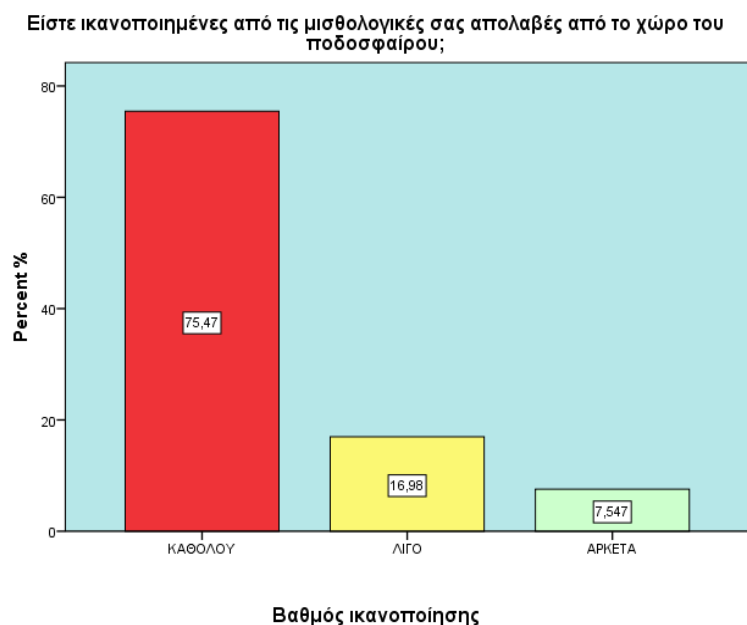
μεταφράστηκε στο 42,98% του δείγματος. Επιπλέον επισημαίνεται και ένα 0,89% που απόφυγε να απαντήσει στην συγκεκριμένη ερώτηση (Σχήμα 16).

Σχήμα 16: Ικανοποίηση του δείγματος από την πορεία του γυναικείου ποδοσφαίρου Παγκοσμίως

6.2.4 Ικανοποίηση ή μη του δείγματος σχετικά με το ζήτημα των μισθολογικών απολαβών από το χώρο του γυναικείου ποδοσφαίρου

Τα αποτελέσματα της διερεύνησης των στάσεων του δείγματος σχετικά με την ικανοποίηση τους ή μη από το πεδίο των μισθολογικών τους απολαβών συνιστούν κατάδηλη εκδήλωση του ότι το δείγμα στην συντριπτική του πλειοψηφία κάθε άλλο παρά ικανοποιημένο εμφανίστηκε να είναι καθώς το 75,47% των ερωτωμένων απάντησε ότι δεν είναι «καθόλου» ικανοποιημένο από τις μισθολογικές του απολαβές από το χώρο του ποδοσφαίρου. Παράλληλα υφίσταται και ένα 16,98% όπου δήλωσε ότι είναι «λίγο» ικανοποιημένο και ένα μόνο σχετικά ήσσονος σημασίας ποσοστό της τάξεως του 7,547% όπου δήλωσε ότι είναι «αρκετά» ικανοποιημένο από τις μισθολογικές του απολαβές (Σχήμα 17).

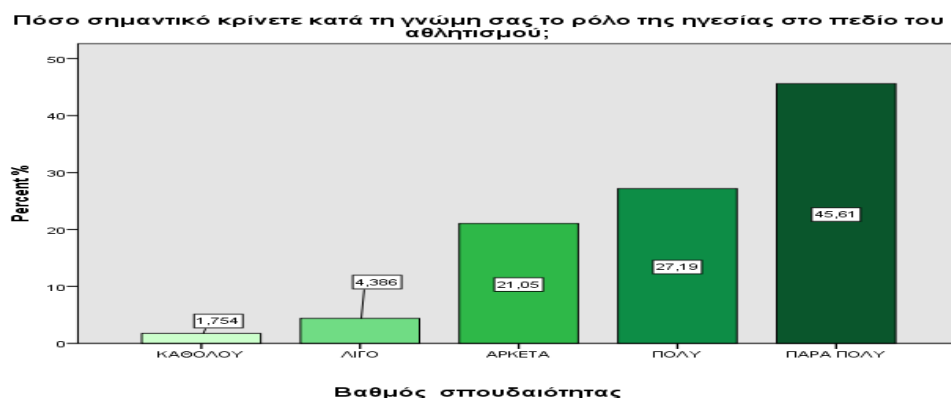

Σχήμα 17: Διερεύνηση του βαθμού ικανοποίησης του δείγματος σε θέματα μισθολογικών απολαβών από το χώρο του ποδοσφαίρου

6.2.5 Ηγεσία & γυναικείο ποδόσφαιρο

Σε αδρές γραμμές δύναται να ειπωθεί ότι το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στο ζήτημα της ηγεσίας καθώς το μεγαλύτερο εύρος των απαντήσεων κυμαίνεται ανάμεσα στο «αρκετά» και το «πάρα πολύ». Το δείγμα λοιπόν διατύπωσε την άποψη ότι η ηγεσία δίνει το εναρκτήριο λάκτισμα της οργάνωσης και της συστηματικής προώθησης του αθλήματος αλλά και της στήριξης των αθλητών. Ειδικότερα το δείγμα θεώρησε σε ποσοστό 45,61% ιδιαίτερα σημαίνοντα το ρόλο όπου μπορεί να διαδραματίσει η ηγεσία στο πεδίο του αθλητισμού καθώς στη διαβάθμιση κλίμακας likert επέλεξε το «πάρα πολύ». Επίσης άλλο ένα αρκετά σημαντικό ποσοστό της τάξεως του 27,19% θεωρεί «πολύ» σημαντικό το ρόλο της ηγεσίας σε συνδυασμό με την ύπαρξη άλλου ενός 21,05% του δείγματος όπου θεωρεί «αρκετά» σημαίνοντα το ρόλο της ηγεσίας στο αθλητικό πεδίο (Σχήμα 18).

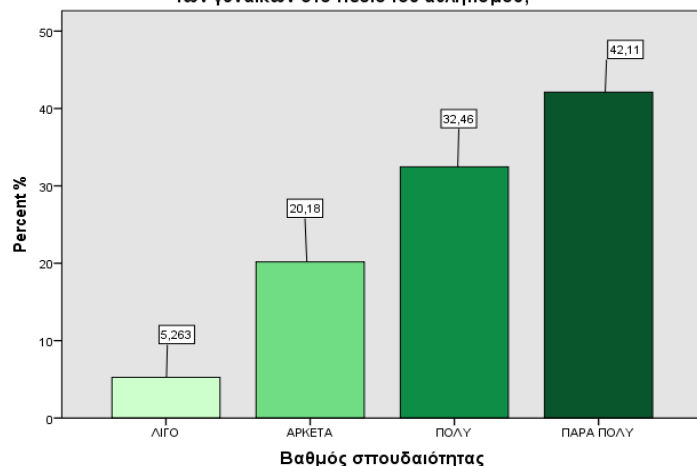

Σχήμα 18: Βαθμός σπουδαιότητας του ρόλου της ηγεσίας στο αθλητικό πεδίο

Σε αλληλουχία με τα παραπάνω το δείγμα σε αδρές γραμμές δύναται να ειπωθεί ότι θεώρησε ιδιαίτερα σημαντικό το ζήτημα της ανάληψης ηγετικών θέσεων από μέρους των γυναικών στο αθλητικό πεδίο καθώς η συντριπτική πλειοψηφία των απαντήσεων κυμαίνεται ανάμεσα στο «αρκετά» και το «πάρα πολύ». Πιο συγκεκριμένα το 42,11% του δείγματος απάντησε πως θεωρεί «πάρα πολύ» σημαντικό το να αναλάβουν ηγετικές θέσεις στο πεδίο του αθλητισμού εκπρόσωποι του γυναικείου φύλου δεδομένου του ότι δεν είναι πολλοί οι άντρες οι οποίοι ασχολούνται αρκετά με το γυναικείο ποδόσφαιρο και συνήθως κατά τα όσα υποστηρίζουν οι ερωτώμενες μόνο οι γυναίκες δύναται να συλλάβουν τον σφυγμό των προβλημάτων και αναγκών καθώς επισημαίνεται παραγκωνισμός σε σχέση με το αντρικό ποδόσφαιρο.

Ταυτόχρονα κατά το 32,46% του δείγματος όπου υποστήριξε ότι κρίνει πολύ σημαντική την ανάληψη ηγετικών θέσεων από μέρους των γυναικών στο αθλητικό πεδίο διατυπώθηκε η άποψη ότι είναι απαραίτητο τα άτομα που εμπλέκονται στη διοίκηση του αθλητισμού να έχουν γνώση των υφιστάμενων αναγκών κάθε αθλήματος για την εύρυθμη ανάπτυξη και προώθηση του. Περαιτέρω αξίζει να επισημανθεί ότι υφίσταται μόνο ένα 5,263% του δείγματος όπου απάντησε ότι θεωρεί «λίγο» σημαντικό το ζήτημα της ανάληψης ηγετικών θέσεων από μέρους των γυναικών στο αθλητικό πεδίο (Σχήμα 19).

Πόσο σημαντικό κρίνετε το ζήτημα της ανάληψης ηγετικών θέσεων από μέρος των γυναικών στο πεδίο του αθλητισμού;

Σχήμα 19: Βαθμός σπουδαιότητας της ανάληψης ηγετικών θέσεων από μέρος των γυναικών στο πεδίο του αθλητισμού

6.2.6 Κατεστημένες αντιλήψεις περί φύλου στον αθλητισμό & περιορισμένη προβολή από τα media του γυναικείου ποδοσφαίρου

Το δείγμα της παρούσας έρευνας αδιαμφισβήτητα αναγνώρισε την ύπαρξη κατεστημένων αντιλήψεων περί φύλου στον αθλητισμό θεωρώντας αφενός πως η κοινωνία λόγω του ότι διέπεται από σεξισμό αλλά και από μια αντίληψη διαχωρισμού των ρόλων ενισχύει τη ρατσιστική αντιμετώπιση των γυναικών που ασχολούνται με το ποδόσφαιρο. Το δείγμα υποστήριξε πως ακόμα εξακολουθούν να διέπουν την κοινωνία αντιλήψεις οι οποίες υποστηρίζουν πως η δραστηριοποίηση των γυναικών πέραν της οικίας τους και του εργασιακού τους πεδίου είναι περιττή. Παράλληλα τονίστηκε από το δείγμα πως όσο και αν υφίστανται ανταγωνιστικά αθλήματα η περαιτέρω εξέλιξη τους καθίσταται ανέφικτη όσο αυτά αξιούνται και δεν ενισχύονται επαρκώς από τον κρατικό μηχανισμό. Επιπλέον το δείγμα διατύπωσε την άποψη πως κύρια αιτία της μη σημαίνουσας εξελικτικής πορείας του γυναικείου ποδοσφαίρου στην Ελλάδα δεν είναι άλλη από την ύπαρξη των προαναφερθεισών βαθιά ριζωμένων προκαταλήψεων της Ελληνικής κοινωνίας.

«Σε μεγάλο βαθμό και θεωρώ πως είναι από τους κύριους λόγους που το ελληνικό γυναικείο ποδόσφαιρο είναι σε τόσο χαμηλό επίπεδο» (0.25.).

«Είναι η απολιθωμένη αντίληψη ότι οι γυναίκες δε χρειάζεται να δραστηριοποιούνται

κάπου πέρα από το σπίτι ή τη δουλειά τους. Η ύπαρξη ανταγωνιστικών αθλημάτων από μόνη της δε βοηθά, αν δεν στηρίζονται τα αθλήματα αυτά από την πολιτεία η οποία τα απαξιώνει»(0.41.).

«Στην Ελλάδα επικρατεί μια προκατάληψη προς το γυναικείο ποδόσφαιρο, δεν δίνουν έμφαση και από εμπειρία μου στον αθλητισμό υπάρχει κάποιο είδος ρατσισμού» (0.88.).

«Προκατάληψη και αρνητισμός για την γυναίκα ποδοσφαιρίστρια στην Ελλάδα». (0.89.), (0.91.), (0.108.).

Παράλληλα το δείγμα της παρούσας μελέτης εστίασε στο ότι είναι αδιαμφισβήτητη ύπαρξη κατεστημένων αντιλήψεων στον αθλητισμό η οποία περαιτέρω αντικατοπτρίζεται και μέσω της ελλιπούς ή ανύπαρκτης προβολής του γυναικείου ποδοσφαίρου από τα media συνιστά γεγονός το οποίο δρα ανασχετικά στην ανάπτυξη και εξέλιξη του. Επιπλέον η κατεστημένη αντίληψη της κοινωνίας ότι οι γυναίκες στερούνται δυναμικότητας απωθεί τον κόσμο από το να παρακολουθήσει το γυναικείο ποδόσφαιρο διατηρώντας την εσφαλμένη εικόνα ότι οι γυναίκες δεν είναι σε θέση να προσφέρουν θεαματικές επιδόσεις στο ποδόσφαιρο και πως λόγω σωματικής διάπλασης θα έπρεπε να στρέφονται σε πιο θηλυπρεπή αθλήματα. Γενικότερα οι ερωτώμενες διατύπωσαν την άποψη ότι το γυναικείο ποδόσφαιρο αντιμετωπίζεται με προκατάληψη και οι γυναίκες οι οποίες εμπλέκονται με αυτό με καχυποψία, δεχόμενες σε αρκετές περιπτώσεις δριμεία κριτική για τη συμπεριφορά τους.

«Καμία προβολή από τα ΜΜΕ» (0.1.).

«Ο κόσμος είναι προκατειλημμένος, άγνωστη στην Ελλάδα η ύπαρξη γυναικείου ποδοσφαίρου, καμία προβολή από τα ΜΜΕ».(0.2.).

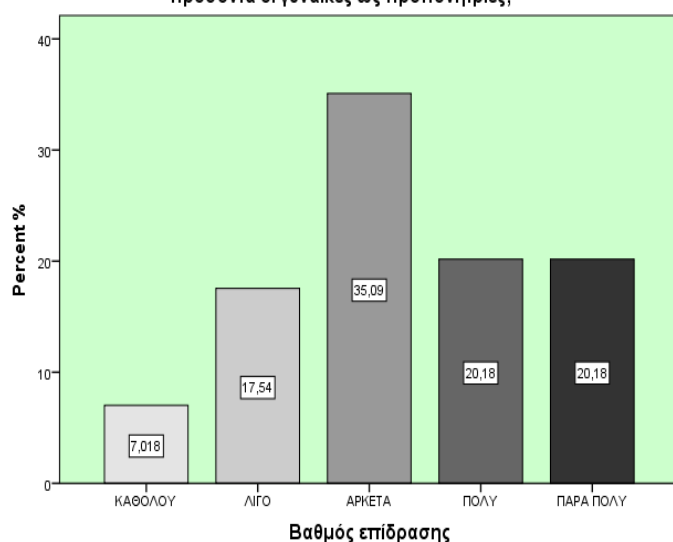
«Υπάρχουν προκαταλήψεις από τα ΜΜΕ».(0.3).

«Φυσικά και υπάρχουν προκαταλήψεις και αυτό εμποδίζει την ανάπτυξη του γυναικείου ποδοσφαίρου».(0.4), (0.102.).

«...οι γυναίκες με καχυποψία, δέχονται έντονη κριτική για τη συμπεριφορά τους. Επίσης κάποιοι θεωρούν πως οι γυναίκες δεν θα έπρεπε να ανακατεύονται με το άθλημα λόγω της διαφοράς δυναμικότητας και σωματικής διάπλασης σε σχέση με τους άντρες. (0.42.).

Συνεκδοχικά σε αντιστοιχία με την παραδοχή του δείγματος για την ύπαρξη κατεστημένων αντιλήψεων στο χώρο του αθλητισμού το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος σε βαθμό από «αρκετά» έως «πάρα πολύ» διατύπωσε την άποψη ότι οι κατεστημένες αντιλήψεις περί φύλου καθώς και οι σεξουαλικές προκαταλήψεις δρουν ανασχετικά στην απόκτηση των απαραίτητων προσόντων των γυναικών στο πεδίο της προπονητικής. Συγκεκριμένα το 35,09% θεωρεί πως οι προκαταλήψεις επηρεάζουν αρκετά το προαναφερθέν ζήτημα ενώ υφίστανται και άλλα δυο 20,18% όπου θεωρούν ότι οι κατεστημένες αντιλήψεις περί φύλου καθώς και οι σεξουαλικές προκαταλήψεις παρεμποδίζουν την ενίσχυση των δεξιοτήτων και γνώσεων των γυναικών στο πεδίο της προπονητικής. Φυσικά υφίσταται και ένα 7,018% των ερωτώμενων όπου θεωρεί ότι το συγκεκριμένο θέμα δεν σχετίζεται καθόλου με τη διάνθηση των γνώσεων των γυναικών στο προπονητικό πεδίο (Σχήμα 20).

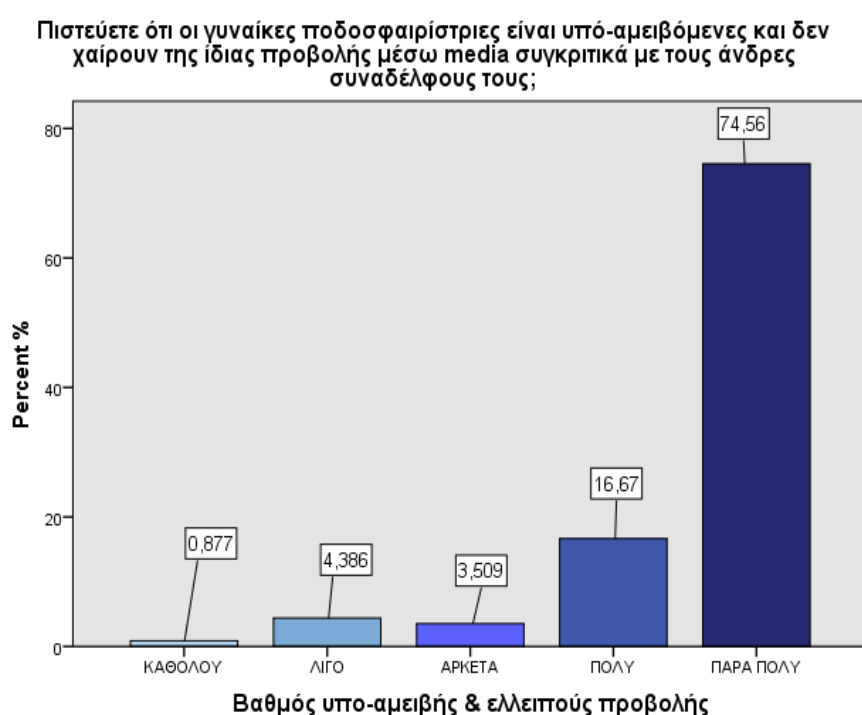
Οι κατεστημένες αντιλήψεις περί φύλου αλλά και οι σεξουαλικές προκαταλήψεις επιδρούν ως ανασταλτικοί παράγοντες ώστε να αποκτήσουν τα απαραίτητα προσόντα οι γυναίκες ως προπονήτριες;

Σχήμα 20: Βαθμός επίδρασης των κατεστημένων αντιλήψεων περί φύλου στην απόκτηση προσόντων στο πεδίο της προπονητικής

Παράλληλα σε αλληλουχία με τα παραπάνω το δείγμα της παρούσας μελέτης διατύπωσε στην συντριπτική του πλειοψηφία την άποψη ότι οι παίκτριες του γυναικείου ποδοσφαίρου είναι σε «πάρα πολύ» μεγάλο βαθμό υπό-αμειβόμενες και δεν χαίρουν ούτε της ίδιας διαφημιστικής προβολής σε σύγκριση με τους άνδρες συναδέλφους τους. Η παραπάνω πεποίθηση διατυπώθηκε από το 74,56% του δείγματος ενώ υφίσταται και ένα 16,67% όπου απάντησε ότι οι παίκτριες του γυναικείου ποδοσφαίρου είναι σε «πολύ» μεγάλο βαθμό υπό-αμειβόμενες και δεν

προβάλλονται επαρκώς από τα media. Μάλιστα στην συγκεκριμένη ερώτηση υφίσταται μόνο ένα 0,877% όπου φαίνεται να αντίκειται ολοκληρωτικά στην παραπάνω άποψη και υποστήριξε ότι οι γυναίκες παίκτριες ποδοσφαίρου δεν είναι «καθόλου» υπό-αμειβόμενες και μειωμένης διαφημιστικής προβολής από το χώρο των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης. Κατά συνέπεια τα προαναφερθέντα ευρήματα κατατείνουν ξεκάθαρα στο ότι το αντρικό φύλο προωθείται πιο πολύ από το γυναικείο σε όλους τους τομείς, γεγονός που οι ερωτώμενες αναγνώρισαν ότι ισχύει σε μεγάλο βαθμό και συνιστά ιδιαίτερα λυπηρή πραγματικότητα για το γυναικείο ποδόσφαιρο (Σχήμα 21).

Σχήμα 21: Βαθμός υπο-αμοιβής & ελλιπούς προβολής του ποδοσφαίρου των γυναικών

Συνεκδοχικά κατά τα λεγόμενα του δείγματος συνιστούν θεμελιώδεις αιτίες υπό-εκπροσώπησης του γυναικών στο ποδοσφαιρικό πεδίο στην τρέχουσα συγκυρία ο συγκερασμός της ύπαρξης προκαταλήψεων σχετικά με το ότι το ποδόσφαιρο το οποίο εκλαμβάνεται ως αμιγώς ανδροκρατούμενο άθλημα σε συνδυασμό με την επικρατούσα ρατσιστική διάθεση έναντι των γυναικών που ασχολούνται με το ποδόσφαιρο. Αρνητικά επίσης επιδρούν η απουσία διαφημιστικής προβολής του γυναικείου ποδοσφαίρου αλλά και η έλλειψη αξιόλογων κονδυλίων. Ταυτόχρονα όμως το δείγμα αναγνώρισε ως σημαίνουσα αιτία υπό-εκπροσώπησης του γυναικών

στο ποδοσφαιρικό πεδίο και την έλλειψη ποδοσφαιρικής παιδείας συγκερασμένη με την περιορισμένη ύπαρξη ακαδημιών ποδοσφαίρου. Ακόμα το δείγμα δεν δίστασε να παραδεχτεί ότι δεσπάζουν οι φαλλοκρατικές αντιλήψεις στο ποδοσφαιρικό πεδίο και ευρύτερα οι σεξιστικές διακρίσεις με απότοκο την πλημμελή προβολή και στήριξη του ποδοσφαίρου με ενδεχόμενη μοναδική επισημανθείσα εξαίρεση την Αμερική.

«Προκαταλήψεις». (0.4.), (0.102.).

«Το ποδόσφαιρο θεωρείται ανδροκρατούμενο άθλημα επομένως οι γυναίκες δεν θεωρούνται κατάλληλες για το χώρο. (0.10.), (0.34.).

«Ελλιπής γνώση για το ποδόσφαιρο». (0.25.).

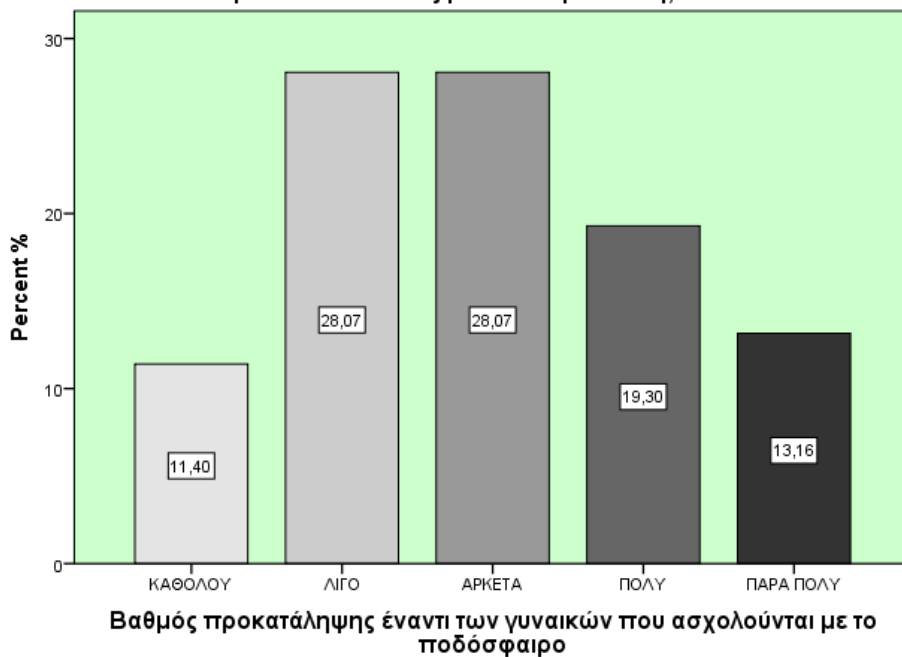
«Οικονομικοί λόγοι». (0.28.).

«Κυριαρχία φαλλοκρατικής αντίληψης και γενικότερα σεξιστικές διακρίσεις και μηδαμινή προβολή και στήριξη. Με μοναδική εξαίρεση την Αμερική. (0.42.).

Αξίζει παράλληλα να σημειωθεί ότι κατά τα λεγόμενα του δείγματος οι ερωτώμενες απάντησαν σε ποσοστό 13,16% ότι στην Ελλάδα οι γυναίκες που ασχολούνται με το ποδόσφαιρο αναμφίβολα αντιμετωπίζονται με ένα είδος προκατάληψης σε «πάρα πολύ» μεγάλο βαθμό ενώ μόνο 11,40% από αυτές απάντησε ότι θεωρεί ότι οι γυναίκες στην Ελλάδα οι οποίες ασχολούνται με το ποδόσφαιρο δεν αντιμετωπίζονται «καθόλου» με ρατσιστική διάθεση. Επίσης υφίσταται και ένα άλλο 19,30% του δείγματος το οποίο θεωρεί ότι οι γυναίκες που ασχολούνται με το άθλημα του ποδοσφαίρου αντιμετωπίζονται σε «πολύ» μεγάλο βαθμό με ρατσιστική διάθεση (Σχήμα 22).

Περαιτέρω ως βασική αιτία δημιουργίας του φαινομένου αυτού οι περισσότερες ερωτώμενες αναγνώρισαν τόσο την κατεστημένη αντίληψη της κοινωνίας ότι το ποδόσφαιρο είναι ανδροκρατούμενο άθλημα ενώ δεν παρέλειψαν να αποδώσουν ευθύνες και στην Ελληνική Ποδοσφαιρική Ομοσπονδία για πλημμελή προβολή του γυναικείου ποδοσφαίρου. Αυτό που χρήζει επισημάνσης είναι ότι το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος (28,07% & 28,07% αντίστοιχα) θεωρεί πως υφίσταται από «λίγο» έως «αρκετά» βαθμός προκατάληψης στην Ελλάδα έναντι της γυναικείας ποδοσφαιρικής ενασχόλησης (Σχήμα 22).

Στην Ελλάδα οι γυναίκες που ασχολούνται με το ποδόσφαιρο αντιμετωπίζονται με κάποιου είδους ρατσιστική διάθεση;

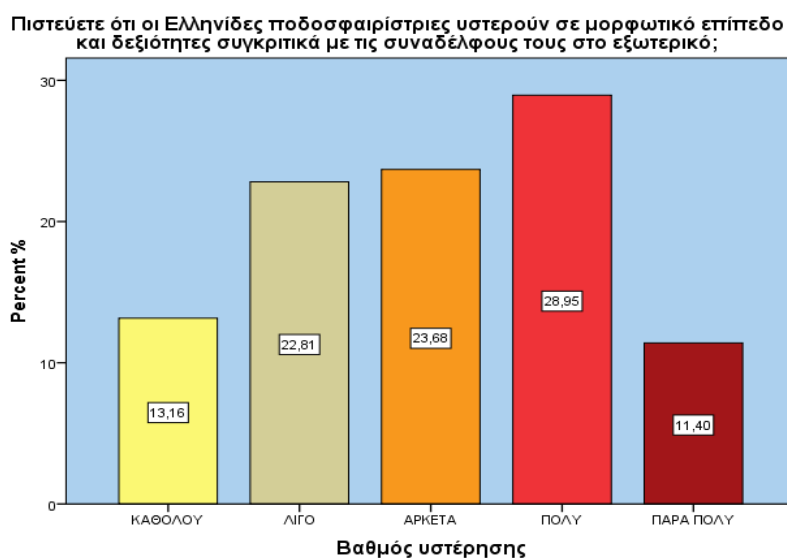

Σχήμα 22: Βαθμός προκατάληψης έναντι της γυναικείας ενασχόλησης με το ποδόσφαιρο στην Ελλάδα

6.2.7 Βαθμός υστέρησης ή μη της Ελληνίδας ποδοσφαιρίστριας σε σχέση με τις συναδέλφους της στο εξωτερικό

Σύμφωνα με τα ευρήματα της παρούσας μελέτης το δείγμα θεωρεί σε ποσοστό που κυμαίνεται στο 28,95% ότι οι Ελληνίδες ποδοσφαιρίστριες υστερούν σε πολύ μεγάλο βαθμό σε επίπεδο μορφωτικό αλλά και δεξιοτήτων συγκριτικά με τις συναδέλφους τους στο εξωτερικό ενώ δεν θα πρέπει να παραλειφτεί και η μνεία σε άλλο ένα 11,40% όπου απάντησε ότι η οι Ελληνίδες ποδοσφαιρίστριες υστερούν σε «πάρα πολύ» μεγάλο βαθμό σε σχέση με τις αντίστοιχες παίκτριες του εξωτερικού. Εντύπωση προκαλεί ότι υφίσταται μόνο ένα 13,16% του δείγματος το οποίο διατύπωσε την άποψη ότι οι Ελληνίδες ποδοσφαιρίστριες δεν υστερούν καθόλου συγκριτικά με τις γυναίκες που ασχολούνται με το χώρο του ποδοσφαίρου εκτός Ελλάδος. Η παραδοχή της υστέρησης του μορφωτικού αλλά και του επιπέδου δεξιοτήτων της Ελληνίδας ποδοσφαιρίστριας σε αρκετά μεγάλο βαθμό από μεγάλο μέρος του δείγματος (23,68%) αποδόθηκε στο γεγονός της μειωμένης προβολής και χρηματοδότησης του αθλήματος με αποτέλεσμα την παροχή άνισων ευκαιριών

ανάμεσα σε ανδρικό και γυναικείο ποδόσφαιρο (Σχήμα 23).

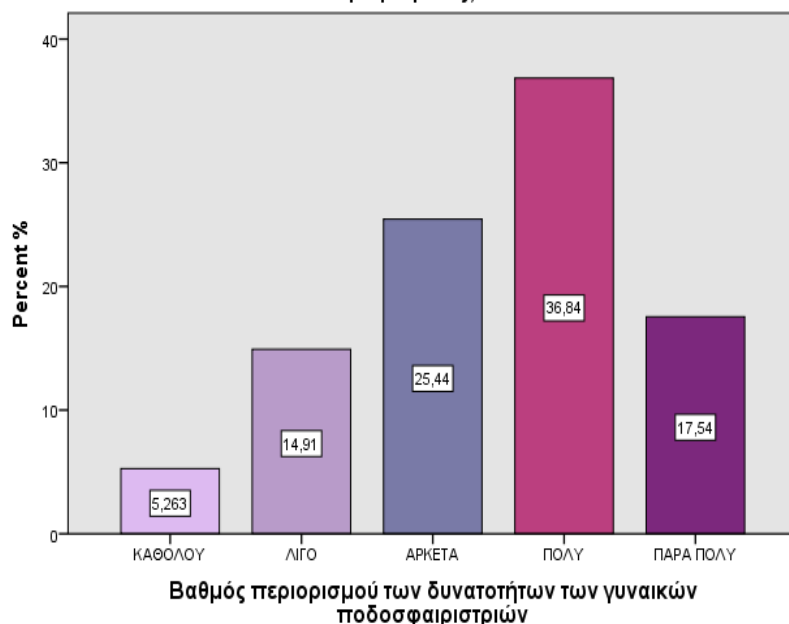

Σχήμα 23: Βαθμός υστέρησης των Ελληνίδων αθλητριών ποδοσφαίρου σε μορφωτικό επίπεδο & δεξιότητες σε σχέση με τις αθλήτριες ποδοσφαίρου του εξωτερικού

Εντούτοις το δείγμα της παρούσας μελέτης διατύπωσε την άποψη ότι ανεξαρτήτως της κατάρτισης και των δεξιοτήτων μιας γυναίκας οι υφιστάμενες δυνατότητες της επαγγελματικής της ανέλιξης παραμένουν ιδιαίζόντως περιορισμένες άποψη η οποία τεκμαίρεται από την συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος από «λίγο» έως «πέρα πολύ» μεγάλο βαθμό. Μάλιστα το 36,84% της παρούσας μελέτης διατύπωσε την άποψη ότι σε «πολύ» μεγάλο βαθμό η κατάρτιση και οι δεξιότητες μιας αθλήτριας του ποδοσφαίρου δεν είναι αρκετές ώστε να δώσουν την δέουσα ώθηση σε αυτήν επαγγελματικής ανέλιξης στο πεδίο του ποδοσφαίρου. Παρόμοια άποψη σε «αρκετά» μεγάλο βαθμό συμμερίζεται και το 25,44% των ερωτώμενων ενώ υφίσταται μόνο ένα 5,623% όπου αντιτίθεται στην παραπάνω άποψη υποστηρίζοντας πως οι δεξιότητες μιας ποδοσφαιρίστριας σε συνδυασμό με την κατάρτιση της συνιστούν το εναρκτήριο λάκτισμα απογείωσης της καριέρας της στο ποδόσφαιρο (Σχήμα 24).

Πιστεύετε ότι ανεξάρτητα από την κατάρτιση και τις δεξιότητες μιας γυναίκας ποδοσφαιρίστριας οι δυνατότητες επαγγελματικής της ανέλιξης είναι περιορισμένες;

Σχήμα 24: Διερεύνηση του βαθμού περιορισμού των δυνατοτήτων των αθλητριών του ποδοσφαίρου

6.2.8 Προοπτικές του Γυναικείου ποδοσφαίρου σε παγκόσμιο αλλά και σε εθνικό επίπεδο

Σε γενικές γραμμές το δείγμα της παρούσας έρευνας θεώρησε ευοίωνες τις προοπτικές για το γυναικείο ποδόσφαιρο σε παγκόσμιο επίπεδο σημειώνοντας ότι στο εξωτερικό υπάρχει ανάπτυξη και ειδικά στην Αμερική όπου θεωρείται ιδιαίδωντος δημοφιλές άθλημα και επενδύονται σημαίνοντα ποσά στην ανάπτυξη του ετησίως. Τουναντίον η συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος σε εθνικό επίπεδο δεν έκρινε τόσο ευοίωνες τις προοπτικές του γυναικείου ποδοσφαίρου δεδομένης της ύπαρξης προκαταλήψεων στην κοινωνία για τις αθλήτριες του ποδοσφαίρου αλλά και σε συνδυασμό με την περιορισμένη κρατική χρηματοδότηση αλλά και προβολή αυτού από τα media. Κύρια αιτία όπου μέρος του δείγματος διαφάνηκε ιδιαίτερα εφεκτικό σε σχέση με την ανάπτυξη του γυναικείου ποδοσφαίρου παραμένει το γεγονός του ότι η στήριξη του γυναικείου ποδοσφαίρου απορρέει από την ομοσπονδία σε αντίθεση με το γυναικείο ποδόσφαιρο του εξωτερικού όπου ανάλογα με το πόσο δημοφιλές είναι ένα άθλημα αντίστοιχη είναι και η οικονομική ενίσχυση

και προβολή αυτού.

«Σε παγκόσμιο επίπεδο υπάρχει ανάπτυξη. Στην Ελλάδα δεν υπάρχει εξέλιξη και δεν θα υπάρξει άμεσα δυστυχώς» (0.2.).

«Αν ξεπεραστούν οι προκαταλήψεις θα φέρουν και οι γυναίκες χρήματα και θα υπάρχει περισσότερη προβολή»(0.5.).

«Στο παγκόσμιο επίπεδο υπάρχει ανάπτυξη, ενώ στο ελληνικό υπάρχει στασιμότητα» (0.6.), (0.89.).

«Σε εθνικό επίπεδο οι προοπτικές ...είναι σχεδόν μηδενικές, γιατί η στήριξη που έχει από την ομοσπονδία είναι ελάχιστη ...Στην Αμερική είναι από τα πιο δημοφιλή σπορ και σε αυτό επενδύουν κάθε χρόνο πολύ μεγάλα χρηματικά ποσά»(0.106.).

Συνεκδοχικά προκειμένου να σημειωθεί αξιοσημείωτη ανάπτυξη στο χώρο του γυναικείου ποδοσφαίρου στην Ελλάδα το δείγμα θεωρεί απαραίκλιτη προϋπόθεση την υπέρβαση των κατεστημένων αντιλήψεων περί φύλου ώστε το άθλημα να γνωρίσει περισσότερη προβολή και να καταστεί προσοδοφόρο και εφάμιλλο του ανδρικού ποδοσφαίρου. Απαραίτητη ταυτόχρονα κρίνεται και η συνδρομή της πολιτείας στο ζήτημα της σταδιακής εξέλιξης του γυναικείου ποδοσφαίρου μέσω της παροχής κονδυλίων στις γυναικείες ομάδες αλλά και της βελτίωσης και δημιουργίας των απαραίκτιων υποδομών. Επιπλέον το δείγμα έκρινε απαραίκτιη και τη βελτίωση των δεξιοτήτων των ομάδων σε εθνικό επίπεδο ώστε να υπάρξουν αξιόλογες προοπτικές ανάπτυξης του.

«Αν πάρουν σοβαρά το γυναικείο ποδόσφαιρο υπάρχει προοπτική για μεγάλη εξέλιξη χρόνο με το χρόνο, αρκεί να υπάρξουν υποδομές και θέληση απ' όλους» (0.13.).

«Δύσκολα θα υπάρξουν προοπτικές όσο υπάρχουν προκαταλήψεις»(0.21.),(0.102.)

«Θεωρώ πως το γυναικείο ποδόσφαιρο παγκοσμίως έχει προοπτικές ανάπτυξης διότι έχει υποδομές, ωστόσο σε εθνικό επίπεδο είναι περιορισμένες κυρίως λόγω χρηματοδότησης».(0.31.).

«Τεράστιες με κατάλληλες προϋποθέσεις την ανάλογη προβολή, βοήθεια και οικονομική επάρκεια το γυναικείο ποδόσφαιρο μπορεί να απογειωθεί. Ήδη στο εξωτερικό φαίνονται τα μεγάλα σημάδια εξέλιξης».(0.91.).

Κεφάλαιο 7: Συζήτηση-Συμπεράσματα

7.1 Συζήτηση

Τα αποτελέσματα της παρούσας μελέτης κατέδειξαν ότι πλέον το εκπαιδευτικό επίπεδο των γυναικών οι οποίες ασχολούνται με το ποδόσφαιρο έχει αυξηθεί σε σημαίνοντα βαθμό δεδομένου του ότι ένα ποσοστό της τάξης του 17,54% δηλώσαν απόφοιτες Πανεπιστημιακής εκπαίδευσης.

Ταυτόχρονα μέσω της παρούσας έρευνας προέκυψε ότι το 88,6 % του δείγματος ασχολείται σε ερασιτεχνικό επίπεδο με το χώρο του ποδοσφαίρου. Σε ότι άπτεται του αγωνιστικού επιπέδου του δείγματος της παρούσας μελέτης χρήζει επισήμανσης το γεγονός του ότι το 73,64% των ερωτώμενων δραστηριοποιούνται σε ομάδες της Α Εθνικής κατηγορίας ενώ μόνο ένα 10,91% έχει συμμετάσχει σε ευρωπαϊκά πρωταθλήματα.

Ακόμα αξίζει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στο γεγονός του ότι μόνο το 14,91% των ερωτώμενων απάντησαν καταφατικά στο ερώτημα του αν ταυτόχρονα με το ποδόσφαιρο ασχολούνται είτε ως διοικητικά στελέχη του ποδοσφαίρου είτε ως προπονήτριες. Από αυτές ένα ποσοστό της τάξεως του 23,53% δήλωσε ότι απασχολείται επιπλέον στο πεδίο της προπονητικής ή της διοίκησης για διάστημα που υπερβαίνει τα 4 έτη και πάνω. Εντούτοις το δείγμα σε ποσοστό 41,23% απάντησε καταφατικά σε σχέση με τη πρόθεση του για περαιτέρω ενασχόληση με το χώρο του ποδοσφαίρου ενώ ένα 56,14% απάντησε αρνητικά.

Το μέρος του δείγματος όπου εξεδήλωσε την επιθυμία περαιτέρω επαγγελματικής ενασχόλησης με το ποδόσφαιρο διαμοιράζεται κατά κύριο λόγο στους τομείς της προπονητικής σε ποσοστό 57,58% ενώ δεύτερα και τρίτα στην προτίμηση του δείγματος έρχονται το αμιγώς αθλητικό πεδίο της επαγγελματικής ενασχόλησης σε ποσοστό 15,56% και το διαιτητικό πεδίο σε ποσοστό 11,11%. Παράλληλα επισημαίνεται ότι μόνο ένα 8,9% περίπου του δείγματος εξεδήλωσε την πρόθεση του για να ασχοληθεί με το διοικητικό πεδίο του ποδοσφαίρου ενώ μόνο ένα περίπου 6,7% δήλωσε ότι επιθυμεί να ασχοληθεί επαγγελματικά με το τομέα των media.

Διερευνώντας τις απαντήσεις του δείγματος σχετικά με το ποσό των καθαρών απολαβών εντύπωση προκαλεί ότι η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτώμενων δήλωσε ότι σε ποσοστό που προσεγγίζει το 80% (78,95%) απασχολείται στο ποδοσφαιρικό πεδίο χωρίς να λαμβάνει καθόλου απολαβές γεγονός που κατατείνει πως ακόμα στην Ελλάδα το γυναικείο ποδόσφαιρο δεν χαίρει της εκτίμησης, της προσοχής και της αναγνωσιμότητας που του αναλογεί.

Συνεκδοχικά κατά τα λεγόμενα του δείγματος συνιστούν θεμελιώδεις αιτίες υπό-εκπροσώπησης του γυναικών στο ποδοσφαιρικό πεδίο στην τρέχουσα συγκυρία ο συγκερασμός της ύπαρξης προκαταλήψεων σχετικά με το ότι το ποδόσφαιρο το οποίο εκλαμβάνεται ως αμιγώς ανδροκρατούμενο άθλημα σε συνδυασμό με την επικρατούσα ρατσιστική διάθεση έναντι των γυναικών που ασχολούνται με το ποδόσφαιρο. Αρνητικά επίσης επιδρούν η απουσία διαφημιστικής προβολής του γυναικείου ποδοσφαίρου αλλά και η έλλειψη αξιόλογων κονδυλίων.

Ταυτόχρονα όμως το δείγμα αναγνώρισε ως σημαίνουσα αιτία υπό-εκπροσώπησης του γυναικών στο ποδοσφαιρικό πεδίο και την έλλειψη ποδοσφαιρικής παιδείας συγκερασμένη με την περιορισμένη ύπαρξη ακαδημιών ποδοσφαίρου. Ακόμα το δείγμα δεν δίστασε να παραδεχτεί ότι δεσπόζουν οι φαλλοκρατικές αντιλήψεις στο ποδοσφαιρικό πεδίο και ευρύτερα οι σεξιστικές διακρίσεις με απότοκο την πλημμελή προβολή και στήριξη του ποδοσφαίρου με ενδεχόμενη μοναδική επισημανθείσα εξαίρεση την Αμερική.

Επίσης οι ερωτώμενες εστίασαν στο γεγονός του ότι υφίστανται εξαιτίας της περιορισμένης προβολής του γυναικείου ποδοσφαίρου λιγότεροι σύλλογοι και πλημμελείς υποδομές ενώ παράλληλα η έλλειψη χρηματοδότησης συμβάλλει και στη δημιουργία του φαινομένου αδυναμίας των υφιστάμενων γυναικείων ομάδων να εξελιχθούν και να προσεγγίσουν νέες παίκτριες.

Συνεκδοχικά συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος σε ποσοστό 92,11% δήλωσε emphaticά την έλλειψη ικανοποίησης του από την πορεία που σημειώνει το ποδόσφαιρο στην Ελληνική επικράτεια καθώς μόνο ένα 7,89% απάντησε πως είναι ικανοποιημένο γεγονός που κατατείνει στο ότι το γυναικείο ποδόσφαιρο σε Ελλαδικό επίπεδο φαίνεται να υστερεί σε σημανόντα βαθμό.

Αντίθετα το δείγμα της παρούσας έρευνας διαφάνηκε σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό ικανοποιημένο από την πορεία του γυναικείου ποδοσφαίρου σε παγκόσμιο

επίπεδο καθώς 56,14% απάντησε ότι στο εξωτερικό η ανάπτυξη του γυναικείου ποδοσφαίρου σαφέστατα κυμαίνεται σε πολύ καλύτερα επίπεδα συγκριτικά με την Ελλάδα.

Τα αποτελέσματα της διερεύνησης των στάσεων του δείγματος σχετικά με την ικανοποίηση τους ή μη από το πεδίο των μισθολογικών τους απολαβών συνιστούν κατάδηλη εκδήλωση του ότι το δείγμα στην συντριπτική του πλειοψηφία κάθε άλλο παρά ικανοποιημένο εμφανίστηκε να είναι καθώς το 75,47% των ερωτωμένων απάντησε ότι δεν είναι «καθόλου» ικανοποιημένο από τις μισθολογικές του απολαβές από το χώρο του ποδοσφαίρου.

Περαιτέρω αξίζει να σημειωθεί ότι το 42,11% του δείγματος απάντησε πως θεωρεί «πάρα πολύ» σημαντικό το να αναλάβουν ηγετικές θέσεις στο πεδίο του αθλητισμού εκπρόσωποι του γυναικείου φύλου δεδομένου του ότι δεν είναι πολλοί οι άντρες οι οποίοι ασχολούνται αρκετά με το γυναικείο ποδόσφαιρο και συνήθως κατά τα όσα υποστηρίζουν οι ερωτώμενες μόνο οι γυναίκες δύνανται να συλλάβουν τον σφυγμό των προβλημάτων και αναγκών καθώς επισημαίνεται παραγκωνισμός σε σχέση με το αντρικό ποδόσφαιρο.

Παράλληλα σε αλληλουχία με τα παραπάνω το δείγμα της παρούσας μελέτης διατύπωσε στην συντριπτική του πλειοψηφία την άποψη ότι οι παίκτριες του γυναικείου ποδοσφαίρου είναι σε «πάρα πολύ» μεγάλο βαθμό υπό-αμειβόμενες και δεν χαίρουν ούτε της ίδιας διαφημιστικής προβολής σε σύγκριση με τους άνδρες συναδέλφους τους. Η παραπάνω πεποίθηση διατυπώθηκε από το 74,56% του δείγματος ενώ υφίσταται και ένα 16,67% όπου απάντησε ότι οι παίκτριες του γυναικείου ποδοσφαίρου είναι σε «πολύ» μεγάλο βαθμό υπό-αμειβόμενες και δεν προβάλλονται επαρκώς από τα media.

Εντούτοις το δείγμα της παρούσας μελέτης διατύπωσε την άποψη ότι ανεξαρτήτως της κατάρτισης και των δεξιοτήτων μιας γυναίκας οι υφιστάμενες δυνατότητες της επαγγελματικής της ανέλιξης παραμένουν ιδιαίζόντως περιορισμένες άποψη η οποία τεκμαίρεται από την συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος από «λίγο» έως «πάρα πολύ» μεγάλο βαθμό.

Σε γενικές γραμμές το δείγμα της παρούσας έρευνας θεώρησε ευοίωνες τις προοπτικές για το γυναικείο ποδόσφαιρο σε παγκόσμιο επίπεδο σημειώνοντας ότι στο εξωτερικό υπάρχει ανάπτυξη και ειδικά στην Αμερική όπου θεωρείται

ιδιαζόντως δημοφιλές άθλημα και επενδύονται σημαίνοντα ποσά στην ανάπτυξη του ετησίως. Τουναντίον η συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος σε εθνικό επίπεδο δεν έκρινε τόσο ευοίωνες τις προοπτικές του γυναικείου ποδοσφαίρου δεδομένης της ύπαρξης προκαταλήψεων στην κοινωνία για τις αθλήτριες του ποδοσφαίρου αλλά και σε συνδυασμό με την περιορισμένη κρατική χρηματοδότηση αλλά και προβολή αυτού από τα media.

Το δείγμα θεωρεί απαρέγκλιτη προϋπόθεση την υπέρβαση των κατεστημένων αντιλήψεων περί φύλου ώστε το άθλημα να γνωρίσει περισσότερη προβολή και να καταστεί προσοδοφόρο και εφάμιλλο του ανδρικού ποδοσφαίρου. Απαραίτητη ταυτόχρονα κρίνεται και η συνδρομή της πολιτείας στο ζήτημα της σταδιακής εξέλιξης του γυναικείου ποδοσφαίρου μέσω της παροχής κονδυλίων στις γυναικείες ομάδες αλλά και της βελτίωσης και δημιουργίας των απαραίτητων υποδομών. Επιπλέον το δείγμα έκρινε απαραίτητη και τη βελτίωση των δεξιοτήτων των ομάδων σε εθνικό επίπεδο ώστε να υπάρξουν αξιόλογες προοπτικές ανάπτυξης του.

7.2 Συμπεράσματα

Υ1: Ο χώρος του γυναικείου ποδοσφαίρου στελεχώνεται κυρίως από άντρες σε όλα τα επίπεδα.

Συμπερασματικά τα αποτελέσματα της διερεύνησης των στάσεων του δείγματος επιβεβαίωσαν την υπόθεση της ερευνήτριας ότι ο χώρος του ποδοσφαίρου στελεχώνεται κατά κύριο λόγο από εκπροσώπους το ανδρικού φύλου τόσο σε αθλητικό όσο και σε διοικητικό αλλά και προπονητικό επίπεδο. Χρήζει μνείας το γεγονός του ότι το δείγμα στην συντριπτική του πλειοψηφία σε ποσοστό δηλαδή που αγγίζει το 88,6 % δήλωσε ότι η ενασχόληση του με το χώρο του ποδοσφαίρου κυμαίνεται σε ερασιτεχνικό επίπεδο. Σε αντιστοιχία με το παραπάνω εύρημα μόνο ένα 11,40% των ερωτώμενων απάντησε ότι ασχολείται σε επαγγελματικό επίπεδο με το χώρο του ποδοσφαίρου. Το προαναφερθέν συμπέρασμα υποστηρίζεται βιβλιογραφικά και από τα όσα επισήμαναν οι Bradbury et. al. (2007); Claringbould και Knoppers, (2007); Pfister, (2011); Sevat, (2014) σε ότι άπτεται της υπό-εκπροσώπησης των γυναικών στο ποδόσφαιρο και των πιθανών αιτιών δημιουργίας του φαινομένου αυτού.

Υ2: Οι κατεστημένες αντιλήψεις περί φύλου επιδρούν ως ανασταλτικοί παράγοντες ώστε οι γυναίκες να αποκτήσουν τα απαραίτητα προσόντα σε σχέση με την εκπαίδευση τους ως προπονητές ποδοσφαίρου.

Συμπερασματικά τα αποτελέσματα της διερεύνησης των στάσεων του δείγματος επιβεβαίωσαν την υπόθεση της ερευνήτριας ότι οι κατεστημένες αντιλήψεις περί φύλου επιδρούν ανασχετικά ώστε οι γυναίκες να αποκτήσουν τα απαραίτητα προσόντα σε σχέση με την εκπαίδευση τους ως προπονήτριες ποδοσφαίρου. Συγκεκριμένα το 35,09% θεωρεί πως οι προκαταλήψεις επηρεάζουν αρκετά το προαναφερθέν ζήτημα ενώ υφίστανται και άλλα δυο 20,18% όπου θεωρούν ότι οι κατεστημένες αντιλήψεις περί φύλου καθώς και οι σεξουαλικές προκαταλήψεις παρεμποδίζουν την ενίσχυση των δεξιοτήτων και γνώσεων των γυναικών στο πεδίο της προπονητικής. Το προαναφερθέν συμπέρασμα υποστηρίζεται βιβλιογραφικά και από τα όσα επισήμαναν οι Claringbould και Knoppers, 2008; Shaw & Allen 2009; Shaw & Hoerber 2003; σχετικά με το γεγονός του ότι οι εκπρόσωποι του γυναικείου φύλου δεν έχουν υποστηριχτεί αρκετά εξαιτίας της υποτίμησης των προσόντων τους συγκριτικά με τους άνδρες συναδέλφους τους.

Υ3: Οι αθλήτριες που ασχολούνται με το ποδόσφαιρο αναλογικά με τους άντρες είναι πολύ λιγότερες, είναι υπό-αμειβόμενες και δεν χαίρουν της ίδιας αναγνωρισιμότητας και προβολής μέσω media συγκριτικά με τους άνδρες συναδέλφους τους.

Συμπερασματικά τα αποτελέσματα της διερεύνησης των στάσεων του δείγματος επιβεβαίωσαν την υπόθεση της ερευνήτριας ότι οι παίκτριες του γυναικείου ποδοσφαίρου είναι σε «πάρα πολύ» μεγάλο βαθμό υπό-αμειβόμενες και δεν χαίρουν της ίδιας διαφημιστικής προβολής σε σύγκριση με τους άνδρες συναδέλφους τους. Η παραπάνω πεποίθηση διατυπώθηκε από το 74,56% του δείγματος ενώ υφίσταται και ένα 16,67% όπου απάντησε ότι οι παίκτριες του γυναικείου ποδοσφαίρου είναι σε «πολύ» μεγάλο βαθμό υπό-αμειβόμενες και δεν προβάλλονται επαρκώς από τα media.

Μάλιστα στην συγκεκριμένη ερώτηση υφίσταται μόνο ένα 0,877% όπου φαίνεται να αντίκειται ολοκληρωτικά στην παραπάνω άποψη και υποστήριξε ότι οι

γυναίκες παίκτριες ποδοσφαίρου δεν είναι «καθόλου» υπό-αμειβόμενες και μειωμένης διαφημιστικής προβολής από το χώρο των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης. Κατά συνέπεια τα προαναφερθέντα ευρήματα κατατείνουν ξεκάθαρα στο συμπέρασμα του ότι το αντρικό φύλο προωθείται πιο πολύ από το γυναικείο σε όλους τους τομείς, γεγονός που οι ερωτώμενες αναγνώρισαν ότι ισχύει σε μεγάλο βαθμό και συνιστά ιδιαίτερα λυπηρή πραγματικότητα για το γυναικείο ποδόσφαιρο.

Το προαναφερθέν συμπέρασμα φαίνεται να μην υποστηρίζεται σε ικανοποιητικό βαθμό βιβλιογραφικά από τα όσα διατύπωσαν σε προγενέστερες οικονομικές μελέτες οι European Federation of Football Associations –UEFA, 2014 και 2014b σχετικά με το ότι η κατανομή των προϋπολογισμών και η επισκόπηση των δαπανών στο εσωτερικό του ποδοσφαίρου των γυναικών αντικατοπτρίζουν ότι η ανάπτυξη συνιστά έναν τομέα όπου μεγάλες ποσότητες των πόρων επενδύθηκαν και συνεχίζουν να επενδύονται. Τουναντίον το παραπάνω συμπέρασμα υποστηρίζεται επαρκώς βιβλιογραφικά από τις μελέτες των Sevat (2014) και Schlesinger και Weigelt-Schlesinger, (2011) σε ότι άπτεται των παραγόντων οι οποίοι στέκονται ανάχωμα στην εξέλιξη του γυναικείου ποδοσφαίρου και συνεκδοχικά στην ισότιμη αντιμετώπιση του μισθολογικά αλλά και σε θέματα προβολής αυτού.

Υ4: Οι Ελληνίδες ποδοσφαιρίστριες δεν υστερούν σε μορφωτικό επίπεδο και δεξιότητες σε σχέση με τις συναδέλφους τους του εξωτερικού και δεν ενδιαφέρονται μόνο ερασιτεχνικά για το ποδόσφαιρο.

Συμπερασματικά τα αποτελέσματα της διερεύνησης των στάσεων του δείγματος δεν επιβεβαίωσαν την υπόθεση της ερευνήτριας ότι οι Ελληνίδες ποδοσφαιρίστριες δεν υστερούν σε μορφωτικό επίπεδο και δεξιότητες σε σχέση με τις συναδέλφους τους του εξωτερικού και δεν ενδιαφέρονται μόνο ερασιτεχνικά για το ποδόσφαιρο δεδομένου του ότι μόνο ένα 13,16% του δείγματος διατύπωσε την άποψη ότι οι Ελληνίδες ποδοσφαιρίστριες δεν υστερούν καθόλου συγκριτικά με τις γυναίκες που ασχολούνται με το χώρο του ποδοσφαίρου εκτός Ελλάδος.

Τουναντίον το δείγμα απάντησε σε ποσοστό που κυμαίνεται στο 28,95% ότι οι Ελληνίδες ποδοσφαιρίστριες υστερούν σε πολύ μεγάλο βαθμό σε επίπεδο μορφωτικό αλλά και δεξιοτήτων συγκριτικά με τις συναδέλφους τους στο εξωτερικό. Επιπλέον ένα άλλο ένα 11,40% απάντησε ότι η οι Ελληνίδες ποδοσφαιρίστριες

υστερούν σε «πάρα πολύ» μεγάλο βαθμό σε σχέση με τις αντίστοιχες παίκτριες του εξωτερικού.

Η παραδοχή της υστέρησης του μορφωτικού αλλά και του επιπέδου δεξιοτήτων της Ελληνίδας ποδοσφαιρίστριας σε αρκετά μεγάλο βαθμό από μεγάλο μέρος του δείγματος (23,68%) αποδόθηκε στο γεγονός της μειωμένης προβολής και χρηματοδότησης του αθλήματος με αποτέλεσμα την παροχή άνισων ευκαιριών ανάμεσα σε ανδρικό και γυναικείο ποδόσφαιρο. Επίσης η συγκεκριμένη υπόθεση απορρίπτεται και δεδομένου του ότι το 56,14% του δείγματος απάντησε αρνητικά σχετικά με την ενδεχόμενη πρόθεση του επαγγελματικής ενασχόλησης με το χώρο του ποδοσφαίρου.

Το προαναφερθέν συμπέρασμα υποστηρίζεται βιβλιογραφικά και από τις επισημάνσεις των Χρόνη και Κουρτεσοπούλου (2008) σχετικά με το ότι οι εκπρόσωποι του γυναικείου φύλου θα απέφευγαν να επιλέξουν να απασχοληθούν επαγγελματικά στο πεδίο της προπονητικής ή εναλλακτικά της διαιτησίας αλλά και από τις αναφορές των Σωτηρόπουλου et al (2005) σχετικά με τα όψιμα βήματα προόδου στο χώρο του Ελληνικού Γυναικείου ποδοσφαίρου.

Υ5: Ανεξάρτητα από την κατάρτιση και τις δεξιότητες μιας γυναίκας ποδοσφαιρίστριας οι δυνατότητες επαγγελματικής της ανέλιξης είναι περιορισμένες.

Συμπερασματικά τα αποτελέσματα της διερεύνησης των στάσεων του δείγματος επιβεβαίωσαν την υπόθεση της ερευνήτριας ότι ανεξάρτητα από την κατάρτιση και τις δεξιότητες μιας γυναίκας ποδοσφαιρίστριας οι δυνατότητες επαγγελματικής της ανέλιξης είναι περιορισμένες. Η συγκεκριμένη άποψη τεκμαίρεται από την συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος όπου υποστήριξε το γεγονός της παροχής περιορισμένων δυνατοτήτων ανέλιξης των γυναικών στο ποδόσφαιρο ανεξαρτήτως των προσόντων και των δεξιοτήτων τους από «λίγο» έως «πάρα πολύ» μεγάλο βαθμό. Μάλιστα το 36,84% της παρούσας μελέτης διατύπωσε την άποψη ότι σε «πολύ» μεγάλο βαθμό η κατάρτιση και οι δεξιότητες μιας αθλήτριας του ποδοσφαίρου δεν είναι αρκετές ώστε να δώσουν την δέουσα ώθηση σε αυτήν επαγγελματικής ανέλιξης στο πεδίο του ποδοσφαίρου. Το προαναφερθέν συμπέρασμα υποστηρίζεται βιβλιογραφικά και από τις επισημάνσεις των Sevat (2014) και Velez (2010) σχετικά με τον εντοπισμό εμποδίων τα οποία συνίστανται

σε θέματα διοικητικής δομής των πεδίων οργάνωσης του αθλητισμού στη γυναικεία φύση όπως και εμπόδια τα οποία άπτονται των πολιτισμικών ρόλων και των προσδοκιών καθώς και εμπόδια τα οποία συναρτώνται με το θέμα της φύσης της δόμησης καριέρας στο χώρο του αθλητισμού.

7.3 Προτάσεις για πρακτική εφαρμογή

Δεδομένου του ότι κατά τα ευρήματα της παρούσας έρευνας το δείγμα φάνηκε αρκετά πιο αισιόδοξο σε σχέση με την πορεία του ποδοσφαίρου παγκοσμίως οι προτάσεις πρακτικής εφαρμογής της σημασίας της παρούσας μελέτης ωφέλιμο θα ήταν να εντοπιστούν σε εγχώριο επίπεδο ώστε όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς του γυναικείου ποδοσφαίρου να συνδράμουν στην εξέλιξη, ενίσχυση και προβολή αυτού.

Συνεπώς απαρέγκλιτη προϋπόθεση ανάπτυξης του Ελληνικού γυναικείου ποδοσφαίρου θεωρείται η υπέρβαση των κατεστημένων αντιλήψεων περί φύλου ώστε το άθλημα να γνωρίσει περισσότερη προβολή και να καταστεί προσοδοφόρο και εφάμιλλο του ανδρικού ποδοσφαίρου.

Απαραίτητη ταυτόχρονα κρίνεται και η εξασφάλιση της ουσιαστικής συνδρομής της πολιτείας στο ζήτημα της σταδιακής εξέλιξης του γυναικείου ποδοσφαίρου μέσω της παροχής κονδυλίων στις γυναικείες ομάδες αλλά και διαμέσου της βελτίωσης και δημιουργίας των δεουσών αθλητικών υποδομών.

Επιπλέον κρίνεται εξίσου επιβεβλημένη και η βελτίωση των δεξιοτήτων των ομάδων σε εθνικό επίπεδο ώστε να υπάρξουν αξιόλογες προοπτικές ανάπτυξης του Ελληνικού γυναικείου ποδοσφαίρου σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

7.4 Προτάσεις για μελλοντικές έρευνες.

Δεδομένου του ότι ο σκοπός της παρούσας μελέτης εντοπίστηκε γύρω από την αποτύπωση και ανάλυση των στοιχείων όπου συνθέτουν την οργανοδιοικητική δομή του γυναικείου ποδοσφαίρου, σε παγκόσμιο, ευρωπαϊκό αλλά και εθνικό πεδίο

μια πρόταση μελλοντικής έρευνας θα μπορούσε να εστιάσει στην παροχή συγκεκριμένων προτάσεων με στόχο την περαιτέρω ενίσχυση της εξελικτικής πορείας του γυναικείου ποδοσφαίρου σε εθνικό αλλά και διεθνές επίπεδο. Επίσης η μελλοντική έρευνα καλό θα ήταν να συμπεριλάβει τη διερεύνηση των στάσεων και αντιλήψεων όχι μόνο Ελληνίδων αθλητριών του ποδοσφαίρου αλλά και αθλητριών άλλων εθνικοτήτων ώστε να κατασταθούν με περισσότερη ενάργεια σαφέστερα τα αίτια όπου μπορεί να διαφοροποιούν το Ελληνικό γυναικείο ποδόσφαιρο από το παγκόσμιο.

Βιβλιογραφία

Ξενογλωσσες Αναφορές

- 1 Advanced Learners Dictionary and Definitions, (2010). *Advanced learners dictionary and definitions*. United Kingdom: Oxford University Press.
- 2 Anderson, D. F., & Gill, K. S. (1983). Occupational socialization patterns of Men's and women's interscholastic basketball coaches. *Journal of Sport Behavior*, 6, 105-116.
- 3 Aoki, K., Crumbach, S., Naicker, C., Schmitter, S., & Smith, N. (2010). *Fifa MasterThesis: Identifying best practice in women's football –case study in the European context*. United Kingdom: Cies, International Centre for Sport Studies, International Masters (MAS) in Management, Law and Humanities of Sport.
- 4 Arnaut, J. L. (2006). European sport review. *European Commission White Paper*.
- 5 Arnold, R., Fletcher, D., & Molyneux, L. (2012). Performance leadership and management in elite sport: recommendations, advice and suggestions from national performance directors. *European Sport Management Quarterly*, 12(4), 317-336.
- 6 Avolio, B. & Bass, B. (2004). *Manual for the multifactor leadership questionnaire*. (3rd Ed.). Redwood City CA: Mind Garden.
- 7 Bass, B. M. (1985). *Leadership and performance beyond expectation*. New York: Free Press.
- 8 Bass, B. (1990a). *Bass and Stogdill's handbook of leadership: Theory, research, & managerial applications*. (3rd ed.). New York: The Free Press.
- 9 Bass, B & Bass, R. (2008). *The Bass handbook of leadership: theory, research, and managerial application*. New York: Free Press.

- 10 Babcock-Roberson, E. M., & Strickland, J. O. (2010). The relationship between charismatic leadership, work engagement, and organizational citizenship behaviors. *The Journal of Psychology, 144* (3), 313-326.
- 11 Bercusson, B. (1999). European labour law in context: a review of the literature. *European Law Journal 5*. 87-102.
- 12 Blater, J. (1995). FIFA press conference world cup, 17th June. *Sweden Network, 6* (3), 7.
- 13 Blaufarb, M. (1976). *Retrospect on a year of title IX discussion*. Dubuque, IA: Brown.
- 14 Boutilier, M. A., & SanGiovanni, L. (1983). *The sporting woman*. Champaign IL: Human Kinetics.
- 15 Bradbury, S., Amara, M., Garcia, B., & Bairner, A., (2011). Representation and Structural Discrimination in Football in Europe: The case of Minorities and Females, *Institute of Youth Sport, School of Sport, Exercise and Health Sciences, Loughborough University*.
- 16 Brus A., and Trangbaek, E. (2003). Asserting the Right to Play. *Soccer & Society, 4*, 95-111.
- 17 Bryman, A. (2012), *Social Research Method*, (4th Ed.). New York. : Oxford University Press Inc.
- 18 Bucci, J., Bloom, G. A., Loughhead, T. M., & Caron, J. G. (2012). Ice hockey coaches' perceptions of athlete leadership. *Journal of Applied Sport Psychology, 24* (3), 243-259.
- 19 Burns, J. M. (1978). *Leadership*. New York: Harper & Row.
- 20 Burton, L. J., Grappendorf, H., Henderson, A., Field, G. B., & Dennis, J. A. (2008). The relevance of athletic participation for women: Examining hiring preferences to entry-level management positions using role congruity theory. *International Journal of Sport Management, 9*, 175-192.
- 21 Burton, L. J., Grappendorf, H., & Henderson, A. C. (2011). Perceptions of gender in athletic administration: Utilizing role congruity theory to examine

- potential prejudice against women. *Journal of Sport Management*, 25, 36-45.
- 22 Cavusgil, S. Tamer & Ghauri P.N, (2000). *Advances in International Marketing Vol. 9: From Marketing-Mix to Relationships & Networks*. New York: JAI Press.
- 23 Claringbould, I., & Knoppers, A., (2007). Finding a Normal Woman: Selection Processes for Board Membership, *Sex Roles*, 57, 495-507.
- 24 Claringbould, I., & Knoppers, A. (2008). Doing and undoing gender in sport governance. *Sex Roles*, 57, 81-92.
- 25 Cohen L., Manion L., Morrison K. (2007). *Research methods in education*. London and New York : Routledge Taylor & Francis Group.
- 26 Creswell, W. J. (2009), *Research Design*, (3rd Ed.). USA : Sage Publications Inc.
- 27 Currie, C., Roberts, C., Morgan, A., Smith, R., Settertobulte, W., Samdal, O., & Rasmussen, V. B. (2004). *Young people's health in context: Health behavior in school-aged children (HBSC) study: International report from the 2001/2002 survey. Health Policy for Children and Adolescents, No. 4*. Copenhagen, Sweden: World Health Organization.
- 28 Dupuis, M., Bloom, G. A., & Loughead, T. M. (2006). Team captains' perceptions of athlete leadership. *Journal of Sport Behavior*, 29, 60–78.
- 29 Duquin, M. E. (1980). The dynamics of athletic persistence. In Straub, W.F. (Ed.). *Sport psychology, an analysis of Athlete behavior*. New York: Movement Publications.
- 30 Eitzen, D. S., & Pratt, S. R. (1989). Gender differences in coaching philosophy: The case of female basketball teams. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 60, 152-158.
- 31 Fasteau, M. F. (1980). Sports: The Training Ground. In Sabo, D. F. Jr., & Runfola, R. (Eds.). *Jock: sports and male identity* (pp. 44-53). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

- 32 Fasting, K., & Knorre, N. (2005). *Women in sport in the Czech Republic. The experiences of female athletes*. Oslo & Prague: Norwegian School of Sport Sciences and Czech Olympic Committee.
- 33 Fédération Internationale de Football Association-FIFA (2008). *FIFA women's football today*. Zurich: FIFA.
- 34 Fishwick, P. A. (1988). The role of process abstraction in simulation. *IEEE Transactions on Systems, Man, and Cybernetics*, 18, 18-39.
- 35 Giacobbi, P. R., Roper, E., Whitney, J., & Butryn, T. (2002). College coaches views about the development of successful athletes: A descriptive exploratory investigation. *Journal of Sport Behavior*, 25, 164–180.
- 36 Gieß-Stüber, P. (1995). Trainerinnen im Deutschen tennishund - "seltenheitsmitglieder" in einer männerdomäne. In Klein M. L. (Ed.). *Karrieren von Mädchen und Frauen im Sport* (pp. 117-130). Sankt, Augustin: Academica.
- 37 Greenhill, J., Auld, C., Cuskelly, G. & Hooper, S. (2009). The impact of organisational factors on career pathways for female coaches. *Sport Management Review*, 12, 229-240.
- 38 Griffin, P. (1998). *Strong women, deep closets: lesbians and homophobia in sport*. Windsor, Ontario : Human Kinetics.
- 39 Hargreaves, J. (2000). *Heroines of sport*. London: Routledge.
- 40 Harris, D. V. (1980). Femininity and athleticism: Conflict or consonance. In Sabo, D. & Runfola, R. (1980). (Eds.). *Jock: sports & male identity* (pp. 222- 239). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- 41 Hart, B. A., Hasbrook, C. A., & Mathes, S. A. (1986). An examination of the reduction in the number of female interscholastic coaches. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 57, 68-77.
- 42 Hartmann, I. & Pfister, G. (2003). *Sport and women: Social issues in international perspective*. London: Routledge.

- 43 Hayashi A., & Ewert, A. (2006). Outdoor leaders' emotional intelligence and transformational leadership. *Journal of Experiential Education*, 28 (3), 222-242.
- 44 Heflick, N. A., & Goldenberg, J. L. (2009). Objectifying Sarah Palin: evidence that objectification causes women to be perceived as less competent and less fully human. *Journal of Experimental Social Psychology*, 45, 598-601. doi:10.1016/j.jesp.2009.02.008
- 45 Heilman, M. E., Block, C. J., & Martell, R. F. (1995). Sex stereotypes: Do they influence perceptions of managers? *Journal of Social Behaviour and Personality*, 10, 237-252.
- 46 Hogan, C. L. (1988). The eroding of Title IX. *Chicago Tribune*, 14, 7-8.
- 47 Holmen, M. G., & Parkhouse, B. L. (1981). Trends in the selection of coaches for female athletes: A demographic inquiry. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 52, 9-18.
- 48 Hong, F., & Mangan, J. A., (2004). *Soccer, women, sexual liberation: kicking off a new era (Sport in the global society)*. London: F. Cass.
- 49 Hovden, J. (2000a). "Heavyweight" Men and Younger Women? The gendering of selection processes in Norwegian sport organizations. *Nordic Journal of Women's Studies*, 8, 17-32.
- 50 Johnson, R. B., Onwuegbuzie, J. A., & Toward, A. L. (2007). Toward a definition of mixed methods research, *Journal of Mixed Methods Research*, Sage Publications, 1 (2), 112-134.
- 51 Kanter, R. M., Stein, B. A., & Jick, T. D. (1992). *The challenge of organisational change: How companies experience it and leaders guide It*. New York: The Free Press: A Division of Macmillan, Inc.
- 52 Kinnear, C.T., & Taylor, R. J. (1996). *Marketing research an applied approach*, (5th Ed.). United States of America: McGraw-Hill.
- 53 Knoppers, A. (1987). Gender and the Coaching Profession. *Quest*, 39, 9-22.
- 54 Knoppers, A., Meyer, B. B., Ewing, M., & Forrest, L. (1989). Gender and the salaries of coaches. *Sociology of Sport Journal*, 6, 348-361.

- 55 Knoppers, A., Meyer, B. B., Ewing, M., & Forrest, L. (1991). Opportunity and work behavior in college coaching. *Journal of Sport and Social Issues*, 15, 1-20.
- 56 Leithwood, K., Janzi, D., & Steinbach, R. (1999). *Changing leadership for changing times*. Buckingham: Open University Press.
- 57 Lumka, Y., & Kappel, D., (2013). Women's football competition and player development. A comparison of South Africa & Germany. *Fédération Internationale de Football Association-FIFA/Certificate in Sport Management-CIES/Nelson Mandela Metropolitan University, Final Project*.
- 58 Macintosh, D., & Beamish, R. (1988). Socioeconomic and demographic characteristics of national sport administrators. *Canadian Journal of Sport Sciences: Journal Canadien des Sciences au Sport*, 13, 66-72.
- 59 Macintosh, D., & Whitson, D. (1990). *The game planners: Transforming Canada's sport system*. Montreal: McGill-Queen's University Press.
- 60 Marshall, C. (1995). Reframing leadership. *Queensland Institute for Educational Administration*, 5(8), 1-2.
- 61 Matos Almeida, C. & Cruz, I. (2010). *Treinadoras: dirigir outros desafios situação das treinadoras em Portugal*. Portugal: Associação Portuguesa Mulheres e Desporto.
- 62 McKernan J. (1996). *Curriculum action research: a handbook of methods and resources for the reflective practitioner*, (2nd Ed). London: Kogan Page.
- 63 McPherson, M., Smith-Lovin, L., & Cook, J. M., (2001). Birds of a Feather: Homophily in Social Network, *Annual Review of Sociology*, 27, 415-44.
- 64 Metheny, E. (1965). *Connotations of movement in sport and dance*. Dubuque: William C. Brown.
- 65 Moran-Miller, K. (2012). Where are the women in women's sports? predictors of female athletes' interest in a coaching career. *Dissertation Abstracts International Section A: Humanities and Social Sciences*, 72(8-A), pp. 2695.

- 66 Nikaien, Z., Ganjouie, F. A., Tondnevis, F., & Kamkari, K. (2012). Effects of leadership styles on coaches of Iran's national teams success and athletes' perception of Success. *Annals of Biological Research*, 3(3), 1225-1230.
- 67 Nikandrou I., Apospori E., & Papalexandris N. (2005). Changes in European HRM – A longitudinal comparative study among 18 European countries. *Journal of European Industrial Training*, 29, (7). 541-560.
- 68 Norman, L. (2008). The UK coaching system is failing women coaches. *International Journal of Sports Science and Coaching*, 3, 447-464.
- 69 Österberg, M. (2009). *Manual for a human resources manager*, 3rd Ed. Helsinki: Gummerus Kirjapaino.
- 70 Papaioannou, A., Karastogiannidou, C., & Theodorakis, Y. (2004). Sport involvement, sport violence and health behaviours of Greek adolescents. *European Journal of Public Health*, 14, 168-172.
- 71 Pfister, G. (2003). Women and sport in Iran: keeping goal in the hijab? In Hartmann-Tews, I. & G. Pfister (Eds.). *Sport and Women: Social Issues in International Perspective* (pp. 207-223). London: Routledge.
- 72 Pfister, G. (2010). Women in sport - gender relations and future perspectives. *Sport in Society*, 13, 234-248.
- 73 Pfister, G., (2011). *Gender Equality and (Elite) Sport. Report published for the Enlarged Partial Agreement on Sport of the Council of Europe*. Strasbourg: Council of Europe.
- 74 Pfister, G. (2013). Outsiders: female coaches intruding upon A male domain? In Pfister. G., & Sisjord, M. K. (Eds.). *Gender and Sport: changes and challenges*. Germany: Waxmann Verlag GmbH.
- 75 Punch K. (2009). *Introduction to research methods of education*, SAGE Publications, London.
- 76 Riemer, B. A., & Visio, M. E. (2003). Gender typing of sports: An investigation of Metheny's classification. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 74, 193-204.

- 77 Roberts, G. C., & Balague, G. (1989). The development of a social-cognitive scale of motivation. *Paper presented at the Seventh World Congress of Sport Psychology*, Singapore.
- 78 Roberts, G. C., & Balague, G. (1991). The development and validation of the Perception of Success Questionnaire. *Paper presented at the FEPSAC Congress, Cologne, Germany*.
- 79 Robson C. (2002). *Real world research: A resource for social scientists and practitioner- researchers*. Oxford: Blackwell.
- 80 Rosener, J. (1995). *Americas competitive secret*. New York: Oxford University Press.
- 81 Ross, G. M., & Hendry, E. C., (1957). *New Understanding of Leadership*. New York: Association Press.
- 82 Sabo, D., & Runfola, R. (1980). *Jock: Sports and male identity*. Engelwood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.
- 83 Schlesinger. T., & Weigelt-Schlesinger, Y., (2011). Poor thing' or 'wow, she knows how to do it' – Gender stereotypes as barriers to women's qualification in the education of soccer coaches, *Institute of Sport Science, University of Berne*, 1-18.
- 84 Sevat, P. (2014). *Thesis: Gender iinequality among leadership positions in football: An exploration into the motivation of Western European Elite female Footballers to Become a Couch or Administrator*. Netherlands: University of Twente, Department of European Studies.
- 85 Shaiki, S., Kakepoto, H., & Memon, A. P., (2010). Role of sports in leadership: A socio political Analysis. *Shield: Research Journal of Physical Education & Sports Science*, 5, 108-112.
- 86 Shaw, S., & Allen, J. (2009). The experiences of high performance women coaches: A case study of two regional sport organizations. *Sports Management Review*, 12, 217-228. doi.org/10.1016/j.smr.2009.03.005
- 87 Shaw, S., & Hoeber, L. (2003). A strong man is direct and a direct woman is a bitch: Gender discourses and their influence on employment roles in sports organizations. *Journal of Sport Management*, 17, 347-375.

- 88 Snyder, E., & Spreitzer, E. (1977). Participation in Sports as Related to Education Expectations among high school girls. *Sociology of Education*, 50, 313-325.
- 89 Spence, J. T., & Buckner, C. E. (2000). Instrumental and expressive traits, trait stereotypes, and sexist attitudes: What do they signify? *Psychology of Women Quarterly*, 24, 44-62.
- 90 Stogdill, R. M. (1974). *Handbook of leadership: a survey of the literature*. New York: Free Press.
- 91 Suggs, W. (2000). Poll finds strong public backing for gender equity in college athletics. *Chronicle of Higher Education*, 46, A40.
- 92 Sundstrom, L., Marchant, D., & Symons, C. (2011). Play, but don't stay: women leaders in Australian sport. In Burke, M., Hanlon, C., Hess, R., & Thomen, C. (Eds.). *Sport, culture and society: approaches, methods and perspectives* (pp.107-126). Melbourne: Maribyrnong Press.
- 93 Thiel, A., & Mayer, J. (2009). Characteristics of management in voluntary sport clubs: a sociological perspective. *European Journal of Sport Management*, 9, 81-98.
- 94 Torrington, D., Hall, L., & Taylor, S. (2008). *Human Resource Management*, (7th Ed.). Edinburg: Pearson Education Limited.
- 95 Velez, L. (2010). Exploring the representation of women in leadership roles within intercollegiate sport in Puerto Rico. *Dissertation Abstracts International Section A: Humanities and Social Sciences*, 70 (11-A), pp. 4452.
- 96 Vlok, A. (2012). International conference on leadership, technology and innovation management. a leadership competency profile for innovation leaders in a science-based research and innovation organization in south Africa. *Procedia Social and Behavioural Sciences*, 41, 209-226. doi: 10.1016/j.sbspro.2012.04.025
- 97 Vroom, V. & Yeton, P. (1973). *Leadership and decision-making*. Pittsburgh: University of Pittsburgh Press.

- 98 Walker, R. L. (1985). *Applied qualitative research*. Aldershot: Gower Publications.
- 99 Wang, J. & Straub, W. (2012). An Investigation into the coaching approach of a successful world class soccer coach: Anson Dorrance. *European Journal International Journal of Sports Science and Coaching*, 7 (3), 431-447.
- 100 Whisenant, W. (2003). How Women have faired as interscholastic athletic administrators since the passage of title IX. *Sex Roles*, 49, 179-84.
- 101 Willmann, C., & Zipprich, C. (1995). Trainerinnen im Volleyball – wo sind sie zu finden? In Klein, M. L. (Ed.). *Karrieren von mädchen und frauen im sport* (pp. 107-116). Sankt: Augustin.

Ελληνόγλωσσες Αναφορές

- 102 Ασπρίδης, Γ. (1999). *Αρχές ηγεσίας, γραμμική και επιτελική εξουσία. Κατανομή και ανάθεση αρμοδιοτήτων, καθήκοντα, δικαιώματα, υποχρεώσεις*. Ερέτρια: Σεμινάριο Επιμορφωτών Εκπαιδευτών Ο.Ε.Ε.Κ.
- 103 Γρηγορίου, Σ. Σ., Γρηγορίου, Ι., & Ασπρίδης, Γ. (2012). Ο ρόλος της αθλητικής ηγεσίας και η θέση της γυναίκας. *Αναζητήσεις στη Φυσική Αγωγή & τον Αθλητισμό*, 10 (3), 66-75.
- 104 Ζαφειρόπουλος, Κ. (2005). *Πως γίνεται μια επιστημονική εργασία; επιστημονική έρευνα και συγγραφή εργασιών*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.
- 105 Καμίτσης, Χ.. (2004). *Τεχνικές έρευνας στις αθλητικές επιστήμες: στατιστική ανάλυση-αξιολόγηση*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Τσιαρτσιάνης Αθανάσιος & ΣΙΑ Ο.Ε.
- 106 Κυριαζή, Ν. (1998). *Η κοινωνιολογική έρευνα, κριτική, επισκόπηση μεθόδων και τεχνικών*. Αθήνα: Ελληνικές Επιστημονικές Εκδόσεις.
- 107 Κυριαζόπουλος, Π., & Σαμαντά, Ε. (2011). *Μεθοδολογία εκπόνησης διπλωματικών εργασιών*. Αθήνα: Σύγχρονη Εκδοτική.
- 108 Μακρυδημήτρης, Α. (2004). *Προσεγγίσεις στη θεωρία των οργανώσεων*. Αθήνα : Καστανιώτης.

- 109 Μπουραντάς, Δ. (2008). *Ηγεσία - Ο δρόμος της διαρκούς επιτυχίας*. Αθήνα: Κριτική.
- 110 Παπανά, Α., (2014). Σημειώσεις για το μάθημα εργαστήριο στατιστικής στατιστικό πακέτο S.P.S.S. Α.Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης, Παράρτημα Κατερίνης, Τμήμα Τυποποίησης και Διακίνησης Προϊόντων (*Logistics*), 1-28.
- 111 Σωτηρόπουλος, Α., Γκίσης, Γ., Μπεκρής, Ε., Κασέτα, Μ., Κωνσταντινίδου, Ξ., Ζέρβα, Α., Σουγλής, Α., & Πανταζής, Δ. (2005). *Εγχειρίδιο ποδοσφαίρου*. Αθήνα: Εκδόσεις Τελέθριον.
- 112 Τουμπεκτσής Σ. (2009). *Φιλοσοφία της επιστήμης*. ΤΕΙ Καβάλας, Τμήμα Ηλεκτρολογίας, Καβάλα.
- 113 Ρούσσο, Π., & Ευσταθίου, Γ. (2008). Σύντομο εγχειρίδιο SPSS 16.0. *Πρόγραμμα Ψυχολογίας, Τμήμα ΦΠΨ, ΕΚΠΑ*, 1-67.
- 114 Υψηλάντης, Π. Γ. & Συρακούλης, Κ. Ι. (2005). *Project Management, η Ελληνική Εμπειρία*. Αθήνα: Προπομπός.
- 115 Χατζή Β. (2013). *Διπλωματική Εργασία: Έλληνιδες προπονήτριες ποδοσφαίρου και έμφυλα στερεότυπα: μια πρώτη ποιοτική προσέγγιση*. Θεσσαλία: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού.
- 116 Χρόνη, Σ., & Κουρτεσοπούλου, Α. (2008). *Έκθεση Αποτελεσμάτων, Έρευνα Α: Οι Ελληνίδες Αθλήτριες και η Ενασχόλησή τους με την Προπονητική, τη Διοίκηση και τη Διαιτησία*. ΤΕΦΑΑ, ΠΘ.

Διαδικτυακές Αναφορές

- 117 Acosta, R. V., & Carpenter, L. J. (2010). *Women in intercollegiate sport: A longitudinal, national study thirty-three year update (1977-2010)*. Ανακτήθηκε από <http://www.acostacarpenter.org/>
- 118 Επιτροπάκη, Ο. (2005). «Ηγεσία και συναισθηματική νοημοσύνη: πολυτέλεια ή αναγκαιότητα;». Ανακτήθηκε από <http://portsite.com/ManagementSynaisthNohmosynh2.htm>.

- 119 EPO.GR-Hellenic Football Federation, (2014). Η Ίδρυση της Ελληνικής Ποδοσφαιρικής Ομοσπονδίας. Ανακτήθηκε από http://www.epo.gr/Default.aspx?a_id=22516
- 120 Eurobarometer, (2010). Sport and physical Activity. Ανακτήθηκε από http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_334_en.pdf
- 121 European Commission Sport, (2009). White paper on sport. Ανακτήθηκε από http://ec.europa.eu/sport/white-paper/whitepaper108_en.htm
- 122 European Commission, (2014). Gender equality in sport: proposal for strategic actions 2014 - 2020. Ανακτήθηκε από http://ec.europa.eu/sport/events/2013/documents/20131203-gender/final-proposal-1802_en.pdf
- 123 European Federation of Football Associations -UEFA (2014a). Women's football across the national associations 2013-2014. Ανακτήθηκε από http://www.uefa.org/MultimediaFiles/Download/Women/WFDP/02/03/17/67/2031767_DOWNLOAD.pdf
- 124 European Federation of Football Associations -UEFA (2014b). UEFA – European football's governing body. Ανακτήθηκε από <http://www.uefa.org/about-uefa/history/index.html>
- 125 Fédération Internationale de Football Association-FIFA (2014a). The Organization. Ανακτήθηκε από <http://www.fifa.com/aboutfifa/organisation/index.html>
- 126 Fédération Internationale de Football Association-FIFA (2014b). Competitions. Ανακτήθηκε από <http://www.fifa.com/tournaments/index.html>
- 127 Folkman, J., & Zinger, J. (2012). Are women better leaders than men? Ανακτήθηκε από http://blogs.hbr.org/cs/2012/03/a_study_in_leadership_women_do.html?go_back=.gde_732157_member_101440098
- 128 Sports Coach UK, (2011). *Sports coaching in the UK III: A statistical analysis of coaches and coaching in the UK*. Ανακτήθηκε από <http://www.sportcoachuk.org/>

- 129 University of Surrey, (2013). *Module 9: introduction to research, the advantages and disadvantages of questionnaires.* Ανακτήθηκε από http://libweb.surrey.ac.uk/library/skills/Introduction%20to%20Research%20and%20Managing%20Information%20Leicester/page_51.htm

Παράρτημα Α: Ερωτηματολόγιο της έρευνας

Η σκιαγράφηση του προφίλ της γυναίκας ποδοσφαιρίστριας και ζητήματα που άπτονται του επαγγελματικού της προσανατολισμού.

- Επιβεβαιώνω ότι έχω διαβάσει και έχω καταλάβει το φύλλο πληροφοριών για την παραπάνω μελέτη και ο ερευνητής έχει απαντήσει σε οποιοδήποτε ερωτήσεις προς την ικανοποίησή μου.
- Καταλαβαίνω ότι η συμμετοχή μου είναι εθελοντική και ότι είμαι ελεύθερος να αποσυρθώ από την εν λόγω μελέτη οποιαδήποτε στιγμή, χωρίς να πρέπει να δοθεί από εμένα κάποιος συγκεκριμένος λόγος και χωρίς αυτό να επισύρει οποιοδήποτε συνέπειες σε βάρος μου.
- Καταλαβαίνω ότι μπορώ να αποσύρω τα στοιχεία μου από τη μελέτη οποιαδήποτε στιγμή.
- Καταλαβαίνω ότι οποιοδήποτε πληροφορίες που καταγράφονται στην έρευνα θα παραμείνουν εμπιστευτικές και καμία πληροφορία που με προσδιορίζει δεν θα είναι δημόσια – διαθέσιμη.
- Συναινώ στο να αποτελέσω συμμετέχοντα στην προκειμένη μελέτη.
- Συναινώ στο να καταγραφώ σαν μέρος αυτής της μελέτης (διαγραφή του οποίου δεν θα χρησιμοποιηθεί) ΝΑΙ / ΟΧΙ

ΤΥΠΩΜΕΝΟ ΟΝΟΜΑ	Με το παρόν έγγραφο συναινώ να συμμετέχω στην παραπάνω μελέτη
Υπογραφή του Συμμετέχοντα	Ημερομηνία

Ο σκοπός της παρούσας μελέτης εντοπίζεται γύρω από τη διερεύνηση των στάσεων του δείγματος των Ελληνίδων παικτριών ποδοσφαίρου σε ότι άπτεται της αποτύπωσης της ελληνικής ποδοσφαιρικής πραγματικότητας αλλά και της διεθνούς. Διερευνώνται η σκιαγράφηση των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων των γυναικών που ασχολούνται με το ποδόσφαιρο και οι στάσεις του δείγματος σε σχέση με την ανάδειξη των κυριότερων αιτιών υπό-εκπροσώπησης του γυναικείου φύλου. Αφορμή της παρούσας μελέτης αποτέλεσε το γεγονός του ότι το γυναικείο ποδόσφαιρο συνιστά ένα από τα πλέον ταχέως αναπτυσσόμενα αθλήματα στον κόσμο.

Α΄ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ – ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1 Θα ήθελα να μου προσδιορίσετε σε ποια από τις παρακάτω ηλικιακές κατηγορίες ανήκετε:

- <20
- 20-30
- 31-40

>40

2 Θα ήθελα να μου προσδιορίσετε ποιον από τους παρακάτω τίτλους σπουδών διαθέτετε:

Μαθήτρια

Απόφοιτη Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Απόφοιτη μεταλυκειακής εκπαίδευσης, ΙΕΚ, ΚΕΚ κλπ.

Κατοχος Πτυχίου ΤΕΙ

Κατοχος Πτυχίου ΑΕΙ

Κατοχος Μεταπτυχιακού

3 Θα ήθελα να μου προσδιορίσετε πόσα έτη αγωνιστικής προϋπηρεσίας διαθέτετε στο χώρο του ποδοσφαίρου;

1-5

5-10

10-15

15 και άνω

4 Θα ήθελα να μου προσδιορίσετε από ποια ηλικία ξεκινήσατε να παίζετε ποδόσφαιρο;

.....
.....

5 Θα ήθελα να μου απαντήσετε αν ξεκινήσατε να παίζετε ποδόσφαιρο σε κάποια οργανωμένη ακαδημία ή σε κάποιο τοπικό σύλλογο; Αν όχι, που;

.....
.....

6 Θα ήθελα να μου προσδιορίσετε αν ασχολείστε ερασιτεχνικά ή επαγγελματικά με το ποδόσφαιρο;

Ερασιτεχνικά

Επαγγελματικά

7 Θα ήθελα να μου προσδιορίσετε πόσες φορές την βδομάδα κάνετε προπόνηση με την ομάδα σας;

1-2

2--3

3-4

4-5

8 Θα ήθελα να μου απαντήσετε ποιο είναι το υψηλότερο αγωνιστικό επίπεδο που έχετε συμμετάσχει ως παίκτης;

.....
.....

9 Θα ήθελα να μου προσδιορίσετε αν ταυτόχρονα με την ενασχόληση σας με το ποδόσφαιρο εργάζεστε ως προπονήτρια ή ως διοικητικό προσωπικό στο χώρο του ποδοσφαίρου;

Ναι εργάζομαι ως προπονήτρια ή διοικητικό προσωπικό

Όχι δεν εργάζομαι ως προπονήτρια ή διοικητικό προσωπικό

9.1 Αν ναι, πόσα χρόνια;

.....
.....

9.2 Αν όχι με τι ασχολείστε;

.....
.....

10 Θα ήθελα να μου απαντήσετε στην περίπτωση που έχετε ερασιτεχνική ενασχόληση με το ποδόσφαιρο αν σκοπεύετε στο μέλλον να ασχοληθείτε επαγγελματικά με το ποδόσφαιρό

Ναι σκοπεύω να ασχοληθώ επαγγελματικά με το ποδόσφαιρο

Όχι δεν σκοπεύω να ασχοληθώ επαγγελματικά με το ποδόσφαιρο

10.1 Αν ναι σε ποιόν τομέα? (π.χ διαιτησία, προπονητική, διοίκηση, media, κ.λ.π)

.....
.....
.....

11 Σε τι ποσό κυμαίνονται οι καθαρές απολαβές σας μηνιαίως από το χώρο του ποδοσφαίρου;

Δεν έχω απολαβές

0-300 Ευρώ

300-600 Ευρώ

600-1000 Ευρώ

1000 -1500 Ευρώ

1500 και άνω Ευρώ

B' ΕΝΟΤΗΤΑ: ΓΥΝΑΙΚΕΙΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ & ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΟΥ ΤΟ ΣΥΝΘΕΤΟΥΝ

1 Ποια κατά τη γνώμη σας είναι τα κυριότερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των γυναικών όπου ασχολούνται με το ποδόσφαιρο στην Ελλάδα αλλά και διεθνώς;

.....
.....
.....

2 Λαμβάνοντας υπόψη ότι στην Ελλάδα αλλά και παγκοσμίως οι αθλήτριες που ασχολούνται με το ποδόσφαιρο αναλογικά με τους άντρες είναι πολύ λιγότερες θα ήθελα να μου απαντήσετε ποιες θεωρείτε τις κυριότερες αιτίες δημιουργίας αυτού του φαινομένου;

.....
.....

3 Θα ήθελα να μου απαντήσετε αν είστε ικανοποιημένες από την πορεία του γυναικείου ποδοσφαίρου παγκοσμίως αλλά και στην Ελλάδα;

.....
.....

4 Θα ήθελα να μου απαντήσετε αν είστε ικανοποιημένες από τις μισθολογικές σας απολαβές από το χώρο του ποδοσφαίρου;

Πάρα πολύ	Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου
-----------	------	--------	------	---------

.....
.....

5 Πόσο σημαντικό κρίνετε κατά τη γνώμη σας το ρόλο της ηγεσίας στο πεδίο του αθλητισμού?

Πάρα πολύ	Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου
-----------	------	--------	------	---------

.....
.....

6 Πόσο σημαντικό κρίνετε το ζήτημα της ανάληψης ηγετικών θέσεων από μέρους των γυναικών στο πεδίο του αθλητισμού και γιατί;

Πάρα πολύ	Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου
-----------	------	--------	------	---------

.....
.....

7 Θα ήθελα να μου απαντήσετε πως προσδιορίζεται κατά τη γνώμη σας η έννοια των κατεστημένων αντιλήψεων περί φύλου στον αθλητισμό λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός του ότι ύπαρξη των ανταγωνιστικών αθλημάτων εκλαμβάνεται ως ασύμβατη με το είδος των προκαταλήψεων της κοινωνίας για τον τρόπο συμπεριφοράς των γυναικών.

.....
.....

8 Θα ήθελα να μου απαντήσετε αν πιστεύετε ότι οι κατεστημένες αντιλήψεις περί φύλου αλλά και οι σεξουαλικές προκαταλήψεις επιδρούν ως ανασταλτικοί παράγοντες ώστε οι γυναίκες να αποκτήσουν τα απαραίτητα προσόντα σε σχέση με την εκπαίδευση τους ως προπονήτριες ποδοσφαίρου. Ειδικά αν ληφθεί υπόψη το γεγονός του ότι οι αθλητικές δραστηριότητες περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο είδος δραστηριότητας δίνουν έμφαση και στηρίζουν το σύνολο ενός συστήματος αξιών το οποίο κατευθύνεται στην ενίσχυση και τη διατήρηση ενός φάσματος σεξουαλικών προκαταλήψεων (Κυκλώστε την απάντησή σας).

Πάρα πολύ	Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου
-----------	------	--------	------	---------

.....
.....
.....

9 Θα ήθελα να μου απαντήσετε σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι οι γυναίκες ποδοσφαιρίστριες είναι υπό-αμειβόμενες και δεν χαίρουν της ίδιας αναγνωρισιμότητας και προβολής μέσω

media συγκριτικά με τους άνδρες συναδέλφους τους. (Κυκλώστε την απάντησή σας).

Πάρα πολύ	Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου
-----------	------	--------	------	---------

.....
.....
10 Θα ήθελα να μου απαντήσετε ποιες θεωρείτε τις κυριότερες αιτίες υπό-εκπροσώπησης των γυναικών στο χώρο του ποδόσφαιρου παγκοσμίως στην τρέχουσα χρονική συγκύρια;

.....
.....
11 Θα ήθελα να μου απαντήσετε αν στην Ελλάδα οι γυναίκες που ασχολούνται με το ποδόσφαιρο αντιμετωπίζονται με κάποιου είδους ρατσιστική διάθεση και αν ναι γιατί;

Πάρα πολύ	Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου
-----------	------	--------	------	---------

.....
.....
12 Θα ήθελα να μου απαντήσετε σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι οι Ελληνίδες ποδοσφαιρίστριες υστερούν σε μορφωτικό επίπεδο και δεξιότητες σε σχέση με τις συναδέλφους τους του εξωτερικού και δεν ενδιαφέρονται μόνο ερασιτεχνικά για το ποδόσφαιρο. (Κυκλώστε την απάντησή σας).

Πάρα πολύ	Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου
-----------	------	--------	------	---------

.....
.....
13 Θα ήθελα να μου απαντήσετε σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι ανεξάρτητα από την κατάρτιση και τις δεξιότητες μιας γυναίκας ποδοσφαιρίστριας οι δυνατότητες επαγγελματικής της ανέλιξης είναι περιορισμένες. (Κυκλώστε την απάντησή σας).

Πάρα πολύ	Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου
-----------	------	--------	------	---------

.....
.....
14 Θα ήθελα να μου απαντήσετε ποιες θεωρείτε ότι είναι οι προοπτικές του γυναικείου ποδοσφαίρου σε παγκόσμιο αλλά και σε εθνικό επίπεδο;

.....
.....

Παράρτημα Β: Έγκριση της ΕΠΟ

Κυρία Φαλίδα,

Σχετικά με το ερώτημα που τέθηκε στο Δ,Σ, της ομοσπονδίας μετά από αίτημα της κας Αικατερίνης Φαλίδα για την δυνατότητα να διεξάγει έρευνα σχετικά με το προφίλ της γυναίκας ποδοσφαιρίστριας, και τα ζητήματα που άπτονται του επαγγελματικού της προσανατολισμού.

Από το υποβληθέν (αριθμ. πρωτ. ΕΠΟ 8795/2015) από την Αικατερίνη Φαλίδα ερωτηματολόγιο της σχετικής συνέντευξης που απευθύνεται στις ποδοσφαιρίστριες προκύπτει ότι, πέραν του ότι τίποτα επιλήψιμο δεν καταγράφεται σ' αυτό, επιπρόσθετα ζητείται η συναίνεση της συμμετέχουσας ποδοσφαιρίστριας στην συγκεκριμένη έρευνα, οπότε η οποιαδήποτε πληροφορία προσφέρεται με την συναίνεσή της.

Συνεπώς και εφόσον απευθύνεται σε ενήλικα άτομα, δεν υφίσταται τίποτα το μεμπτό για τη Νομική Υπηρεσία της ΕΠΟ.

Με εκτίμηση Νομική Υπηρεσία της ΕΠΟ.

